

andra och göra emot eder. — Bildar sammansättningar: Längd-, Kvadrat- eller Yt-, Kubik- eller Rymd-, Vigt-, Värde-, Tid-, Vinkel-, Kraft-, Värmemått. — b) (i inskränkt mening) Längdmått. *M. mål och vikt.* — c) Ett fordom brukligt mål för torra och väta varor. *Ett m. säd, vin.* — d) (vid mätning af ved) En tredjedels famn. *Ett m. ved.* — 2) Band eller lång remsa af papper eller pergament, som af skräddare och skomakare begagnas, för att mäta och bestämma längden och bredden af särskilda delar, tillhörande det klädesplagg, de skola förfärdiga. *Skräddaren hade icke m-et med sig. Taga m. af någon till en klädning, till ett par skor,* med nämnde mått göra dertill behöfliga mätningar. — 3) Mån, proportion, förhållande. *I större m. I mindre m.* — 4) Mätta. *Utan m., utan allt m., omättligt.* — 5) *M. och steg,* åtgärder, anstalter. *Taga nödiga m. och steg,* för att vinna ett ändamål. — Har sammansättningen Försigtighetsmått. — *Ss. M-tägning.*

MÄTTA, f. sing. 1) Hvad som är lagom, medelvägen i en sak. *Hålla m., iakttaga hvad som är lagom. Han håller aldrig m. i något. Med m., måttligt. Utan m., utan allt m., öfver m-n* (vanligen *öfvermåttan*), *öfver allt m., omättligt, öfverdrift,* i högsta grad. *Komma till m., gagna, blifva till nytta. Komma väl, illa till m., passa, bekomma väl, illa.* — *Syn. Mätt, Lagom, Medelmått, Hefjd, Återhåll, Återhållsamhet.* — 2) Sätt, vis. Brukas för denna bem. endast i vissa talesätt, med höjd, föräldrad kasus, såsom: *I någon måtto, i något afseende, på något sätt, vis. I högsta måtto, i högsta grad. I tillbörligt måtto, på tillbörligt sätt. I så måtto, i det afseendet. Det är i så måtto nyttigt, att...*

MÄTTA, v. n. 1. Se *Syfta*. *M. rätt. M. åt hufvudet.* (Fig.) *Jag ser väl, hvar han m-r,* hvad han åsyftar, har i sinnet, menar.

MÄTTE, imperfekt af hjälpverbet *Må*. *Jag m. säga, hvad jag ville, det hjälpte ej.* — Brukas äfv. för presens, med alla dess skiftningar i betydelsen, t. ex.: *Jag m. soffa eller vaka. Jag m. bekänna, att...* *M. det vara sant!* — Uttrycker ofta en förmodan, t. ex.: *Han m. vara gammal. Han m. varit här. Det m. vara bara narri. Du m. vara ett få, som kunnat låta inbilla dig något sådant.*

MÄTTLIG, a. 2. 1) (om person) Som iakttagar måtta. *M. i mat.* — 2) (om sak) Hvarken stor (mycken) eller liten; som sker med måtta. *M. höld, värma. M. summa. M. öfver. M. rörelse. M-a anspråk.* — *Syn. Medelmättig, Lagom.*

MÄTTLIGHET, f. 3. 1) Iakttagande af måtta. *M. i mat och dryck.* — *Syn. Mätta.* — 2) Egenskapen att ej vara hvarken stor eller liten. *M-en af dessa anspråk.*

MÄTTLIGT, adv. 1) Med måtta. *Äta m.* — 2) Hvarken mycket eller litet. *Det är m. varmt.* — *Syn. Lagom.*

MÄTTRING, m. 2. Verktyg, som begagnas vid tråddragning.

MÄTTSTOCK, m. 2. 1) Messings- eller järnlineal med utsatta underafdelningar af en aln, och som begagnas till mätning. — 2) (fig.) Det, hvar efter något värderas, uppskattas, bedömes. *Den rätta m-en för en stats styrka.*

MÄGTA, **MÄGTIG**, m. fl., se *Makta, Mäktig*, &c.

MÄHÄ, må'hä, n. 4. (fam. skämtv.) Se *Jabror*. **MÄJA**, se *Meja*.

MÄKLA, v. n. 1. (t. *mäkeln*) Vara, tjena som mäklare. Brukas endast fig., i bem. af: *Medla. Han m-de mellan dem.* — *V. a. Remedla. M. fred.* — *Mäklande*, n. 4.

MÄKLARE, m. 5. 1) Edsvuren tjänsteman, som på en handelsplats har att, emot viss ersättning af köpare och säljare, göra inköp och försäljning af varupartier i stort. — *Syn. Handelsmäklare.* — 2) (i allm.) En, som besörjer försäljning af vissa saker. Brukas för denna bem. endast i sammansättningar, såsom *Auktions-, Vexel-, Klädmäklare.* — 2) (fig.) Medlare, underhandlare. Bildar sammansättningen *Fredsmäklare*.

MÄKLARVODE, n. 4. Det arvode, som mäklare vid köpslut äger att beräkna sig till gods.

MÄKLERI, n. 3. 1) Mäklares befattning eller yrke. — 2) (fig.) Medling, bemedling, underhandling.

MÄKTA, v. n. o. a. 1. (af *Makt*) Kunna, för-må, orka. *Han m-r ej röra en led. Jag m-r ej betala. Det m-r han ej.* [Mägte.]

MÄKTA, adv. (af *Makt*) I hög grad. *M. rik, stor, dum.* — *Syn. Se Mycket.* [Mägte.]

MÄKTIG, a. 2. (af *Makt*) 1) Som äger makt öfver. *Ej vara sig sjelf m., ej hafva sin fulla sans, vara maktlös, utom sig; äfv. ej råda sig sjelf. Vara m. ett språk, känna, kunna det. Ej m. sina sinnen, sina sinnens bruk, urstånd att bruka dem. Han är ej m. att röra ett finger, förmår ej &c.* — 2) Som har mycken makt. *En m. furste, stat.* — Brukas äfven substantivt, t. ex.: *De m-e i världen.* — 3) Kraftigt verkande. *Ett m-t bistånd. M-a känslor.* — *Syn. Se Kraftig.* — 4) (om mat) Svårsmält. *M. mat. En m. soppa, pudding.* — 5) (gruf.) Som förer mycket malin. *En m. malmgång, äder.* [Mägtig.]

MÄKTIGHET, f. 3. 1) (föga brukl.) Makt. — 2) (om mat) Svårsmältighet. — 3) Rikedom på malin. *En gångs m.* [Mägtighet.]

MÄLD (ä lång), f. 3. Säd, framförd till qvarn, för att malas.

MÄLDGIFT, f. 3. Afgift för malning.

MÄLTA, v. a. 1. Förmedelst blötning bringa säd till lindrig groning och sedan torka den. *M. säd.* — *V. n. 1* (om osädd säd) Gro. — 2) (om träd) Skjuta knoppar. — *Mältande*, n. 4.

MÄLTARE, m. 3. Person, som förrättar mältning af säd.

MÄLTOTTEN, m. 2. pl. — *boltnar*, eller

MÄLTGOLF, n. 3. Golf, hvarpå säd, som mältas, upplägges i högar.

MÄLTBUS, n. 3. Särskilt hus, der säd mältas.

MÄLTÖR, n. 3. Kar, hvori säd, som skall mältas, lägges i blöt.

MÄLTSLAFVE, m. 2. pl. — *lafvar*. Se *Mältgolf*.

MÄLTNING, f. 2. Förfarandet, då säd mältas.

MÄN, pl. af *Man*.

MÄNGA, v. a. 2. (t. *mengen*) Blanda. *M. ihop*, blanda, röra ihop. — *Syn. Se Blanda.*

MÄNGD, f. sing. 1) Antal af många. *En m. af menniskor. Fånga en hel m. af fisk.* — 2) *M-en*, se *Hopen* (under *Hop*, 2). *Så tänker m-en.*

Anm. *Mängd* och *Myckenhet* skilja sig egentligen deruti, att *Mängd* har afseende på antal, betecknar det som kan räknas, hvar emot *Myckenhet* betecknar det, som endast kan mätas eller vägas, ehuru denna skilnad sällan nog iakttagas.

MÄNK, **MÄNNISKA**, **MÄNSKLIG**, **MÄNTA**, m. fl., se *Menk, Menniska*, o. s. v.

MÄRG, **MÄRGEL**, m. fl., se *Merg, Mergel*, &c.

MÄRKA, v. a. o. n. 1. 1) Sätta märke på; förse med tecken, märke. *M. linne, en packa, boksp. M. med bokstaf, nummer, påskrift. M. med glödande jern, se Brännmärka.* (Fam.) *M. någon i ansigtet*, gifva honom i ansigtet ett slag o. s. v., som lembar märke. — 2) Utröna, försöka genom mätning, märkning, om något passar till ett annat. *M. en rock, en klädning*, försöka, om en rock, klädning, som är under arbete, passar, sitter väl. *Låt oss m., hvilken af oss är längst. M. ut*, afpassa genom märkning. — 3) Blifva varse, förnimma. *Jag m-ke, att en person kom smygande. M-ker ni ännu ingenting? Skitnaden m-kes knappt.* — *Syn. Varse-blifva, Varsna, Varsko, Få se, Bemärka, Observera, Förmärka, Skönja.* — 4) (i andlig mening) Lägga märke till, gifva akt på, anmärka, inse. *M. ord*, gifva akt på ens ord, för att få tillfälle, att mästtra eller komma åt någon. *Märk, att detta är sista gången. Märk det, märk väl, att...* *Det är att m. eller till m-ndes. Jag m-ker väl, att man bedrager mig. Jag m-ker, hvad han har i sinnet. Jag m-kte af hans min, på hans ögon, af hans tal, att...* *Låta m., röja. Han låt ej m. sitt missnöje. Låtsa som man ej m-ker en förolämpning. Låtsa sig m., röja sina tankar, känslor. Man bör ej låta sig m.* — *Syn. Gifva akt på, Iakttaga, Observera, Taga ad notam, Anmärka, Inse, Förmärka, Skönja.*

Anm. Gamla verbet *Merka* betydde ursprungl.: Rista, skriva, teckna.

MÄRKBAR, a. 2. 1) Som kan märkas. *Knappt m.* — 2) Betydlig, mycken. *M. kallsinthet. M. stegring i priserna.* — *Syn. Se Betydlig, Märklig.* — *Märkbarhet*, f. 3. — *Märkbar*, adv.

MÄRKBLÄCK, n. 3. Kemiskt bläck, bestående i en lösning af salpetersyrad silfveroxid i gummi-vatten, som begagnas att märka linne med, sedan detta förut blifvit blött med kolsyradt natron.

MÄRKBOJ, m. 2. (skepp.) Ett slags boj.

MÄRKDUK, m. 2. Duk, hvarpå unga flickor lära sig att brodera, sy bokstäver, siffror, o. d.

MÄRKE, n. 4. 1) Tecken, hvaraf något igenkännes eller som tjänar att lättare finna det. *Lägga m. i-en bok*, på ett ställe, som man vid tillfälle önskar få rätt på. *Sätta m. i segellet*, för att beteckna grund. *Sätta m. på en varupacke. M. på en kikare*, märkt ställe derpå, för att veta, när den är lagom utdragen. *Taga bort m-et af, ur, ifrån något. Hafva något till m.* *Taga m.*, taga till märke, hvar efter man rättar sig. *Jag har m. på dem*, jag har visst tecken, hvaraf jag igenkänner dem. — Har sammansättningen *Bomärke*. — 2) (i äldre språket) a) Gränsskinnad. Deraf *Rämärke*. — b) Fana, fälttecken. Deraf *Märkesman*. — 3) Tecken, som stöt, slag, hugg, bränning o. s. v., lemna efter sig på huden. *Han fick ett slag i pannan, och bär ännu m. derafter. Han har ett m. på armen. Ge en ett m.*, gifva någon ett slag, en stöt o. s. v., som lemna märke efter sig. — 4) Intryck, som en kropp lemnat efter sig på en annan, der han berört eller passerat öfver den samma. *Alla sidorna i boken bära m. efter hans fingrar. Väggan på detta hus bär ännu m. efter eldens framfart.* — 5) (i allm.) Tecken, hvaraf något kan slutas, eller som behåder något. *Det är ett godt m. Hög luft är m. till vackert väder.* — 6) Se *Födelsemärke*. — 7) (bot.) Öfre delen af en pistill.

MÄRKEDAG, m. 2. (i äldre språket) Skottidag.

MÄRKELIG, se *Märklig*.

MÄRKELSE, m. 2. Märklig, betydelsefull dag.

MÄRKELSETECKEN, n. 3. Tecken, hvaraf något kan märkas, slutas.

MÄRKESMAN, m. 3. pl. — *män*. Så kallades fordom den, som i krig förde märket eller fanan; äfven en hofman, som förde konungens märke.

MÄRGARN, n. 3. Garn, som användes till märkning af linne.

MÄRKJERN, n. 3. Jern, som användes att märka med.

MÄRKLIG, a. 2. 1) *Märkbar*, 1. — 2) Som förtjenar anmärkas. *En m. händelse.* — *Syn. Se Märkvärdig.* — 3) Ansenlig, betydlig. *Han led der ett m-t nederlag. Ett m-t fiskafänge.* — *Syn. Se Betydlig.*

MÄRKLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara märklig.

MÄRKLIGT, adv. 1) På ett märkbart sätt. — 2) Anmärkningsvärdt; ansenligt, betydligt.

MÄRKNING, f. 2. Handlingen, då något märkes (se *Märka*, 1 o. 2).

MÄRKROLLA, f. 1. Skeppsdokument, bestående af en uppgift om fartygets lästetal och namn, dess djupgående, besättningsans antal, stället hvarifrån det kommer, hvarthän det går och hvarst dess hemvist är, samt lastens beskaffenhet.

MÄRKESEDEL, m. 2. pl. — *sedlar*. Se *Eltekelt*, 1.

MÄRKVÄRDIG, a. 2. Som förtjenar anmärkas, minnas; värd uppmärksamhet. *En m. händelse.* — *Syn. Anmärkningsvärd, Märklig, Märkbar, Minnesvärd, Tänkvärd.*

MÄRKVÄRDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara märkvärdig. — *Syn. Märklighet.*

MÄRKVÄRDIGT, adv. 1) På ett märkvärdigt sätt. — 2) Märkligt, i hög grad, ansenligt. *M. stor, liten.*

MÄRLA, se *Merla*.

MÄRR, f. 2. (pop.) 1) Se *Sto*. — 2) Skällsord om stora, tjocka, grofva gvinfolk.

MÄRS, m. 2. (skepp.) En kring en mastlopp fästad plan af plankor och ribbor, som hvilat på lång- och tvärsalningar. Se *Förmärs, Stormärs*. — *Ss. M-rand, -skot, -stäng.*

MÄRSGAST, m. 2. (skepp.) Sjöman, som har sin plats anvisad i märsen.

MÄRSRÄ, se *Rä*.

MÄRSSEGL, n. 3. (skepp.) Benämning på de segel, som äro underslagna till märsrarna.

MÄRSSEGLSKULTJE, m. 2. (sjöt.) Kultje, då märssegel kunna föras.

MÄRSTACKEL, n. 3. (skepp.) Fyrskurna talför, hvilas ena hake är huggen i en hangare på toppen af stängan, och den andra i kanten af märsen.

MÄRTA, nom. prop. f. 1. 1) Ett kvinno-namn. — 2) (nat. hist.) Skorpion af Tiofötterna, 2 tum långt, fläckigt; på Europas hafs-kuster. Crangon vulgaris.

MÄSK, m. sing. Med hett vatten öfvergjutet malt, som begagnas vid brännvinsbränning eller bryggning.

MÄSKA, v. a. o. n. 1. Med hett vatten öfvergjuta malt, vid brännvinsbränning eller bryggning. *M. till dricka, brännvin. M. för fisk*, lägga mäsik på ett ställe i sjön, för att ditlocka fisk.

MÄSKKAR, n. 3. Kar, hvori malt tillmäs-kas.

MÄSKNING, f. 2. Förrättningen, då malt tillmiskas.

MÄSKRODER, n. 3. Stång, hvarmed mäsks omröres i karet.

MÄSKVÄRMARE, m. 3. (i brännerier) En emellan pannan och kylredskapen så ställd koppännan, att ångan ifrån pannan uppvärmer den deri befämliga tillmäsningen.

MÄSSA, n. fl., se *Messa*.

MÄSSING, **MÄSSLING**, **MÄST**, m. fl., se *Messing*, *Messling*, *Mest*.

MÄSTARE, m. 3. (lat. *Magister*, egentligen: Lärare) 1) Den, som efter afslagna föreskrifna prof i ett handverk erhållit rättighet att arbeta i eget namn, offentlig förfärdigade saker, hafva gesäll till arbetsbiträden och antaga lärlingar. *M. i skräddareyrket*. *M-n och hans gesäll*. — I dagligt tal säges vanligtvis *Mäster*, då namnet tillägges, t. ex.: *Mäster Mulfus*. — Bildar en mängd sammansättningar, såsom: Handverks-, Skomakar-, Skräddar-, Snickar-, Murarmästare, m. fl. — 2) (i allmänhet) En, som uppmått högsta fullkomlighet i en sak eller hunnit den grad af insigt, färdighet, att han kan undervisa andra. *Han är m. i den konsten, vetenskapen, m. i sin konst, sitt yrke, i skaldekonsten, i att spela schack*. *M. i tusen konster*, se *Tusenkonstlärare*. (Skämts.) *M. i att ljuga*, *att prata*, o. s. v. (Fig.) *Han har gått för bildad från m-n*, har icke nödig insigt, färdighet i sin sak. — Bildar sammansättningarna Lärarmästare, Dans-, Rit-, Fäkt-, Stallmästare, m. fl. — 3) Den, som gjort, tillverkat, förfärdigat en sak. *Hvem är m. till det arbetet?* (Ordspr.) *Verket prisar m-n*, efter arbetet skall man bedöma dess mästares skicklighet. — 4) (i vissa sammansättningar) Person, som har tillsyn, uppsigt öfver något, t. ex.: Postmästare, Bro-, Rumör-, Brunsmästare, m. fl. Se dessa ord. — 5) (särskilt i skön konst) Konstnär, som utmärkt sig genom goda arbeten i sin konst. *M-rne af den Romerska skolan*, de mästare, tillhörande denna skola, som förvärfvat sig ett namn. — 6) (fig.) a) Person, som är en annan öfverlägsen i en sak, råder, beherrska. *Han är d-n m. i konsten*. *I honom skall du finna d-n m.* *Spela m.*, hafva öfverhand, vara öfverlägsen. *Vara m. öfver sig*, beherrska sig. *Göra sig till m. öfver*, bemäktiga sig, kufva, underkufva. — Syn. Öfverman.

MÄSTARHAND, f. 3. pl. — *händer*. En mästares hand. *Gjort af en m.*, mästerligt.

MÄSTARINNA, f. 1. Qvinna, utmärkt skicklig i en sak. *M. i teckning, i rita*.

MÄSTER ERIK, (fam.) Karbas. Benämningen är hämtad från Holbergs lustspel »Jeppe på Berget», der Jeppe's hustru, Nilla, ger sin karbas detta namn.

MÄSTERBREF, n. 3. Utfärdadt betyg der öfver, att någon, efter fullbordadt och godkändt mästerstycke, blifvit till mästare i ett handverk antagen.

MÄSTERGESÄLL, -- Jesäll, m. 3. Se *Oldt-gesäll*.

MÄSTERKNIP, n. 3. (fam.) Ett i högsta grad listigt och väl utfördt knep.

MÄSTERKOCK, m. 2. 1) Kock, som har högsta tillsynen vid matlagningen i ett stort kök. — 2) Utmärkt skicklig kock.

MÄSTERLIG, a. 2. 1) I högsta grad väl gjord, utförd. *En m-t tal*. *En m. predikan*. *M-t utförande af en konst*. — 2) Utmärkt skicklig. *Han är m. i all rita*.

MÄSTERLIGEN, **MÄSTERLIGT**, adv. Såsom en mästare, såsom af en m., i högsta grad förtäfligt, utmärkt. *Han dansar m-t. M-t gjord*.

MÄSTERMAN, m. 3. pl. — *män*. 1) Person, hvars befattning är att afträtta dem, som af borgerlig domstol blifvit dömda till döden. — 2) (fam.) Se *Öfverman*.

MÄSTERPROF, n. 3. Prof, som måste afläggas af den, hvilken vill blifva mästare i ett yrke.

MÄSTERROT, f. 3. pl. — *rötter*. Se *Mästerört*.

MÄSTERSKAP, n. 3. 1) Rättighet att som mästare utöfva ett yrke. — 2) Samteliga mästare i ett handverksyrke, i en viss stad. — 3) Fulländad skicklighet. *En tofta, målad med verkligt m.*

MÄSTERSPEL, n. 3. (fam.) Sista spelet i ett spelparti. — Syn. Borup.

MÄSTERSTYCKE, n. 4. 1) Se *Mästerprof*. — 2) (fig.) Arbeta, som råjer högsta grad af skicklighet. *Denna stoly är ett verkligt m.*

MÄSTERSVEN, m. 3. pl. — *seener*. 1) Se *Verksgesäll*. — 2) Arbetare i en smedja, närmast under Mästaren, och svarande mot Gesäll i handverk.

MÄSTERVERK, n. 3. 1) (egentl., nu obrukt.) Se *Mästerprof*. — 2) (fig.) Se *Mästerstycke*, 2.

MÄSTERÖRT, f. 3. Örtsläktet Imperatoria.

MÄSTRA, v. a. 1. 1) (fam.) Klandra, fiana fel med hvad en annan gjort eller gör. Innebar i allmänhet ett snåaktigt begär att häckla. *M. någon*. *Han m-r allt, hvad jag gör*. — Syn. Se *Tadla*. — 2) (skämts.) Slå sönder, förderliva.

MÄT, (lagt.) *Gå i m.*, utmätas. *Taga i m.*, utmäta.

MÄTA, v. a. 2. Sup. *Mätit* och *Mätt*. 1) Medelst begagnande af Mått (hem. 1) bestämma storleken, längden, höjden, myckenheten o. s. v., af något. *M. med alm.*, med *sammamått*, med *kanna*, med *spänn*. *M. ett skepp*. *M. höjden af ett berg*. *M. en skog, ett stycke jord*. *M. tiden efter solens gång*. *M. skadan, förlusten, värdera, uppskatta den*. *M. af, se Afmätta*. *M. af logen*, mäta aftröskad säd. *M. af, afv. mäta* och *afskilja*, t. ex.: *Mät af tre alnar lyg*. *M. i'n*, mäta något som inlevereras; afv. vid mätning genom för knappt mått inspara. *M. om*, mäta ånyo. *M. upp*, se *Uppmätta*. *M. åt*, mäta något, som skall utlemnas; afv. göra alla nödiga mätningar på en plats för en byggnads anläggning, talts uppsättande o. s. v., t. ex.: *M. ut plats till ett hus, ett läger*. Se f. 6. *Utmätta*. — 2) (fig.) Jemföra. *M. sin styrka, sina krafter med någon*, gifva sig i strid, i täflan med honom. *M. sig med någon*, täfla med honom. *Ingen kan m. sig med honom*, han är alla öfverlägsen. — *Mätande*, n. 4.

MÄTARE, m. 3. 1) Edsvuren person i städerna, hvilken det åligger att, till säkerhet för köpare, mäta vissa varor, då han derom anlitas. — 2) (nat. hist.) Pjällsläkte med breda vingar af flera färger; larven, lång och smal, framflyttar sig på ett sätt, likt den rörelse, som sker, när man mäter med tummen och pekfingeret. Geometra.

MÄTAREBREF ell. **MÄTEBREF**, n. 3. Dokument, som magistraten i städerna utfärdar öfver fartygs lästetal och dimensioner.

MÄTARPENNINGAR, m. 2. pl. Afgift till mätare, då dess tjänst anlitas.

MÄTBAND, n. 3. Ett fernissadt, i fot och

tum uppmått, linne- eller sidenband, som begagnas till uppmätning af större längder.

MÄTBAR, a. 2. Som kan mätas. — *Mätbarhet*, f. 3.

MÄTISMAN, m. 3. pl. — *män*. (gam. lagt.) Värderingsman. *Efter m-na ordom*, efter värderingsmäns utlåtande, pröfning.

MÄTLIG, a. 2. Som kan mätas. — *Mätlighet*, f. 3.

MÄTNING, f. 2. Handlingen, hvarigenom något mätes. Bildar flera sammansättningar, såsom: Längd-, Höjdmätning, m. fl.

MÄTRESS, mätress, f. 3. (fr. *Maitresse*) Frilla, samqvinna.

MÄTSNÖRE, n. 4. Snöre, som af landmätare vid mätning begagnas.

MÄTSTÅNG, f. 3. pl. — *stänger*. En fem alnar lång, i fot indelad stång, som begagnas vid mätning af jord.

MÄTT, a. 1. 1) Som fullkomligt tillfredsställt sitt begär efter föda. *Vara m. af gröt*. *Han blir aldrig m. Äta sig m. af släpårter*. — 2) (fig.) Som fått nog af något, fått sitt lystmäte. *Skratta, gråta sig m.*, så att man ej förmår skratta, gråta mer. *Se sig m. på något*, se så mycket man vill derpå. *Gammalt och m. af lefvande m. på lifvet*, ledsen dervid. *M. af ära*, som fått sitt lystmäte deraf.

MÄTTA, v. a. 1. 1) Göra mått. *M. någon med bakelse*. (Absolut) *En mat, som icke m-r*, hvaraf man ej känner mättnad. — 2) (fig.) Gifva någon sitt lystmäte på en sak. *Han kan ej m-s på beröm*, får aldrig beröm, så att han är nöjd. — Syn. Tillfredsställa. — 3) (kem.) Tillsätta så mycket af ett ämne till ett annat, att detta sednare ej kan upptaga mer af det förra. — *M. sig*, v. r. 1) Äta sig mått. *De fattige få m. sig med potatis*. — 2) (fig.) Fullkomligt tillfredsställa sitt begär. *M. sig med blod*. — *Mättande*, n. 4. o. *Mätning*, f. 2.

MÄTTET, f. 3. Egenskapen att vara mått. Säges äfven i fig. mening. *M. på ära*. — Syn. Tillfredsställelse, Lystmäte; Ledsnad.

MÄTTNAD, n. 3. 1) Se *Mättet*. — 2) (kem.) Förhållandet, att ett ämne blifvit mättadt af ett annat.

MÖ, f. 3. pl. *mör*. 1) Qvinna, ung eller gammal, som lefvat i fullkomlig kyskhed. — 2) (i allm.) Ogift ung qvinna.

MÖBEL, mö'b'l, m. 3. pl. *möbler*. (fr. *Meuble*, af lat. *Mobilis*) Bohagsting, hvarmed för nytta, bekvämlighet eller prydnad skull ett rum förses. Huserädsak. *Han har vackra möbler*. — Ss. *M-handel*, *handlare*, *öfverdrag*.

MÖBELDAMAST, --- ässt, n. 3. En sort damast, hvarmed möbler bekläddas.

MÖBLERA, v. a. 1. Förse med möbler. — *Möblerande*, n. 4. o. *Möblering*, f. 2.

MÖDA, f. 1. Ansträngning af krafter, vare sig kroppens eller själens. *Göra sig mycken m. med ett arbete*, anstränga sig dermed. *Han har ej gjort sig mycken m. i denna sak*. *Han hade intet för sin m. Lifvets mödor*. *Göra sig mycken m.*, all m. i verlden att uppnå sitt syfte, på det högsta bemöda sig att... *Göra sig m. med en sak*. *Gör er ingen m.*, besvärar er ej. *Det lönar ej m-n*, är ej m-n värdt att... *tjenar till ingenting*, är fruktlöst, onyttigt att... *Hafva m. att berga sig*, med svårighet kunna skaffa sig lifsuppehälle. *Med m.*, med svårighet; knappt. *Utan m.*, utan svårighet, lätt. (Ordspr.) *För m-n får man födan*, man måste

arbeta, för att kunna nära sig. — Syn. Arbete, Besvär, Bråk, Ansträngning.

MÖDA, v. a. 1. 1) Trötta. Oftast absolut. *Delta arbete m-r mycket*. *Fin stil m-r ögonen*. — Syn. Trötta, Sträpatsera, Anstränga. — 2) Röra en kroppslig mycken. *Han får icke m. den sjuka felen*. — *M. sig*, v. r. 1) Anstränga sig, göra sig möda. *Han m-r sig för mycket med det arbetet*. — 2) Taga kroppsrörelse. *Patienten bör m. sig något litet*.

MÖDDRYG, mö'd-dryg, a. 2. (fam.) Som ej gerna gör sig möda. — Syn. Se *Lat*.

MÖDERNE, mö'därne. Ursprungl. genitiv i bestämd form af plur. *Mödrar*. Brukas nästan adjektivt i sammanställningen *M. arf*, som dock numera vanligen sammanskrifves (se här nedan). — S. n. sing. 1) Mödernearf. *Han har förslöst sitt m.* — 2) Modrens sida, i afseende på släktkap. *Vara slägt med någon på m-t*. — 3) Slägt på moders sida. *Bräs på m-t*.

MÖDERNEARF, mö'därnearv, n. 3. Hvad någon arfver efter moder. Förkortas ofta till blott Möderne.

MÖDOM, m. 2. 1) (anat.) Så kallad, hos qvinnor, en ringformig eller halfmånlik, hinnaktig lucka, i själva ingången till moderslidan. *Taga m-en från en flicka*, förföra henne. — 2) En qvinnas skuldstillstånd. — 3) Se *Maräng*.

MÖDOSAM, a. 2. Som medför, orsakar möda. *M-t arbete*.

MÖDOSAMT, adv. Med mycken möda. *M. arbetad*.

MÖGEL, n. sing. Den allmänna benämningen på en familj af svamparna, hvilka släkten ej uppväxa till en särskilt svamp, utan blott till trådar, hvarur fröen utvecklas. Hyphomycetes. — Ss. *M-lik*.

MÖGELSKINN, n. 3. Mögel i form af ett skinnigt öfverdrag.

MÖGELSVAMP, m. 2. Svamp, som tillhör Mögelfamiljen.

MÖGLA, v. n. ell. **MÖGLAS**, v. d. 1. Öfverdragas med mögel. — *Möglande*, n. 4. o. *Mögling*, f. 2.

MÖGLIG, a. 2. Öfverdragen med mögel. *M-t bröd*.

MÖGLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara möjlig. — 2) Se *Mögel*.

MÖJA, f. 1. (prov.) Se *Ranunkel*.

MÖJLIG, a. 2. (t. *möglich*) Som kan ske, inträffa, verkställas, som låter sig göra. *Alla m-a olyckor*. *Han hittar på alla m-a dårskaper*. *Använda all m. omsorg*. *Med största m-a besparing*, med minsta m-a kostnad. *Så fort m-t är*. *Så mycket m-t är*, i m-aste måtto. *Göra allt hvad m-t är*. *Det är ganska m-t*. *Det är en m. sak*, det är möjligt; afv. (fam.) det är ingenting att undra på, att göra väsen af. *Med m-aste första*, så fort ske kan. — Syn. Görig, Verkställbar, Utförbar.

MÖJLIGEN, adv. På möjligt sätt. *Göra allt hvad m. göras kan*. *Allt hvad de m. kunde få ihop*. — Syn. Görigen, Möjligtvis, Görigtvis.

MÖJLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara möjlig. *Det är ingen m. att lyckas*, man kan på intet möjligt sätt lyckas. — Syn. Görighet, Verkställbarhet.

MÖJLIGTVIS, adv. Se *Möjligen*.

MÖJSEL, mö'js'l, m. sing. Ett slags bästsjuka.

MÖKA, v. a. 1. (pop.) Se *Uppmjuka*.

MÖKRÄNKNING, f. 2. En oskyldig flickas förförande.

MÖKÄRING, f. 2. (fam.) Gammal mö.
MÖL, m. 2. (fabr.) Tvianningsmaskin. Har sammansättningarna Tvinmö, Silkesmö.
MÖLA, v. a. 1. (pop.) *M. ned*, se *Nedmylla*.

MÖLJ, m. 2. (sjöf.) Stenfördrämning emot sjön, inom hvilken fartyg kunna ligga skyddade för vind och våg.

MÖLJA, se *Mörja*.

MÖLJA, f. sing. 1) (i äldre språket) Bröd eller annat slags mat, blött i spad. — 2) (pop. o. fam.) Se *Röra*, 2.

MÖLJA, v. n. 1. (pop.) Genom fjertande uppfylla ett rum med elak lukt.

MÖLNARE, m. fl., se *Mjöltnare*, &c.

MÖNJA, m'nnja, f. 1. (af lat. *Minium*) Röd blyoxid.

MÖNSTER, m'nnstr, n. 3. 1) Ritning eller tillklippt förebild, hvarefter något skall göras. *Klippa m. till en klädning*. Bildar flera sammansättningar, såsom: *Sy-, Väf-, Stick-, Spets-, Stölmönster*, m. fl. — 2) Fasonering i tyg, figurerna på ett broderi, o. s. v. *Ett tyg, en duk med vackert m.* — 3) (fig.) a) Se *Efterdöme*. *Ett m. af dygd*. *Han är ett m. för sina kamrater*. *Taga någon till m.* — *Syn*. Se *Efterdöme*. — b) (iron.) En, som ger dåligt efterdöme. — *Se. M-ritare, -ritning*.

MÖNSTERBOK, m'nnstr'bók, f. 3. pl. — böcker. Bok, som innehåller mönster.

MÖNSTERFARM, -farm, m. 3. Hemman, der landbruk bedrivs, för att tjena till mönster för landbrukare.

MÖNSTERGILL, a. 2. Som kan gillas vid mönstring.

MÖNSTERHERRE, m. 2. pl. — herrar. En till truppers mönstring förordnad general, öfverste eller annan officer.

MÖNSTERKARTA, f. 1. 1) Pappblad med ritade tygmönster. — 2) Papp- eller pappersblad med påfästade profflar af tyg, knappar, o. s. v.

MÖNSTERPLATS, m. 3. Plats, der trupper mönstras.

MÖNSTERRULLA, f. 1. Förteckning, lista på alla personer, tillhörande en trupp, som skall mönstras.

MÖNSTERSKRIFVARE, m. 3. Militärtjenstemän, som upprättar mönsterullorna för en trupp.

MÖNSTERSKIFVA, f. 1. (tekn.) Messings-skifva, som tjänar till mönster vid guilochering.

MÖNSTERSKOLA, f. 1. Se *Normalskola*.

MÖNSTERSKÄRARE, m. 3. En, hvars yrke är att skära mönster eller modeller.

MÖNSTRÄ, v. a. 1. 1) Uppropa personerna, som tillhöra trupp eller besättning, vid namn eller nummer, för att se, om de alla äro tillstädes, och undersöka, huruvida de äro i vederbörligt skick. *M. ett regemente, en skeppsbesättning*. *M. bört, út*, se *Utmönstra*. — 2) (fig.) Noga granska. *M. någon från topp till botten*, skarpt betrakta ens hela person. *M. út*, se *Utmönstra*. — *Mönstrande*, n. 4.

MÖNSTRING, f. 2. 1) Förordningen, då trupp eller besättning mönstras. *Hålla, undergå m.* Bildar sammansättningen Generalmönstring. — 2) (fig.) Noggrann granskning.

MÖQVÄLL, m. 2. Kélas, som en brud fördom gaf sina vänner aftenen före bröllopsdagen.

MÖR, a. 2. Sages om vissa fasta kroppar, isynn. vissa tillredda födoämnen, då deras partiklar genom lätt ansträngning förlora sitt sammanhang. *M-t bröd, kött*. *M-a skorpor, kringlor*.

Det är så m-t, att det smälter i munnen. (Pop. o. fam.) *M. i (om) munnen*, nyter.

MÖRBRÄNNA, v. a. 2. (bergv.) Se *Rosta*. — *Mörbränning*, f. 2.

MÖRBULTA, v. a. 1. 1) Bulta något, så att det blir mör. *M. kött*. — 2) (fig. fam.) Gifva en ryggen full med stryk. — *Mörbultande*, n. 4. o. *Mörbultning*, f. 2.

MÖRDA, v. a. 1. 1) Genom mord afdagataga. *Jfr. Mord*. — *Syn*. Se *Döda*. — *M-nä*, part. akt. Brukas ofta adjektivt och betyder då: a) Som tjänar till medel för mord. *M. hand, svärd*. — b) Som medför mycken blodsutgjutelse, stort blodbad. *En m. strid, kanonad*. *En m. eld*. — *Syn*. Mordisk, blodig. — c) (fig.) I högsta grad ansträngande. *Ett m. arbete*. — d) Se *Biltande*, adj. *Ett m. infall*. — *Mördande*, n. 4.

MÖRDARE, m. 3. — *DESKA*, f. 1. En, som begår eller begått mord. — Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: Konunga-, Fader-, Moder-, Broder-, Sjelfmördare. — *Syn*. Dräpare, Baneman, Bandit.

MÖRDARKULA, f. 1. Håla, kula, ställe, der ett band af mördare, banditer, har sitt tillhåll.

MÖRDEG, m. 2. Ett slags pastejdeg.

MÖRFRUSEN, a. 2. neutr. — *et*. Sages om ämnen, som genom fryssning blifvit möra.

MÖRHET, f. 3. Egenskapen att vara mör.

MÖRJA, m'rrja, f. 1. (af *Mor*, groft grus) 1) Grus, blandadt med vatten till en röra. — 2) Se *Askmörja*.

MÖRJA, m'rrja, (i folkspråket: mö'llja) v. n. 1. (föga brukl.) Glimma under askan.

MÖRK, a. 2. 1) Ej upplyst. *M-t rum, ställe*. *En m. skog, håla*. *M. natt*. *M. lust*. *Det är m-t i detta rum*. *Detta hus är mycket m-t*. rummen i detta hus äro mörka. *Det är redan m-t*, solen har redan gått ned och natten inbrutit. — *Syn*. Dunkel, Skum, Dyster. — 2) (astr.) Som ej har ljus af sig sjelf, utan lånar det ifrån andra kroppar. *Mänen är en m. kropp*. — 3) Sages om färger, som i jämförelse med andra äro mindre klara, ljusa. *M-a färger*. *Brunt är en m. färg*. — 4) (fig.) a) Dyster, mulen. *M. i hågen*. *M-a tankar, åningar*. *M. uppsyn*. — b) Föga känd, föga bekant. *Historiens m-a tidehvarf*. — c) Svår att förstå, att tyda, ej klar, ej tydlig. *En m. författare, text, mening*. *M-a orakelspråk*. — *Syn*. Ofattlig, Svårfattlig, Dunkel. — 5) I sammansättning med adjektiver, som angiva vissa färger, betyder *M.* en jämförelsevis mindre klar, mindre ljus färgton, t. ex.: *Mörkblå, -brun, -grå, -grön, -gul, -röd, o. s. v.*

MÖRKBLÅ, -BRUN, se *Mörk*, 3.

MÖRKER, n. 3. 1) Frånvaro af, brist på ljus. *Tjockt, djupt m. Nattens, skogens m.* *M-kret i ett rum*. *Sitta i m-kret*. *Solen skingrar nattens m.* (Fig.) *Det eviga m-kret*, döden; (teol.) helvetet. *M-kens* (gam. genit.) *boningar*, har samma betydelse. (Ordspr.) *Alla svin dro svaria i m-kret*, i mörkret är svårt att känna skillnad på människor. — *Syn*. Dunkel. — 2) (fig.) a) Brist på kunskap, på kännedom om något. *Svåra i m. angående en sak*. *Äldsta tidernas historia är insvept i m.* *Sagotidens m.* *Framtidens m.* *Gravens m.*, okunnigheten om vårt tillstånd efter döden. — *Syn*. Dunkel. — b) Brist på klarhet, ljus, tydlighet i framställning af tankar. *Orakelsvarens m.* *Det råder nog mycket m. i denne författares skrifter*. — c) Brist på nämnkunnighet; tillstånd, då man lever okänd af människor. *Han lever helst i m-kret*. *Ifrån*

m-kret af en obemärkt samhällsställning höjde han sig till rikets högsta värdigheter. — b) (bibl.) Andlig okunnighet i förening med ondska. *Mörksens* (gam. genit.) *barn*, de onda. *Mörksens gerningar*, onda gerningar.

MÖRKGRÄ, -GRÖN, -GUL, se *Mörk*, 3.

MÖRKHET, f. 3. Egenskapen att vara mörk.

MÖRKLAF, m. 2. pl. — *lafvar*. En färglaf på stenar, stundom äfven på marken. Lichen luridus.

MÖRKLAGD, a. 2. Som har en mörk hy, mörkt ansigte.

MÖRKNA, v. b. o. impers. 1. Blifva mörk. *Lusten m-r*. *Hans hår, hy har m-t*. *Det m-r*, natten börjar inbryta; äfv. det blir mörkt i luften. *Det m-r för ögonen*, synen fördunklas. — Brukas äfv. fig. om person, och betyder då: Få ett mörkt, dyster utseende, t. ex.: *Vid dessa ord m-de han i ansigtet, i synen* eller blott *m-de han*. — *Mörknande*, n. 4.

MÖRKNING, f. 2. Se *Skykning*.

MÖRKRADD, a. 2. 1) Rädd att vara ensam i mörkret. — 2) (fig. fam.) Se *Skuggrädd*.

MÖRKROD, se *Mörk*, 3.

MÖRKRT, adv. (fig.) På ett mörkt sätt: 1) I mörka uttryck. *Tala m.* — 2) Med mörk uppsyn. *Blicka m.*

MÖRKÖGD, a. 2. Som har mörka ögon.

MÖRNA, v. n. 1. Blifva mör. — *Mörnan*, n. 4.

MÖRSARE, m. 3. (t. *Mörser*) Kortare skjutmaskin med vidare lopp, begagnadt enkom till kastning, isynn. af bomber. — *M-batteri*.

MÖRSAREBLOCK, n. 3. Underleg utan hjul för mörsare, svarande mot lavett för kanoner.

MÖRSAREFARTYG, n. 3. Örlogsfartyg, som förer en mörsare, en 12-pundig kanon och några nickor.

MÖRSAREHVALF, n. 3. (fortif.) Särskilt hvalf, framtill öppet, byggt hufvudsakligen för stenmör-sare, och anlagdt antingen under fästningsvallen, eller strax innanför ett verk.

MÖRSARESKRAPA, f. 1. (artil.) Skrapa af järn till mörsares rengöring.

MÖRSAREVAGN, m. 2. Artillerivagn, hvarpå föras så väl mörsare som block.

MÖRT, m'rt, m. 2. En fisk af Cyprinsläktet, med bred kropp, röda ögon och fenor. *Cyprinus rutilus*.

MÖSS, pl. af *Mus*.

MÖSSA, f. 1. 1) a) Hufvudbetäckning för manspersoner, att begagnas i fria luften, af ganska olika form och ämne, såsom kläde, sammet, skinn, m. m. *Taga af sig m-n för någon*. — b) Hufvudbonad för fruntimmer, af olika form och tyg, att begagnas inomhus. Se äfv. *Nattmössa*. — 2) (bot.) Betäckning öfver fruktkapseln på Bladmossor. — 3) (hist.) Mössor kallades, i förra århundradet, ett politiskt parti i Sverige.

MÖSSBAND, n. 3. Band, hvarmed en frun-

timmersmössa knytes, eller som tjänar till prydnad derpå.

MÖSSBLOCK, n. 3. Se *Möss-stock*.

MÖSSFORMIG, a. 2. Som till formen liknar en mössa.

MÖSS-STOCK, m. 2. Träblock i form af ett människohufvud, som begagnas att derpå forma fruntimmersmössor.

MÖTA, v. a. o. n. 2. 1) Under vandring, färd, fart o. s. v., träffa person eller sak, som kommer ifrån motsatt håll. Sages både om person och sak. *Jag mötte honom utanför stadsporten*. *M. hvarandra på gatan*. — 2) Gå, begifva sig emot någon kommande. *Möt mig der i morgon kl. 6*. — 3) (neutralt) *M. för rätta*, inställa sig för rätta. — 4) (fig.) a) Träffa, drabba. *En stor olycka har mött honom*. — b) Inträffa. *Åtskilliga kinder ha mött*. — *M-s*, v. d. Möta hvarandra, sammanträffa. *Komma öfverens att m. på ett ställe*. Sages äfven i fig. mening, t. ex.: *Der m. begge vägarne*.

MÖTE, n. 4. 1) Händelsen, då man möter någon, då venue eller flera personer eller ting mötas. *M-t med honom öfverraskade mig på det högsta*. *Göra, få ett lyckligt m.* *Gå eller komma någon till m-s*, för att möta någon, t. ex.: *Gå en kommande vän till m-s*; (fig.) *gå döden till m-s*, gå att trotsa döden, att utsätta sig för dödsfara. *Gå till m-s*, betyder äfv. fig.: uppfylla ens önskingar, t. ex.: *Han går mig till m-s i allt*. Man säger äfv. i samma mening: *Gå ens önskingar till m-s*. — *Syn*. Sammanträffande. — 2) a) Aftaladt sammanträde mellan enskilda. *Stämman m. med någon*. *Jag hade i går ett m. med honom*, för att öfverenskomma om saken. — Bildar sammansättningen Kärleksmöte. — *Syn*. Sammanträde, Sammankomst. — b) Offentlig sammankomst af personer ifrån flera orter, för att öfverlägga om hvarjehanda viktiga angelägenheter. Bildar sammansättningarna Riksmöte, Kyrkomöte, och brukas ofta i stället för sistnämde ord, t. ex.: *M-t i Upsala 1593*. — c) Samling af trupper från flera spridda orter i och för öfning eller annan orsak. *Hans regemente håller, har m. på slätten vid...* Bildar flera sammansättningar, såsom: *Regements-, Kompani-, Rekryt-, Exercis-, Aföningsmöte*, m. fl.

MÖTESKOST, m. sing. Kost för en soldat under tiden af ett möte.

MÖTESPASSEVOLANS, -volånngs, m. 3. Den afgift, som rust- och rotehållare erlägga till kronan, i stället för underhåll in natura åt krigsfolket vid möten.

MÖTESPENNINGAR, m. 2. pl. Penningar till truppers underhåll under ett möte.

MÖTESPLATS, m. 3. 1) Platsen för ett aftaladt möte. — 2) Samlingsplatsen för trupper, som hafva möte.

MÖTESPUNKT, m. 3. Ställe, punkt, der personer eller ting mötas, räkas.

N.

N, änn, n. 3. 1) Fjortonde bokstafven i alfabetet. a) Har i allmänhet sitt egna ljud, t. ex.: *Nu, vinna, vin, skinn*. — b) *N* i slutet af ett ord har vanligen enkelt ljud, t. ex.: *Län, grin*,

gen, bön, skön. Undantag derifrån äro: *An, han, kan, den*, m. fl., i hvilka *n* har dubbelljud. Alla dessa undantag finnas i Ordboken hvar på sitt ställe betecknade. — *Anm.* *N* ljuder enkelt i

man (på en häst), men dubbelt i *man* (kari, äfv. pron.); enkelt i *en* (buske, träd), men dubbelt i *en* (räkneord och artikel); enkelt i *ren* (adj.), men dubbelt i *re'n* (sammandr. af *redan*); enkelt i *Dan* (nom. prop.), men dubbelt i *dan* (danad, beskaffad); enkelt i *sen* (adj.), men dubbelt i *se'n* (sammandr. af *sedan*); enkelt i *min* (subst.), men dubbelt i *min* (pron.); enkelt i *sin* (af *sina*), men dubbelt i *sin* (pron.). — c) *N* får ett starkare ljud, uttalladt nästan i näsan och något liknande franska språkets nasalljud: a) Framför *g* i samma grundstavelse, hvarvid *n* och *g* sammanmälta till ett ljud, som uttalas på en gång både i näsan och gommen, t. ex.: *Lång, gång, sjung, mången, finger, lunga*. — b) Framför *k* i samma grundstavelse låter *n* såsom *ng*, t. ex.: *Anka, tänka, länka, enkel, enka, angka, tängka*, &c. — c) *Gn*, då det följer på kort vokal, uttalas såsom *ngn*, t. ex.: *Agn, vagn, magnat, regn, egna* (verb), *signa, ugn, lögn, angn, vagn*, &c. Då deremot *gn* följer på lång vokal, uttalas det på vanligt sätt, utan näsljud, t. ex.: *Egna* (plur. af *egen*), *mogna, bendgna*, eg-na, mog-na, benag-na. — 2) Ljudet, som uppkommer, då bokstaven *n* uttalas. — Man säger äfven *n-ljud*. — 3) Förkortningar: *N. B.* = *Nota bene*. — *N. C.* = *Nuovo conto*. — *N. o. ell. N. ro* = *Numero*. — *Not. publ.* = *Notarius publicus*. — *N. P.* = *Nästa post*. — *N. T.* = *Novum Testamentum*. — *Nto* = *Netto*.

NABB, m. 2. (gam.) Udde. — Deraf *Elfsnabben*.

NABO, nábó, m. 3. pl. — *bor*. (af *Nä*, nära, och *Bo*) Se *Granne*.

NABOB, -bóbb, m. 3. (egentl. *Nawwab*, d. v. s. fullmägtig) 1) (i Ostindien) Ståthållare öfver en provins. — 2) (fig., i England) Från Ostindien återkommen Europé, som der förvärfvat stora rikedomar; äfven i allmänhet den, som lefver på stor fot.

NABOLAG, nabolåg, n. 3. Se *Grannskap*, 2.

NABOLIG, a. 2. (föga brukl.) Som tillhör eller har afseende på grannar.

NABORÄTT, m. 3. 1) Rättighet, som tillkommer någon i egenskap af nabo. — 2) Bördsrätt, som tillkommer en nabo.

NACKDEL, se *Nackdel*.

NACKARÖD, a. 2. (fr. *Nacaral*) Af högröd färg emellan körsbärs- och rosenfärg.

NACKBEN, n. 3. Ett baktill i hufvudet, vid nacken, liggande ben.

NACKBLOMSTER, n. 3. Se *Höckblomster*.

NACKDEL, m. sing. (t. *Nacktheit*) Skada, förlust. *Det tänder honom till n.*

NACKE, m. 2. pl. *nackar*. 1) Bakdelen af halsen. *Gifva någon ett slag i n-n. Taga en börda på n-n.* (Fig. fam.) *Taga benen på n-n*, fly. — 2) Hals. *Bryta, hugga n-n af någon. Bryta n-n af sig.* — Ss. *Nackmuskel*, -nerv, -pulsåder, -åder.

NACKGROP, f. 2. Fördjupning vid nacken på en människa mellan nedra delen af hufvudet och öfra delen af ryggen.

NACKHÅR, n. 3. Håret på nedra bakdelen af ett människohufvud.

NACKHÖG, a. 2. (fam.) Som förer hufvudet högt; högmödig, dryg, stolt.

NACKSTYF, a. 2. (egentl.: som har en stel nacke) 1) Som ej lätt låter böja, kufva sig; hårdnackad, halsstarrig. — 2) Stolt, högmödig, dryg.

NACKTERHUS, se *Nakterhus*.

NADIR, nádírr, m. oböjl. (arab.) Den punkt

på himmelen, som är midt emot zenith, d. v. s. midt under våra fötter.

NAF, n. 3. (ursprungl.: Hållighet) Inre delen af ett vagnshjul, der axeln löper, och hvaruti ekrarne äro insatta. — Ss. *N-hål*.

NAFBORR, m. 2. Borr, hvarmed hålet i hjulsnafl borras.

NAFLA, nävla, v. a. 1. (barnförlössl.) Omknyta och afklippa navelsträngen på ett nyfött barn. — *Nafling*, f. 2.

NAFLE, nävle, m. 2. pl. — *naflar*. Den lilla runda fördjupningen i bukens hudbetäckning, som har utscende af en värta, på det ställe, der navelsträngen varit fästad. — Ss. *Navelformig*, -pulsåder.

NAFKUBB, m. 2. Träblock, hvaraf ett hjulsnafl göres.

NAFRING, m. 2. Jernring, hvarmed ett hjulsnafl förstärkes.

NAFSA, näfssa, v. a. 1. (af *Nappa*) Bita, på lek, tätt och ofta, håttigt, men ej hårdt. Säges isynn. om hundar. — *Nafsande*, n. 4.

NAFTA, näfta, f. sing. Ett slags bergolja, som ren är flytande, klar och flygtig nästan som sprit; tändes sig redan på afstånd. Kallas äfven Bergbalsam. — Skrifves och *Naphtha*.

NAFVARE, m. 3. Borr af gröfsta sort.

NAFVARJERN, n. 3. Klingan på en nafvare.

NAFVARSTÅL, n. sing. En sort stål, som tillverkas för bergsprängning.

NAFVELBAND, n. 5. ell. **NAFVELBINDEL**, m. 2. pl. — *bindlar*. Band, hvarmed navestängerna på ett nyfött barn omknytes.

NAFVELBRÄCK, n. 3. Det slags bräck, då tarmar eller andra inre delar tränga ut genom naveln.

NAFVELGRÄS, n. 3. Örtan *Cotyledon umbilicus*.

NAFVELLAF, m. 2. pl. — *lafvar*. En lafart på berg och stenar; innehåller en betydlig mängd lafbrunt. Lichen *omphaloides*.

NAFVELSTRÄNG, m. 2. (barnförlössl.) Tunn sträng, som i moderlifvet förenar fostret med moderkakan, och hvarigenom detsamma erhåller sin näring.

NAFVELSVULST, m. 3. Svullnad på naveln.

NAFYER ell. **NAFYERLÖNN**, f. 2. En art lönn, mindre träd eller större buske, som förekommer vild på några ställen i södra delarna af Skåne. Acer *campestre*. Kallas äfven *Fältlönn*.

NAGEL, nág'l, m. 2. pl. *naglar*. I. 1) Liten smal, spetsig metallpläs, som indrivres genom tvenne öfver hvarandra lagda föremål och på så sätt hopfäster dem. *Fästa med naglar. N-n genom en vägbalk.* — 2) (skeppsb.) Åtkantigt, afsmalnande ek- eller furustycke, som i stället för jernbult, indrivres i borradt hål uti en bordläggningsplanka. — Ss. *N-formig*.

NAGEL, nág'l, m. 2. pl. *naglar*. II. 1) Den hornaktiga betäckningen på människans finger- och täspetsar. *Klippa sina naglar. Tugga på bita sig i naglarna.* — 2) Bildhinnan i ögat på hästar. *N-n*, en ögonsjukdom hos hästar. (Fig. fam.) *Vara någon en n. i ögat*, vara honom till hinder, förtret.

NAGELBÄNK, m. 2. (skepp.) Hvarje på relingen, kring masterna o. s. v. horisontellt fastspikad ekskiffa, i hvilken koffernaglar äro nedsatta för löpande godssets beläggning.

NAGELBÖLD, m. 3. Böld under nageln på ett finger.

NAGELFARA, v. n. 1. (Egentl.: Fara öfver

med nageln, för att känna efter, om en yta är fullkomligt jevn.) (Fig.) På det nogaste granska. *N. med någon ell. något.* — *Nagelfarande*, n. 4.

NAGELFAST, a. 1. Fästad med naglar.

NAGELGRÄS, n. 3. Se *Cerast*.

NAGELJERN, n. 3. En platt, fyrkantig jernbit, hvars öfre yta mot en ändan har en ansats, så att godset der är betydligt tjockare; och i hvilket ett eller flera hål äro anbragta. Begagnas att göra hufvud på naglar eller bultar.

NAGELLED, m. 3. Yttersta leden af ett finger.

NAGELPROF, n. 3. Ett slags dryckesprof, då man sätter nageln på ett visst ställe af det kärl, hvarur man dricker, och försöker, om man på en gång kan dricka ända dit.

NAGELROT, f. 3. pl. — *rötter*. 1) Eftersta delen af nagel på finger eller tå. — 2) Liten träd eller sträng, som lossar sig ifrån huden kring en nagel och stundom försäkrar någon smärta.

NAGELSPRÄNG, n. 3. Inflammation med våldsam värk vid nagelroten eller på sidorna af nageln på ett finger.

NAGELSTRÄNG, n. 3. Ett slags åkomma, när sidoväggarna af nagel på finger eller tå krökta växa in i köttet och försäkras smärta och svullnad.

NAGELTÄNG, f. 3. pl. — *tänger*. Liten tång, hvarmed naglar (II, 1) afsputas.

NAGELÖRT, f. 3. Örtslägtet *Draba*.

NAGG, n. 3. 1) Naggande. — 2) Hvarje särskild gång, som någon naggat. *Första och andra gången lade hon, men vid det tredje blef hon ond.* — 3) *N-et*, en hästsjuka. — S. m. 2. Se *Brödnagg*.

NAGGA, v. a. 1. 1) Bita helt lindrigt, tätt efter hvarannat. — 2) *N. bröd*, med brödnagg göra korsränder derpå. — *N-d*, part. pass. (Adjektivt) *N-dt blad*, kallas i botaniken ett blad, då bladkanten har små vinkliga inskränningar, hvaraf bildas utstående delar eller så kallade *Naggtänder*, hvilka gå lodrätt ut ifrån bladkanten.

NAGGANDE, n. 4. Handlingen, då man naggar. — *Adv.* (fam.) *N. god*, utomordentligt god.

NAGGLAF, m. 2. pl. — *lafvar*. En lafart på kungshedar och torra backar. Lichen *sumbrivatus*.

NAGGTAND, f. 3. pl. — *tänder*. Se *Naggad* (under *Nagga*).

NAGGTANDAD, a. 2. (bot.) *N-t* blad, hvars kant är försedd med mindre, sins emellan långt åtskilda och lodrätt ifrån kanten utstående tänder.

NAGLA, v. a. 1. Fästa med nagel (I) eller naglar. I samma mening säges äfven *N. fäst, thop.* — *Naglande*, n. 4. o. *Nagling*, f. 2.

NAHANGARE, m. 3. (t. *Nachhänger*) Redskap i repstagerier.

NAIV, -iv, a. 2. (fr. *Naïf*, af lat. *Nativus*, medfödd) 1) Naturlig, okonstlad, otvungen. — 2) Enfaldigt öppenhjertigt, men löst uppriktigt. [Naïf.]

NAIVETET, ---et, f. 3. (fr. *Naïveté*) 1) Naturlighet, öppenhjertighet. — 2) Barnslig, menlös enfald, menlöshet. [Naïveté.]

NAJA, v. a. 1. (skepp.) Fästa med bändsel. — *Najande*, n. 4.

NAJA, f. 1. Se *Glasögonsorm*.

NAJAD, -ad, f. 3. (grek. myt.) Käl-, flod- eller sjönyf.

NAKEN, a. 2. neutr. — *et*. 1) Utan kläder. *Kladda af sig alldeles n.* (Fam.) *N. som en ål*, så n. som han kom till världen, alldeles naken. — *Syn.* Blott, Blottad, Blott och bar. — 2) Utan hår. *N. hund.* *Hunden har en n. fläck på*

II.

ryggen. — *Syn.* Hårlös. — 3) (fig.) Blott och bar, utan betäckning. *Nakna murar*, utan träd eller grönska. *N-et träd*, utan löf. *N-et fält*, berg, utan träd. — 4) (bot.) *Nakna Jungfrun*, se *Tidlösa*.

NAKENHET, f. 3. Egenskapen att vara naken.

NAKLING, f. 2. (bot.) Se *Tidlösa*.

NAKTERHUS, n. 3. (skepp.) Ett framför ratten i kajutkappen varande skäp, hvari styrkompasserna äro inriktade.

NAKTERHUSLAMP, f. 1. (skepp.) Lampa i nakterhuset, brukad nattetid.

NALKAS, v. d. 1. Närma sig. *N. elden. N. sitt slut. sitt yttersta. Stunden n.* (Fig.) *N. Gud i bönen*, höja sina tankar i bönen till Gud. — *Syn.* Annalkas, Närma sig, Stunda. — *Nalkande*, n. 4.

NALLE, m. 2. Skämtsamt benämning på björnen.

NAMN, nämnn, n. 3. 1) Det ord, hvarmed person eller sak, eller en samling af personer eller saker vanligen betecknas. *Hans n. är Anders. En vid n. Puff. Sägna, uppgifva, skriva, under-teckna sitt n. Blifva tillfrågad om sitt n. Kalla, nämna någon vid n. Resu under främmande n. Hafva, bära n. af grefve. Känd till n-et. Göra skäl för n-et*, förjenta det. Se äfven *Gagn*. — Bildar sammansättningarna *För-, Till-, Bl-, Vedernamn*, m. fl. — *Syn.* Benämning. — 2) Vägnar, ansvar. *I mitt, hans n.*, på mina, hans vägnar, ansvar. *Rörelsen fortsättes i hans n. I Guds n.*, med anropande af Gud, för Guds skull. *I n. Faders, Sons och den H. Andes*, i den heliga Treenighetens namn, med anropande af den treenige Guden. — 3) Borgen. *Låna pengar på ens n.* — 4) Viss egenskap, beskaffenhet, som man tillskrifver person eller sak. *Man gör honom ej orätt, om man ger honom n. af blodsugare. Allt spel är förbjudet, under head n. det vara må, af hvad n. och beskaffenhet det vara må. Denna handling gaf man med rätta n. af våld och tyranni. Ge en ting sitt rätta n.*, rätt bedöma det. — 5) (fig.) a) Sken, förebringande, förvändning. *Under n. af vänskap.* — *Syn.* Benämning. — b) Rykte. *Hafva godt, dåligt n. om sig. Han har n. för att vara en smulgråt. Förvärfa sig ett stort n. Förklara ens goda n. och rykte.* — Ss. *N-förteckning*, -för-vextling, -förändring, -register.

NAMNAM, nämnamn, n. sing. oböjl. (i barnspråket) Sötsaker: konfekt, sylt o. d.

NAMNBOT, m. sing. (i fornspråket) Titel.

NAMNCHIFFER, nämnschiff'er, m. 3. Begynnelsebokstäfverna till en persons namn, inbundna i hvarandra.

NAMNE, nämme, m. sing. Person, hvilken har lika namn som en annan. *Hans n. Erik Vindsvald.* — *Syn.* Kojman, Namnlige.

NAMNELIGEN, adv. (nytt ord, bildadt efter det tyska *namentlich*) Vid namn; med namnets angifvande; uttryckligen; synnerligen.

NAMNFÄSTE, n. 4. (i fornspråket) Gåfva, som den, hvilken gifvit en person ett vedernamn, var skyldig att gifva denne.

NAMNGIFVA, v. a. 3. (böjes som *Gifva*) 1) Gifva namn, uppkalla vid namn. — 2) Uppgifva namnet på person eller sak. — *Namngifvande*, n. 4. o. *Namngifning*, f. 2.

NAMNGIFVELSE, f. 3. 1) Uppkallande vid namn. — 2) Uppgifvande af namnet på person eller sak.

NAMNKRISTEN, m. 2. pl. — *kristne*. En,

som är kristen blott till namnet. — *Syn.* Skenkristen. — [*—* kristen.]

NAMKUNNIG, a. 2. 1) (om person) Som gjort sitt namn allmänt känt genom bedrifter, stora förtjenster, talanger, o. s. v. *En n. man. Vara n. för sin styrka. Han har gjort sig n. genom sina bragder. Denna hjettedat gjorde honom först n. — Syn.* Fräjdad, Ryktbar, Berömd, Prisad. — **2)** (om sak, föga brukl.) Allmänt bekant, kunnig.

NAMKUNNIGHET, f. 3. Stort namn och rykte. — *Syn.* Ryktbarhet, Fräjdadt, namn, Berömd, Ära.

NAMNIKE, m. 2. pl. — Likar. Se *Namnne*.

NAMNLOS, a. 2. 1) Utan namn. — **2)** Till namnet okänd. *En n. person. — Syn.* Anonym. — **3)** Utan namnkunnighet. *En skriftställare, hittills n. i svenska vitterheten, har vunnit högsta priset. — 4)* Obeskriflig, oerhörd. *N. smärta.*

NAMNLOSHET, f. 3. 1) Saknad af, brist på namn. — **2)** Okändhet till namnet. — *Syn.* Anonymitet. — **3)** Brist på namnkunnighet.

NAMNRULLA, f. 1. Förteckning på namnen af personer, tillhörande en trupp eller besättning.

NAMNSDAG, m. 2. Dag, då en persons namn, d. v. s. det helgons, efter hvilken han i dopet blifvit uppkallad, finnes i almanackan upptaget. *I morgon är hennes n. Fira sin n. med ett kalas. Traktera på sin n.*

NAMNSDAGS-GRATULATION, — — — lat. tschön, f. 3. Lyckönskan till någon på dess namnsdag.

NAMNSDAGSGÅFVA, f. 1. Gåfva, som gifves någon på dess namnsdag.

NAMNSEDEL, m. 2. pl. — sedlar. 1) Sedel, hvarpå en person skrifvit sitt namn. — **2)** Den uppgift om författarens namn, som boktryckare enligt tryckfrihets-förordningen måste äga, för att ej sjelf blifva ansvarig för de skrifter, han tryckt.

NAMNSTÄMPEL, m. 2. pl. — stämplat. 1) Stämpel, hvarpå ett namn är graveradt. — **2)** Aftryck deraf.

NAMNTECKNING, f. 2. Egenhändig underskrift.

NAMNVÄRDE, n. 4. Se *Nominalvärde*.

NANKIN, n. nankin o. nankin, n. 3. Ett slags enkel, tunnare väfnad af gul bomull, ursprungligen kinesisk, och benämnd efter staden af samma namn.

NAPHTA, se Nafta.

NAPOLEONID, — — — f. d. m. 3. Afkomling af Napoleon Bonaparte eller sidoförvandt till honom.

NAPP, m. 2. Den genomhorrade skinnlapp, som är fästad vid nedra ändan af ett dihorn. *Jfr. Dihorn.*

NAPPA, v. a. o. n. 1. 1) Hastigt fatta, gripa med tänderna. *Hunden n-de barnet i benet. N. på kroken, (om fisk) bita på kroken; (fig.) låta narra sig af en lockelse. Fischen vill icke n., har n-t bort masken. — 2)* Gripa, häftigt fatta med tänderna. *N. någon i rockskörtet. N. bört, hastigt gripa, knipa bort. N. efter, hastigt gripa efter. N. i, häftigt gripa tag i. N. till, hastigt gripa till, t. ex.: N. till värjan. N. åt sig, hastigt gripa och taga till sig, rycka åt sig. — N-s, v. d. (fam.) Släss; äfven tvista, gråla. N. med någon. De hålla nu som bäst på att n. med hvarandra. De n. nu som bäst. Han är icke god att n. med, är våldsam, häftig, skonslös i tvist, strid; får der väldigtvis öfverhanden.*

N. om, se Slitas om. — Syn. Se Släss; Tvista. — Nappa, n. 4. o. Nappning, f. 2.

NAPPATAG, n. 3. (fam.) 1) Slagsmål. — **2)** Tvist, tråta, gräl. *Råka, komma i n. [Napptag.]* NARCISS, narri'ss, f. 3. Ett allmänt bekant slagte af Liljorna. Narcissus. *Heit N., med väl-luktande hvita blommor. N. poeticus. Kallas äfv. Pingstlilja. — Gul N., se Påsklilja. — Ss. N-blomma, -lilja.*

NARCISSUS, narri'ssuss, nom. prop. m. 1) (grek. myt.) En skön yngling, som vid anblicken af sin egen bild i källan blef förälskad i sig sjelf, dog till följe af denna kärlek, och förvandlades af gudarna i den efter honom uppkallade Narciss-blomman. — **2)** (fig.) Egenkär narr.

NARCOTIN, narri'oti'n, n. sing. (kem.) En vegetabilisk saltbas i opium.

NARCOTISK, se Narkotisk.

NARDUS, narduss, f. sing. Ostindisk ört, hvass rot är sedan forntiden berömd för sin högst angenäma lukt. Nardostachys Jatamansi.

NARF, m. sing. 1) De små knotttriga upphöjningarna på yttersidan af läder. *Sätta n. på läder, bereda det så, att det får sådan yta. — 2)* Se *Narfgräs*.

NARFGRÄS, n. 3. (bot.) Se *Nate*.

NARFLÄDER, n. sing. Läder, som har narf. **NARFSIDA, f. 1.** Den sidan på läder, der narfven är, d. v. s. dess utsida. — *Motsats: Köttida.*

NARFVE, m. sing. Se *Nate*.

NARFVIG, a. 2. (föga brukl.) Som har narf.

NARHVAL, narväl, m. 2. En art af Hvalarna i norra Ishafvet, fläckig, 12 till 16 fot lång, med tvenne tänder i överkäften; som utskjuta rakt fram ur munnen ända till 40 fot långt, den ena dock vanligen betydligt kortare än den andra. Monodon Monoceros. [Narval.]

NARKOTISK, narri'otisk, a. 2. (från grek.) Döfvande, sömngifvande.

NARR, m. 2. 1) Person, som fordom af furstar och höga herrar underhölls, för att genom tokroliga puts, infällen o. d. roa dem och deras omgifning, äfven för att under skämtets täckmantel säga dem sanningar, som ingen annan vågade framföra. Deraf Hofnarr. *Två herrar och en n., se Herre, 1. — 2)* Se *Gycklare, 2.* En stor n. Agera n. Göra sig till n., för att roa någon. Göra n. af, roa sig på ens bekostnad, befe, skatta åt. — Bildar sammansättningarna Ertsnarr, Erkenarr. — **3)** Se *Däre, 1.* Jag vore väl en n. om jag det gjorde. Var ingen n., du, och låt narra dig af honom. Nej, jag är ingen n. — **4)** Ett slags fordom bruklig mindre stenmörsare.

NARRA, v. a. 1. 1) Föra bakom ljuset, inbilla eller förleda en till något, som gör honom till åtlöje. *N. en att tro diktade galenskaper. N. någon att löpa kring staden för ett intet. N. April, se April. N. bört, fram, i'n, ned, omkull, upp, åstlad. N. ur en något, se Locka ur. — 2)* Förleda en till något för honom skadligt, ofördelaktigt. Lindrigare uttryck för Bedraga (bem. 4). *Blifva n-d. Låta n. sig af någon. Han söker blott att n. folk. Han n-de mig på 10 Rd. N. till sig ens pengar. N. af, svikligen öfvertala en till att lemna ifrån sig en sak, eller till en handling, hvarigenom han förlorar något, t. ex.: Man n-de af honom ett testamente, hans pengar, o. s. v. N. bört, gömme fint bedrägeri bortskaffa, borttaga, beröfva, t. ex.: Man har n-t bort hans guldring ifrån honom. Blifva n-d på en sak, i sina afsig-*

ter, förvändningar, föreställningar rörande en sak. *Blifva n-d på en vara, blifva bedragen på den. N. sig till, genom fint bedrägeri göra sig till ägare af, förskaffa sig, t. ex.: Han n-de sig till löfte om understöd. — Syn. Se Bedraga, 1. — 3)* Säges för öfrigt i alla bem. af ordet *Bedraga*, utom 6. — **N-s, v. d. 1.** 1) Säg något på skämt, gyckla. *Åh, det är ej mitt allvar; jag n. bara. N. med någon. Han låter icke n. med sig, är icke god att n. med, är icke att leka med (se Leka). — Syn. Se Skämta. — 2) Brukas ofta såsom ett finare uttryck för *Ljuga*. *Säg oss sanningen och n. inte. Han är mycket sanningsälskande och n. aldrig.**

NARRAKTIG, a. 2. 1) (om person) a) Som i tanke eller handling liknar en narr. *En n. människa. Så n. du kan vara, som inbillar dig sådant! — Syn. Se Däraktig. — b)* Puts-lustig, tokrolog. *Han är för n. med sina upp-tåg. — 2)* (om sak) a) Se *Däraktig. Heilka n-a tankar han hyser om sin person! En n. fråga. — b)* Lustig, rolig. *En n. händelse, historia.*

NARRAKTIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara narraktig. — *Syn. Se Däraktighet. — 2)* Narraktig handling, narraktigt yttrande, narraktigt streck, puts. *Säga, göra n-er.*

NARRAKTIGT, adv. På ett narraktigt sätt, som en narr. *Bele sig n.*

NARRANDE, n. 4. Förande bakom ljuset; bedragande. Se *Narra*.

NARRAS, se under Narra.

NARRDRÄGT, c. 3. 1) Sådan dräkt, som hofnarrar fordom boro. — **2)** Narraktig, löjlig dräkt. *Magisterkostymen är en n.*

NARRFEST, m. 3. Fest, som fordom i flera kristna, europeiska länder firades af andelige och lekmän med de största narraktigheter.

NARRI, n. sing. 1) Skämt. *Ett groft n. Det är bara n. af honom. Säg något på n. Han tog det för n., men det var intet n. I den delen till han intet n. Utan n. allvarsamt talad! Åh n. åh ni skämtar bara. Det är intet n. att göra det, är ganska svårt, farligt. Jfr. Skämt. — 2) Brukas stundom såsom ett finare uttryck för *Lögn, Osanning*.*

NARRKÄPA, f. 1. Den med tuppfläder, bjällror och äsneöron utsirade runda mössa, som hofnarrar fordom boro.

NARRSPEL, n. 3. 1) En hofnarrs eller gyckelmakares upptåg, puts och infällen. — **2)** (fig. fam.) Puts, spratt, skålmestycke, gyckeri. — *Syn. Se Gyckel, 2.*

NARRSPRÅNG, n. 3. Språng, sådant som narrar och gycklare plåga göra.

NARRVERK, n. 3. Se *Gyckel, 2.*

NAS, m. sing. (bergv.) Benämning på alla trögsnälla slaggarter, som bildas vid arbeten i stort.

NASAL, -ål, a. 2. (af lat. Nasus, näsa) Som uttalas med näsljud. — **S. m. 3.** En stämma i orgverk, hvilken har ett slags näsljud.

NASALLJUD, -äljud, n. 3. (gram.) Näsljud.

NATE, m. sing. Ört, allmän vid hus, brukad till föda åt kycklingar, kräfter och sängfåglar. *Stellaria media.* Kallas äfven Våtarf, Wassarf, Wattarf, Narf, Narfgräs.

NATION, -tschön, f. 3. 1) (egentl.) Samhällsförening (antingen själfständig eller icke) af människor, som hafva i allmänhet samma härkomst, kroppsbildning, språk, naturanlag och seder. *Svenska, engelska, irländska, böhmiska n-en. —*

2) Samteliga de personer, födde eller naturligt-rade i ett land, som lefva under samma styrelse. *En mäktig, krigisk n. Svenska, ryska, öster-rikiska n-en. — 3)* Samteliga invånarna i ett land, ehuru de icke lefva under samma styrelse, så vida de tala samma språk. *Den tyska, ita-lienska n-en. — 4)* Samteliga de människor på jordklotet, som hafva samma härkomst, språk, seder, kroppsbildning. *Judiska, armeniska n-en. — 5)* Samteliga studenter vid ett universitet, som äro från samma landskap, t. ex.: *Uplands, Öst-göta, Södermanlands och Nerikes n.*

Anm. För alla bem. utom 3 nyttjas *Folk* såsom synonymt med *Nation*. Ursprungliga skillnaden är, att *Nation* betecknar mera ett af sjelfva naturen bestämdt släktförhållande, hvaremot ordet *Folk* betecknar en mera tillfällig förening, och har för öfrigt mer omfattande betydelse. (Jfr. *Folk*.) I allmänt tal göres dock föga skillnad emellan begge orden.

NATIONAL, natschönal, a. 2. En nation tillhörig eller som derpå har afseende. Brukas mest i sammansättningar, såsom *N-angelägenhet, -drägt, -dygd, -fel, -fest, -högtid, -karakter, -last, -lyte, -välmåga, m. fl.*

NATIONAL-EKONOMI, natschönal-ekånami, f. 3. Se *Statshushållning*.

NATIONAL-FÖRSAMLING, natschönal- ---, f. 2. Församling af ett lands folkombud i och för det allmänna angelägenheter.

NATIONALGODS, natschönal-godds, n. 3. Gode, tillhörigt en nation, en stat. *Franska n-en.*

NATIONALHAT, n. 3. Hat, som en nation hyser till en annan.

NATIONALISERA, natschönalisera, v. a. 1. Göra inhemsk hos en nation, införlifva med dess bruk och seder.

NATIONALITET, natschönalitet, f. 3. Allt det, hvarigenom ett folk i kroppslig och andlig bildning, språk, seder och bruk skiljer sig ifrån andra.

NATIONAL-KARAKTER, natschönal-karack-tär, n. 3. De själssegenskaper, som gemensamt tillhöra en nation. [*—* karakter.]

NATIONAL-KONVENT, natschönal-känn-vänt, n. 3. (hist.) Den församling af folkets ombud i Frankrike, som den 21 Sept. 1792 förklarade landet för en republik. [*—* convent.]

NATIONALLYNNE, n. 4. De egenskaper i afseende å lynne och sinnesart, som gemensamt tillhöra en nation.

NATIONAL-TEATER, natschönalteat'r, m. 2. pl. — teatrar. Teater, hvarpå gifvas endast in-hemska stycken.

NATIONEL, natschönal, a. 2. Som tillhör, utmärker en nation. Har samma betydelse som *National*, hvilket sednare dock mest nyttjas i sammansättningar. *N-la bruk, vanor, plägseder.* [Nationell.]

NATIONLIG, natschönlig, a. 2. Se *Nationel*.

NATIVITET, — — — f. 3. f. 3. (lat. *Nativitas*, födelse) Stjernornas ställning på en persons födelse. *Ställa ens n., förutsäga ens öden af stjernornas ställning vid dess födelse.*

NATIVITETSTÄLLARE, — — — etsstäl'l- ---, m. 3. En, som ställer en persons nativitet eller i allmänhet befattar sig med denna konst.

NATIVITETSTÄLLNING, f. 2. Se *Horoskop*.

NATRON, natränn, n. sing. (kem.) Ett af alkalierna, hvilket förut kallades *Mineral-alkali* och *Soda*.

NATT, f. 3. pl. nätter. 1) Den tid af dygnet, då solen är under vår horisont, eller tiden ifrån

solens nedgång till dess uppgång. *Mörk, ljus, stjärnkär* n. *N-en* emellan måndagen och tisdagen. *Klockan tolf, ett på n-en.* *Vara ute, resa sen på n-en.* *Sitta och spela långt in på n-en.* *Emot n-en,* då det börjar lida till natten. *I n.,* förliden natt (man säger för denna bem. också: *i n. som var*); äfv. i denna natt; äfv. i den natt som kommer. *I går n.,* natten näst före gårdagen. *I morgon n.,* natten näst efter morgondagen. *Om n-en,* under en natt; äfv. under nätterna. *Full n.,* så mörkt det blir på natten. *Blifva kvar öfver n-en, ligga öfver n-en på ett ställe,* hvilat, sova under natten på ett ställe. *God n!* tillökans af välbefinnande under den kommande natten, hvarmed man på aftonen tar afsked af någon. *Säga, bjuda någon god n.,* skiljas ifrån honom med sådan tillökans. (Fig.) *Bjuda världen god n.,* skiljas ifrån världen. — 2) (i astronomisk och juridisk mening) Den tid af dygnet, som är emellan kl. 6 på aftonen och kl. 6 på morgonen. *Inom n. och är,* inom ett år. — 3) Nattläger, natterberge, nattqvarter. *Huru mycket betalas på denna gästgivarvärd för hvar n?* — 4) *N. och Dag,* se längre ned. — *Ss. N-andakt, -arbetare, -arbete, -frost, -hvila, -kläder, -lampor, -långtyg, -ljus, -lösning, -musik, -måltid, -ro, -signal, -skräll, -stoj, -spöke, -studering, -sömn.*

NATTA, v. a. 1. (sjött.) Fukta.
NATTAS, v. impers. 1. (fam., föga brukl.) Blifva natt. *Det n.*

NATTBLACKA, f. 1. Ett slagte af Flädermössen. Vespertilio.

NATTBÅGE, m. 2. pl. — *bågar.* (astr.) Den del af en himmelskroppas parallel, som ligger under horisonten (i motsats till Dagbåge).

NATTBÄCKEN, n. 3. Bäckan, som nyttjas till bekvämlighet om nätterna.

NATTDUKSBORD, n. 3. Särskilt bord, som begagnas vid på- eller afklädnings, till förvaring af vissa dervid nödiga saker, såsom spegel, kammar, tand- och hårborste, m. m. Kallas äfven Toalettbl. Toalettbord.

NATTETID, m. sing. Den tid af dygnet, då det är natt. *Det var n.* — Brukas mest adverbialt. *Det skedde n. En eldsvåda n.*

NATTFJÄRIL, m. 2. 1) Benämning på de arter af fjärilarna, som visa sig isynnerhet nattetid. — 2) (fig. fam.) Glädjeflicka, som löper ute nattetid. — *Syn. Nattfågel.*

NATTFLY, n. 4. Ett slagte af nattfjärilarna. Noctua.

NATTFÅGEL, m. 2. pl. — *fåglar.* 1) Fågel, som söker sin föda om nätterna. *Ugglan är en n.* — 2) (fig. fam.) Se *Nattfjäril*.

NATTHERGE, n. 4. Herberge öfver natten på ett ställe. — *Syn. Nattläger, Nattlogis.* [-herberge.]

NATTIUFVA, f. 1. Fruntimmers nattmössa.
NATTUGG, n. 3. (fam.) Klapp, som man på skämt söker att sista gifva någon, då man önskar honom god natt.

NATTKAPPA, f. 1. Klädespersedel af fint lärt, som af manspersoner nyttjas utanpå linnet framför bröstet, under västen, och försedd med krage, hvaromkring halsduken knytes.

NATTKOMMOD, nattkåmmö, m. 3. Liten möbel till förvarande af nattpotta, handfat och tvättkanna, jemte tvål, m. m. [-kommod.]

NATTLIG, a. 2. Som tillhör eller har afseende på, händer, sker nattetid. *En n. syn.*

NATTLOGIS, nattläsch, n. 3. pl. — *logier.* Se *Nattherberge*.

NATTLUFT, m. sing. Luften, med afseende på dess särskilda beskaffenhet nattetid.

NATTLÄGER, n. 3. 1) Läger, som en trupp har öfver natten på ett ställe. — 2) Se *Nattherberge*.

NATTMAN, m. 3. o. 3. Se *Nattvakt*.

NATTMENNISKA, f. 1. (föga brukl.) Se *Orang-Outang*.

NATTMÖSSA, f. 1. 1) Enkel mössa, af linne, bomull o. s. v., som man har på hufvudet under nattvilan, att förvara det emot kyla eller drag. (Fig. fam.) *Tala, prata i n-n, dumbeter.* — 2) (fig. fam.) Menniska utan kraft och insigt. Sages mest om sådana personer, tillhörande de högre eller bildade klasserna. — *Ss. N-ssebänd.*

NATT OCH DAG, f. sing. Se *Styfmorsviol*.

NATTPOST, m. 3. Vaktpost, utställd nattetid.

NATTPOTTA, f. 1. Potta, som nyttjas för bekvämlighet nattetid, då man vill kasta sitt vatten. — *Syn. Potta, Rebecka.*

NATTQVARTER, nattqvarter, n. 3. Se *Nattherberge*.

NATTQVIST, m. 2. (jäg.) Ställe i ett träd, der en fågel (fågel, orre) sitter under nattvilan.

NATTREGEL, m. 2. pl. — *reglar.* Enkel till skjutning för hand inrättad regel på ett dörrlås.

NATTROCK, m. 2. Rock, som bäres för bekvämlighet på aftnarna, innan man går till hvila, på morgnarna, under det man kläder sig, eller äfven på dagen, då man vill vara obesvärad och är hemma på sina rum.

NATTROFFÅGEL, m. 2. pl. — *fåglar.* Roffågel, som om nätterna söker rof.

NATTTRÖJA, f. 1. Lätt tröja af bomull, som man påtager, då man går till nattvila. — *Skrifves äfv. Natt-tröja.*

NATTSAK, f. 3. Förnödenhet, som brukas om natten. Nyttjas mest i plur. *Till n-er höru nattlampor, nattskjorta, nattpotta, m. m.*

NATTSKJORTA, f. 1. Skjorta, som nyttjas till ombyte för nätterna.

NATTSKOTT, n. 3. Skott, som aflösas till signal för sjöfolk, att det är tid att gå till hvila.

NATTSKYTTE, n. 4. (jäg.) Skytte nattetid.

NATTSKRÄFVA, f. 1. **NATTSKÄRA** eller **NATTSKÄRA**, f. 1. Nattfågel, 10 $\frac{3}{4}$ tum lång, med mörkbrun af styfva borst, ofvan gråspräcklig med svarta fläckar och längdstreck, inunder med rostgula och svarbruna tvärstreck. Caprimulgus europæus. Kallas äfv. Qvällknarr.

NATTSTOL, m. 2. Med nattbäcken försedd bekvämlighetsmöbel, som begagnas, då man nattetid eller under sjukdom vill göra sina naturliga behof. — *Ss. N-sbäcken.*

NATTSTRYKARE, m. 3. En, som stryker ute om nätterna.

NATTSTUGA, f. 1. (i äldre språket och ännu bland allmoget) 1) Sofrum. — 2) Rum, på loftet.

NATTSTYCKE, n. 4. Tafla, der scenen upplyses endast genom fackelns eller påtända ljus, eller öck svagt genom månsken.

NATTSTÄNDEN, a. 2. neutr. — *et.* Som stått tillagad, uppslagen, upphäld öfver natten. *N. mat. N-et dricka.*

NATTVALA, f. 1. Se *Nattskräffa*.

NATTVALKA, f. sing. Natlig sval luft efter en het dag.

NATTSVETT, m. sing. Svett, som utbryter nattetid under sömnen.

NATTSVÄRMARE, m. 3. En, som svärmar omkring på lidenliga ställen nattetid.

NATTSVÄRMANDE, n. 4. eller **NATTSVÄRMER**, n. 3. Kringsvärmande på lidenliga ställen nattetid.

NATTSYN, f. 3. Natlig syn af spöke, ande, o. s. v.

NATTSÄCK, m. 2. Persedel af läder, mattväf, vaxduk o. s. v., som medföres på resor att deruti förvara kläder och hvarjehanda under resan behöfliga saker.

NATTUGGLA, f. 1. Se *Kattuggla*.

NATTVAK, n. sing. Vakande nattetid.

NATTVAKA, f. 1. Se *Sångtrast*. — Förkortas äfv. till *Vaku*.

NATTVAKT, f. 3. Manskap som har bevakningen i en stad o. s. v. nattetid. — *S. m. Person, som har vakthållning nattetid.*

NATTVÄNDRARE, m. 3. -**RERSKA**, f. 1. 1) Se *Sömgångare*. — 2) Se *Nattstrykare*.

NATTVÄNDRING, f. 2. 1) Gående i sömnen om nätterna. — 2) Ulestyrkande nattetid.

NATTVÄRD, m. 2. (i äldre språket) Aftonmåltid. *Frälsaren höll n-en med sina lärjungar. Herrans n., Den heliga n-en* eller blott *N-en*, en högtidlig af Christus instiftad handling, i hvilken under anammande af bröd och vin meddelas menniskan Christi lekamen och blod, att stadfästa henne i Guds nådeförbund, förvisna henne om syndernas förlåtelse, befrämja hennes tillväxt i helgelsen, samt närmare förena henne med den kristna församlingen. *Gå till n-en, taga, så, undfå* ell. *anamma* den heliga *n-en*, begå denna heliga handling. *Gifva n-en*, säges om den prest, som förrättar den.

NATTVÄRDSBOK, f. 3. pl. — *böcker.* Bok, som innehåller passande läsning och böner för dem, som skola gå till Herrans Nattvard.

NATTVÄRDSBRÖD, n. 3. Oblat, som i stället för brödet utdelas af nattvardsgäster.

NATTVÄRDSBÖN, f. 3. Bön, passande att läsas af en nattvardsgäst.

NATTVÄRDSGÅNG, m. 2. Den heliga nattvardens begående.

NATTVÄRDSGÄST, m. 3. En, som begår den heliga nattvard.

NATTVÄRDSLÄSNING, f. 2. Undervisning af vederbörande prest i salighetsläran, som meddelas dem, hvilka första gången skola begå Herrans Nattvard.

NATTVÄRDSPSALM, -- sållm, m. 3. Psalm, som afsjungen af församlingen i kyrkan, under nattvardens utdelande.

NATTVIOL, -- öl, f. 3. 1) Ört med hvita blommor, som nattetid hafva en behaglig lukt. Orchis bifolia. Kallas äfv. Yxne, Ståndpers. — 2) (trädg.) Tvåårig ört med gula, brunådriga kronblad och behaglig lukt, helst nattetid. *Hesperis tristis.* [Nattfiol.]

NATTVÄKT, m. 3. Tiden för vakthållning nattetid.

NATTVÄKTARE, m. 3. En, som håller vakt nattetid, för att gifva tecken i händelse af eldsvåda, förekomma inbrottsstölder, m. m.

NATTVÄRK, m. sing. Värk nattetid.

NATTYGG, v. 3. Sådana klädespersedlar, som man påtager, då man går till nattvila. — Äfv. *Natt-tyg.*

NATUR, -ür, f. 3. (lat. *Natura*) 1) Sammanfattningen af allt hvad som är skapat; (i inskränkare mening) sammanfattningen af alla genom sinnena förnimbbara ting, d. v. s. hela den

materiella världen. *Gud är n-ens herre och skapare. Hela n-en förkunnar, att en Gud gifves.* — *Syn. Verlden.* — 2) Alltings första orsak, upphof. *N-en skapar oupphörligt. Han har af n-en fått ett godt förstånd. Af n-en väl begåfvad.* (Fig.) *Betala n-en sin skuld, dö.* — *Syn. Gud, Försynen, Skaparen.* — 3) Verldensordningen. *N-ens lagar. Ho kan genomtränga n-ens hemligheter? N-ens studium.* — 4) Sammanfattningen af alla de krafter och egenskaper, som ursprungligen tillhöra ett levande väsende eller skapat ting. *Menniskans, djurens, växternas n.* Ett kemiskt ämne n. *Han har af n-en bøjelse för den lusten.* — *Syn. Medfödd, naturlig beskaffenhet, Skaplynn, Art.* — 5) Grundegenskap, väsentlig egenskap. *Det är själens n. att tänka.* — 6) Tillstånd, som har sin grund i själva födseln eller tillkomsten; kroppsbekaffenhet, kroppsförfattning, temperament. *Tillfredsställa n-ens behof. Hafva stark n.* *Han har en torr, sangvinisk, flegmatisk n.* *Neka n-en, hvad den behöfver. Vanan är andra n-en. Tringa sin n., vilja göra mer än man förmår.* — 7) Lifskraft (i allmänhet betraktadt). *Läkarens konst består i att underhjelpa n-en.* — 8) (i moralisk mening) Medfödd naturligt ljus i förståndet. *N-en bibringar oss de första begreppen af rätt och orätt.* — 9) Af själva blodsblandat härrörande kärlek, ömbet. *Ljda n-ens röst. Brutus quäde n-ens röst, då han dömdo sina egna söner.* — 10) Djurens instinkt, drift. *Apan är af n-en fallen för att härna.* — 11) (teol.) a) Menniskans naturliga tillstånd (i motsats till nådens tillstånd). *Menniskans förderfvade n.* — b) Christi gudomliga n., hans egenskap af Guds son. *Christi menskliga n.,* hans egenskap af sann menniska. — 12) (estet.) a) Skapelsens verk (i motsats till konstens alster). *N-en öfverträffar konsten. Söka att idealisera n-en.* — b) Den fysiska eller andliga skapelsen, betraktad såsom modell för de sköna konsterna. *Man bör i konsten taga n-en till ledarinna.* — c) (mål. o. bildh.) Något verkligen befintligt föremål, som en målare eller bildhuggare efterhärmar; levande urbild. *Måla, bilda efter n-en,* efter en i verkligheten existerande urbild. — d) Öfverensstämmelse med det naturliga, det sanna i naturen. *Det är n. i denna målning, detta skaldestycke.* — *Motsats: Onatur.* — 13) Jordytan i afseende på dess naturliga utseende, dess yttre beskaffenhet, sådan den framställer sig för ögat. *Han är en stor älskare af n-ens skönheter. Sinne för n-en.* Brukas stundom i motsats till Stad, nästan i samma mening som: Landet, landsbygden, t. ex.: *Lemna den qvalmiga staden, och gå ut i den fria n-en.* — 14) (i inskränkare mening) En trakts, en orts, ett landligt ställes egna utseende. *Drottningholm har en gudomlig n.* — 15) (i allmänhet) Beskaffenhet, Jordmånen n. *Af hvad n. är hemmanet? Af frälse n.* — *Syn. Art, Beskaffenhet, Slag, Daning.*

NATURA, natura, (lat.) In n. säges, då man lemnar, levererar en sak, sådan den i sig själf är, och ej löser den med penningar. *Lemna, leverera spannmål in n.*

NATURALHISTORIA, -- älhistoria, f. 3. pl. — *rier.* Se *Naturhistoria*.

NATURALIEKABINETT, -- rälle -- nätt, n. 3. o. 3. Samling af naturalster, isynnerhet sällsynta. [-cabinet.]

NATURALIER, -- räljarr, pl. 3. Naturalster.

NATURALISERA, v. a. 1. 4) Gifva infödningsrätt åt inflyttad utländsk person. — 2) Göra inhemsk. — *Naturaliserande*, n. 4. o. *Naturalisering*, f. 2.

NATURALISATION, ---- tschön, f. 3. Tilldelande af infödningsrätt åt en inflyttad utlänning.

NATURALISM, --- i'sm, m. sing. Den åsigt, att människan endast behöfver naturreligionen, för att komma till den ädliga sanningens kännedom och vinna lyckalighet.

NATURALIST, --- i'sst, m. 3. 1) En, som hyllar naturalismen. — 2) Se *Naturforskare*. — 3) Målare, som gör sig möda att med noggrannhet föreställa såväl den sköna som fula eller låga naturen med alla dess fel och brister.

NATURALISTER, naturåls't'r, n. 3. Hvad som af naturen blifvit frambragt, ej genom människans åtgärd. — *Syn.* Naturprodukt.

NATURAPRESTATION, naturprästat'schön, f. 3. (kameral.) Erläggande in natura.

NATURANLAG, naturännlag, n. 3. Medföddt anlag; fallenhet.

NATURBESKRIFNING, f. 2. Se *Naturhistoria*.

NATURDRIFT, f. 3. Medfödd, inneboende drift; dunkel, otycklig känsla af något behof och begär efter dess tillfredsställelse.

NATUREL, --- rä'll, n. 3. (fr.) Naturlig kroppsbekaffenhet, natur, skaplynn; sinnelag, sinnesart.

NATURENLIG, naturö'nligg, a. 2. Öfverensstämmande med naturen.

NATURENOMEN, naturfenomén, n. 3. o. 3. Hvarje förändring i naturkropparnes tillstånd. Naturföreteelse, Naturhändelse. [— fenomen.]

NATURFILOSOF, naturfilos'f, m. 3. Lär, som egnar sig åt naturfilosofiens studium. [Naturphilo —.]

NATURFILOSOFI, naturfilos'f'i, f. 3. 1) Läran om den materiella världens yttersta grunder och lagar. — 2) Bok, hvarest denna vetenskap systematiskt framställs. [— filosofi.]

NATURFILOSOFISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på naturfilosofien. [— filosofisk.]

NATURFORSKARE, m. 3. Vetenskapsman, som sysselsätter sig med naturlagarnes utredande.

NATURFORSKNING, f. 2. Bemödandet att utreda naturlagarna, naturens studium.

NATURFRISK, a. 2. Naturlig och kraftig. *N. poet.*

NATURFÖRETEELSE, f. 3. Se *Naturfenomen*.

NATURGÅFVA, f. 1. Naturligt anlag, medfödd fallenhet.

NATURHISTORIA, naturh'ist'ria, f. 3. 1) Den vetenskap, som gör oss bekanta med naturkropparna efter deras yttre beskaffenhet och yttre kännemärken, samt jemför och ordnar dem till ett systematiskt helt. — *Syn.* Naturalhistoria, Naturbeskrifning. — 2) Lärobok i denna vetenskap.

NATURHISTORISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på naturhistorien.

NATURHÄNDELSE, f. 3. Se *Naturfenomen*.

NATURKRAFT, f. 3. I naturen nedlagd kraft, som verkar något slags förändring i en eller flera naturkroppars tillstånd.

NATURKUNNIG, a. 2. Som studerat och är kunnig i naturvetenskapen. Brukas äfv. substantivt. *De n-e.*

NATURKUNNIGHET, f. 3. 1) Se *Naturvetenskap*. — 2) Se *Naturlära*.

NATURKÄNNARE, m. 3. (föga brukl.) Se *Naturkunnig*.

NATURKÄNNEDOM, m. sing. (föga brukl.) Se *Naturkunnighet*.

NATURLAG, m. 2. Oföränderlig följd af verkningar hos naturkropparna under enahanda omständigheter, så att verkningarna alltid följa på samma sätt, när kropparne befinna sig i lika förhållanden. Lag för naturens verkningar.

NATURELEK, m. 2. (fig.) Naturens lek, d. v. s. sällsam och besynnerlig afvikelse från de vanliga formerna af dess skapelser.

NATURLIF, n. 3. 1) Alla verkningar och förändringar sammantagne, som äro framkallade af naturens krafter. — 2) Ett lif, öfverensstämmande med naturen. *Lefva ett n.*

NATURLIG, naturligg, a. 2. 1) Som tillhör naturen, är enlig med världsordningen. *N-a verkningar.* Den *n-a lagen*, af Gud i själfva naturen grundad (motsats till *Positiv lag*). — 2) Tillhörig naturen hos hvarje särskilt art eller individ. *Förnuftet är en n. egenskap hos människan.*

— 3) Medfödd, *N-a anlag, böjelser, fallenheter.* *N. drift, afsky, öfverensstämmelse.* *N. storlek*, som hvarje särskilt individ af naturen har. *N-t här*, eget, ej löshär. — 4) Af naturen alstrad, frambragt, åstadkommen. *N-a mineralvatten.*

— 5) Enlig med naturens lagar. *En död människas återuppståndelse är ej en n. verkan.* *Dö en n. död*, utan väld eller olycksbändelse. — *Motsats:* Öfvernaturlig. — 6) I själfva naturen grundad; som följer af naturen; enlig med förnuftet eller allmänna bruket. *N. pligt, skyldighet.* *Det är n-t, att man försvarar sig.* — 7) Okonstlad, otvungen, osökt. *Hon har ett n. behag i sitt sätt att vara.* *Man bör i allt vara n. — 8) N. son, dotter, öakta.*

NATURLIGEN, adv. 1) På naturligt sätt. Se *Naturligt*, 1. — 2) Egentligen. *N. att tala, kan en död ej åter uppstå.*

NATURLIGHET, f. 3. 1) Öfverensstämmelse med naturens lagar. *N-en af ett förmenadt underverk.* — *Motsats:* Öfvernaturlighet. — 2) (estet.) Öfverensstämmelse med naturen. *En målnings, en skildrings n. Stilens n. — Motsats:* Onatur. — 3) Okonstlad skick, väsende, uppriktighet. — *Motsats:* Tillgjordhet, Onatur.

NATURLIGT, adv. 1) På naturligt sätt, genom naturliga medel. *Detta har icke tillgått n. — Motsats:* Öfvernaturligt. — *Syn.* Naturligen; Naturligtvis. — 2) (estet.) I öfverensstämmelse med naturen, efter naturen. *Hans karakter är ganska n. skildrad.* — *Motsats:* Onaturligt. — *Syn.* Träffande, Lik, — 3) Okonstlad, otvungen, osökt. *Tala, skrifa n. I allt bete sig n. — Motsats:* Konstlad, Tillgjord, Tvungen.

NATURLIGTVIS, adv. 1) På naturligt sätt. Se *Naturligt*, 1. — 2) I öfverensstämmelse med förnuft, bruk; till följe af naturliga skäl. *Det kan han n. ej begära.* *Han befallde mig komma och n. lydde jag.*

NATURLÄRA, f. 1. 1) Läran eller vetenskap om naturkropparnes egenskaper, krafter och verkningar. *Allmän N.*, läran om alla de fenomen, som tillhöra kropparna i allmänhet, de må vara enkla eller sammansatta. — *Syn.* Fysik. — 2) Lärobok i denna vetenskap.

NATURMENNISKA, f. 1. Person utan all bildning, som i allt följer blott naturens drift och ingifvelse.

NATURNÖDVÄNDIGHET, f. 3. Tingens och

deras verkningars af naturlagar bestämda, oföränderliga sammanhang.

NATURPOESI, naturpö'si, f. 3. Ett ännu utbildadt folks första poetiska försök att utjunga sina känslor samt beprisa sin stams hjeltar och bragder. [— pö'sie.]

NATURPOET, -ür-ét, m. 3. Skald utan studier, som diktar af naturlig ingifvelse.

NATURPRODUKT, naturprodukt, m. 3. Se *Naturalster*.

NATURRELIGION, -ürrelijön, f. 3. Den kunskap om Gud, hvartill människan af blotta förnuftet, utan stöd af uppenbarelse, kan komma.

NATURRIKE, n. 4. Hvarje af naturhistoriens trenne hufvudafdelningar, nämligen: Djur-, Växt- och Stenriket.

NATURRÄTT, m. sing. Läran om människans medfödda rättigheter. Kallas äfv. Rättslära.

NATURSTRIDIG, a. 2. Se *Naturvidrig*. — *Naturstridighet*, f. 3. — *Naturstridigt*, adv.

NATURSYSTEM, -ürsyst'm, n. 3. Vetenskapligt system för en ordnad uppställning af naturkropparna.

NATURTILLSTÅND, n. 3. Det tillstånd, hvartill man föreställer sig att människor lefva tillsammans utan regering och kungjorda lagar.

NATURVETENSKAP, f. 3. Vetenskap om naturens kroppar, företeelser, lagar och krafter. *N-en innefattar Naturlära och Naturhistoria.*

NATURVIDRIG, a. 2. Stridande mot naturen. — *Naturvidrighet*, f. 3. — *Naturvidrigt*, adv.

NAUTIK, --- i'k, f. 3. (från grek.) Allt hvad som hör till sjöväsendet.

NAUTISK, a. 2. Till sjöväsendet hörande. *N. astronomi*, astronomien, tillämpad till sjöväsendet.

NAUMAKI, --- ki', f. 3. (från grek.) Ett slags kämpalek hos de forna Romarne, hvarvid ett sjöslag efterhärades.

NAVIGABEL, a. 2. (lat. *Navigabilis*) Segelbar.

NAVIGATION, --- tschön, f. 3. (lat. *Navigatio*) 1) Sjöfart, segelfart. — 2) Sjömannavetenskapen. — *Ss.* *N-slärare*, -sskola.

NAVIGATÖR, --- ö'r, m. 3. En, som är kunnig i navigationen.

NEAPELGULT, -ap'l-gült, n. sing. En vacker, guldlik målarfärg, bestående af blyhvitt, alun och antimonoxid.

NEBULOSITET, ---- ét, f. 3. Töcknighet.

NEBULÖS, a. 2. (lat. *Nebulosus*) Töcknig, dimmig.

NECESSÄR, nes'ssä'r, m. 3. (fr. *Nécessaire*) Skrif, låda, sebatull, fodral, som innehåller åtskilliga små nödvändighets- eller bekvämlighetsartiklar.

NECKEN, se *Näcken*.

NECTAR, se *Nektar*.

NED, förkortadt af *Neder*, adv. Betecknar: 1) Rörelse uppifrån. *Sliga n. utför trappan.*

Taga n. en bok af, från hyllan. Gå n. till sjön. Lägga något n. under skäpet. Sitta n. Kom hit n. till oss. Upp och n., se Ned. — 2) Läge på en jämförelsevis låg plats, yta, ett lågt föremål. *Hatten ligger n. på marken.* — *Syn.* *Nere. Nedan.* — 3) (i fråga om orter) a) Från öfre landet åt det lägre eller åt hafskusten: *Från Falun n. till Gefle.* — b) Åt söder. *Resa n. till Skåne.* — *Int.* 1) Tillrop, då man befaller, anmanar någon att nedstiga, o. s. v. *N. af hästen!* — 2) Uppmaning att döda någon; äfv. utrop, innefattande hotelse om död och förderf.

N. med förrådaren! — *Ned* ingår i sammanställning med verber och nomina, under följande betydelser: a) Rörelse uppifrån. För denna bem. upptagas här följande ord, såsom icke varande i behof af vidare förklaring: *Nedblåsa*, -bringa, -bära, -böja, -dansa, -digna, -dimpå, -doppa, -drypa, -dräsa, -dyka, -fladdra, -flyga, -flyta, -flytta, v. a. o. n., -forsa, -följa, -fösa, -gjuta, -glida, -hagla, -hala, -halka, -haltå, -hasta, -hissa, -hjelpa, -hoppa, -hukasig, -hvirfla, -hvalfva, -hålla, -häfva, -hålla, -hämta, -hänga, v. n. o. a., -jaga, -kamma, -kasta, -klifva, -klättra, -krypa, -kröka, -langa, -leda, -lemna, -linka, -locka, -luta, v. a. o. n., marschera, -mota, -plocha, -raka, -ramla, -rasa, -resa, -rinna, -rulla, v. a. o. n., -rusa, -rycka, -räcka, v. a. o. n., -segla, -simma, -sitta, -skaffa, -skaka, -skeppa, -skicka, -skofla, -skotta, -skrapa, -skrida, -skrämma, -skuffa, -skynda, -skäda, -slunga, -slänga, -släpa, -släpa, -släta, -smyga, -sopa, -springa, -stappla, -stoppa, -sträcka, -strämma, -ställa, -störta, v. a. o. n., -svalla, -svinga sig, -sväfva, -svälja, -sända, -tillra, -titta, -trilla, -trippa, -tränga, v. a. o. n., -tumla, -tåga, -vackla, -valså, -vandra, -vanka, -vika, -vinda, -vräda, -vräka, -välla, -välla, -vända, -äka, -ösa. — b) Resa från en högre belägen landsort till en lägre eller till kusten; äfven resa söder ut. *Nedfara till slättbygden, till kusten, till Skåne.* — c) Dödanen, t. ex.: *Nedstötta någon med dolken; nedsabla fienden.* — d) Förminskning, aftagande, t. ex.: *Nedsätta priset; priset har nedgått.* — e) En yta besudlande med något förorenande ämne, t. ex.: *Nedsmeta, nedsmörja, nedblöda.*

NEDAN, adv. 1) Betecknar rörelse eller utsträckning till eller ifrån ett lägre ställe. *För-låten remnad från ofvan till n.*, uppifrån ända ned. — 2) Se *Nedanföre*, 2. *Till yttermera visso hafve vi här n. tecknat våra namn.* — 3) Nedtill. *Jfr. Ofvan, 3.*

NEDAN, n. 3. 1) Månens aftagande. *Månen är i n.* — 2) Den tid, under hvilken månen är i aftagande. *I n-et.*

NEDANDEL, m. 2. Se *Underdel*.

NEDANEFTER, adv. Se *Nedifrån*.

NEDANFÖR, prep. 1) Nedtill framför en höjd, en höjning, ett högre stående, beläget föremål. *N. berget, backen, trappan, bordet.* — 2) På ett ställe, beläget framför ett föremål, som har en sluttande riktning, eller längre bort på en sluttande yta; äfv. längre bort åt söder. *N. flodmynningen. Ett litet stycke n. Vesuvii krater.* *Han bor två mil n. Skara.* — *Syn.* *Nedanom, Nedan.* — *Adv.* Se *Nedanföre*.

NEDANFÖRE, adv. 1) Har samma bemärkelser som *Nedanför*, med den skillnad, som betingas af ordets adverbiala natur. *Han står, ligger, sitter der n. Stället är n. beläget.* — 2) På ett ställe längre ned i skrift, bok, eller vid slutet deraf. *Vi skole n. vidare omtala detta förhållande.* *Här n. tecknade personer.* — Säges i allmänhet, och äfv. skrives *Nedansför*.

NEDANFRÅN, prep. o. adv. Se *Nedifrån*.

NEDANENOM, adv. Se *Nedigenom*, adv.

NEDANNÄMD, a. 2. Nedanföre nämnd, omtalad. Brukas i rättegångs-, förvaltnings- och affärsstil.

NEDANOM, prep. o. adv. Se *Nedanför*, *Nedanföre*.

NEDANOMKRUNG, prep. o. adv. Se *Nedomkring*.

NEDANPÅ, prep. o. adv. På nedra ändan af ett föremål. *N. klädningen. Der n. är en fläck.* — Syn. *Nedtill*, *Nedvid*.

NEDANSKRIFVEN, a. 2. neutr. — *et. Nedanföre*, inunder skrifven, tecknad; underskrifven. *N. fne personer.*

NEDANSTÄENDE, a. 1. Nedanför anford, intagen, skrifven, tryckt. *N. bref, teckning, skrifvelse, berättelse. N. personer hafva sig der till anmält.*

NEDANTILL, adv. Se *Nedanpå*.

NEDBINDA, v. a. 3. (böjes som *Binda*) Förflytta längre ned och binda. — Älv. *Binda ned.* — *Nedbindande*, n. 4. o. *Nedbindning*, f. 2.

NEDBLICKA, v. n. 1. Kasta en blick ned. *N. i asgrunden.* — Älv. *Blicka ned.* — *Nedblickande*, n. 4. o. *Nedblickning*, f. 2.

NEDBLÖDA, v. a. 1. Helt och hållet besudla med blod. — Älv. *Blöda ned.*

NEDBLÄCKA, v. a. 1. Fläcka full med bläck. — Älv. *Bläcka ned.*

NEDBLÖDA, v. a. 2. Genom blödnung alldeles besudla med blod. — Älv. *Blöda ned.*

NEDBORSTA, v. a. 1. Genom borstning nedfälla. *N. luggen på en hatt.* — Älv. *Borsta ned.* — *Nedborstande*, n. 4. o. *Nedborstning*, f. 2.

NEDBRINNA, v. n. 3. (böjes som *Brinna*) Sages om något stående, upprett, upplagdt, som brinner, tilldess det blir en kol- eller askhög. *Brasan, huset har nedbrunnit.* — Älv. *Brinna ned.* — *Nedbrinnande*, n. 4.

NEDBRUSA, v. n. 1. Brusande nedströmma, nedföras, nedfara. — Älv. *Brusa ned.* — *Nedbrusande*, n. 4.

NEDBRYTA, v. a. 3. (böjes som *Bryta*) 1) Med brytning eller våldsamt hand falla till marken. *N. ett stängsel.* Sages älv. fig., t. ex.: *Vattnet har nedbrytit dammen.* — Älv. *Bryta ned.* — *Nedbrytande*, n. 4. o. *Nedbrytning*, f. 2.

NEDBRÄNNA, v. a. 2. Lägga i aska. *N. ett hus.* — Älv. *Bränna ned.* — *Nedbrännande*, n. 4.

NEDBÄDDA, v. a. 1. Lägga ned i en bädd. Sages både egentl. och fig. — Älv. *Bädda ned.* — *Nedbäddande*, n. 4. o. *Nedbäddning*, f. 2.

NEDDAMMA, v. a. 1. Öfvertäcka med dam. — Älv. *Damma ned.* — *Neddammande*, n. 4.

NEDDOFTA, v. n. 1. Doftande utbreda sig nedåt. *Balsamiska ångor n-de från de blommande träden.*

NEDDRAGA, v. a. 3. (böjes som *Draga*) Draga något uppifrån till en lägre plats, yta. Brukas älv. fig., t. ex.: *Åfunden vill gerna n. storheten i gruset.* — Älv. *Draga ned.* — *Neddragande*, n. 4. o. *Neddragning*, f. 2.

NEDDRIFVA, v. a. 3. (böjes som *Drifva*) 1) Fördrifva nedåt. *N. floden ifrån en höjd.* — 2) Fösa, jaga ned (boskap, o. s. v.). *N. oxarna till vattningsstället.* — 3) Häftigt nedstöta, nedslå (med hammare, klubba, o. s. v.). *N. en påle i marken.* — Älv. *Drifva ned.* — *V. n.* Nedföras af blåst, vågor, ström- eller luftdrag. — Vanligare *Drifva ned.* — *Neddrifvande*, n. 4. (för akt. o. neutr.) o. *Neddrifning*, f. 2. (för akt.)

NEDDUNA, v. a. 1. Öfvertäcka med dun. — Älv. *Duna ned.*

NEDDYNGA, v. a. 1. Helt och hållet smutsa med dynga. — Älv. *Dynga ned.*

NEDFETER, ned äftr, o. nedäftr, prep. Ned uteder. *N. foten af muren. N. stranden af en flod.*

NEDER, ned'r, adv. Se *Ned*.

NEDERBÖRD, m. sing. Dunster i luften, som fällas i form af regn, hagel eller snö.

NEDERFALLA, NEDERFARA, NEDERGRÄFVA, NEDERGÅ, se *Nedfalla*, &c.

NEDERGÅNG, se *Nedgång*.

NEDERGÖRA, NEDERHUGGA, m. fl., se *Nedgöra*, &c.

NEDERLAG, n. 3. 1) En krigshärs eller trupps fullkomliga besegrande af fienden, i öppen strid, så att allmän flykt och skingring deraf blifva följden. *N. et vid Nördlingen.* — 2) (fig.) Fullkomlig öfverbevisning, vederläggning, hvaraf någon drabbas; fullkomligt misslyckande i ett företag, en plan, ett förhållande. *Han har i polemiken med A. lidit ett totalt n.* — 3) a) Plats, der en köpman förvarar sina varor. — b) (i sjöstäd) Ställe, der köpmän emot viss afgift kunna få upplägga införda varor. — c) Se *Nederlagsrätt*. — d) Se *Nederlagsgods*. — *Ss. N-sort, -splats.*

NEDERLAGSFRIHET, f. 3. Se *Nederlagsrätt*.

NEDERLAGSGODS, n. sing. Varor, upplagda på nederlag (bem. 3, b).

NEDERLAGSINSPEKTION, --- innspektion, f. 3. Särskilt tjenstemän, tillförordnade att i en sjöstad hafva uppsigt öfver dervarande nederlag.

NEDERLAGSJURNAL, --- schurnål, m. 3. Jurnal, hvari antecknas varor, upplagda på nederlag (bem. 3, b).

NEDERLAGSMAGASIN, --- in, n. 3. Magasin, der införda varor uppläggas på nederlag.

NEDERLAGSRÄTT, m. sing. Den rättighet, som i vissa fall är köpmännen i vissa stapelstäder medgifven, att införa och i magasin upplägga utländska varor, utan erläggande af tull, förfrån de ur magasinet uttagas till försäljning eller förbrukning. — Syn. *Nederlag*, *Nederlagsfrihet*.

NEDERLAGSVARA, f. 1. (mest i plur.) Se *Nederlagsgods*.

NEDERSLAG, n. 3. Se *Fällning*.

NEDERSLÅ, se *Nedslå*.

NEDERST, a. superl. af *adv. Ned*. Som är, befinnes, har sitt läge längst ned. *N. a delen. våningen, trappsteget.* — *Adv.* Längst ned. *N. i skeppsbotten, på sidan, vid bordet.*

NEDERSTIGA, NEDERTAGA, m. fl., se *Nedstiga*, *Nedtaga*.

NEDFALLA, v. n. 3. (böjes som *Falla*) 1) I brist af underlag, föras i riktning nedåt. *En eldkula, som n-ller ur luften.* — 2) Till följe af tyngdlagen röra sig nedåt ytan af ett lutande plan, en sluttning. *En kula, som n-ller utför ett lutande plan.* — 3) Se *Falla*, bem. 3. — 4) Förlora jernsvigten och till följe deraf genom allmänna tyngdens kraft förflyttas nedåt. *Han halkade och nedföll i sjön.* — 5) Se *Falla*, bem. 3. — För alla bem. sages älv. *Falla ned.* — *Nedfallande*, n. 4.

NEDFARA, v. n. 3. (böjes som *Fara*) 1) (om person) Genom något slags fortskaffningsmedel föras ifrån ett ställe till ett annat. *Han har redan n-rut till hamnen.* — 2) (både om person och sak) Ofrivilligt, till följe af någon yttre kraft,

hastigt förflyttas, drifvas ifrån ett ställe till ett annat lägre. *Han slant och nedför i sjön.* — Oftare sages *Fara ned.* — *Nedfarande*, n. 4.

NEDFART, c. 3. Händelsen, då person eller sak far ned.

NEDFLOTTA, v. a. 1. I. Nedföra i flottar. *N. timmer.* — Älv. *Flotta ned.* — *Nedflottande*, n. 4. o. *Nedflottning*, f. 2.

NEDFLOTTA, v. a. 1. II. Fläcka full med flott. — Älv. *Flotta ned.*

NEDFLÄCKA, v. a. 1. Göra full med fläckar. — Älv. *Fläcka ned.*

NEDFÄLLA, v. a. 2. 1) Låta falla. *N. sutfletten på en vagn. N. en gardin.* — 2) Nedslå till marken. *N. ett träd.* — Vanligare *Fälla*. — 3) Döda (i strid eller på jagt). *N. en fiende, en varg.* — Vanligare *Fälla*. — För alla bem. oftare *Fälla ned.* — *Nedfällande*, n. 4. o. *Nedfällning*, f. 2.

NEDFÄRGA, v. a. 1. Nedsmörja med färg. — Älv. *Färga ned.*

NEDFÖR, nedför, prep. 1) Se *Utför*. *N. berget, trappan.* — 2) Betecknar rörelsen af ett föremål, som drives nedåt på ytan af ett ting, hvilket drives, rör sig i samma riktning. *Fara n. strömmen.*

NEDFÖRA, v. a. 2. 1) Genom något slags fortskaffningsmedel förflytta från en ort ned till en annan. *N. lastgods till hamnen.* — 2) Medfölja person (eller djur), för att laga, att han (det) kommer fram till ett ställe. *N. en fånge i ett underjordiskt fängelse.* — Älv. (för begge bem.) *Föra ned.* — *Nedförande*, n. 4. o. *Nedföring*, f. 2.

NEDFÖRE, adv. Se *Utföre*, *Nedåt*.

NEDFÖRSEL, m. sing. Nedförande.

NEDGRÄFVA, v. a. 2. Gräfva upp jord på ett ställe, och i den uppkomna gropen lägga något att förvaras, gömmas, hvarerter jorden åter påfylles. *N. en skatt.* — Älv. *Gräfva ned.* — *Nedgräfvande*, n. 4. o. *Nedgrävning*, f. 2.

NEDGÅ, v. n. 2. (böjes som *Gå*) 1) Gående begifva sig ned till ett ställe. *Han har n-t till hamnen.* — 2) Föras, drifvas, förflyttas, röra sig ned. *Solen, månen har n-t.* — 3) Sjunka, falla. *Vattnet i floden har n-t en hel aln. Termometern har n-t till nollpunkten.* — 4) (fig.) Afminskas, blifva ringare, falla. *Priset har n-t till 10 Rdr tunnan.* — Älv. (för alla bem.) *Gå ned.* — *Nedgående*, n. 4.

NEDGÅNG, m. 2. 1) Gående ned till ett ställe. — 2) (om solen, månen) Försvinnande från himmelen nedom synranden. — 3) Sjunkande; (fig.) afminskning. *Prisets n. till 10 Rdr tunnan.*

NEDGÖRA, v. a. 2. (böjes som *Göra*) Tillfoga nederlag (både egentl. o. fig.); besegra, öfvervinna. *N. sina fiender.* — *Nedgörande*, n. 4.

NEDHAKA, v. a. 1. (föga brukl.) Nedtaga af en hake.

NEDHALARE, m. 3. Tåg, som tjenar att dermed nedhala något.

NEDHARFVA, v. a. 1. Genom harfning nedmylla. — Älv. *Harfva ned.* — *Nedharfvande*, n. 4. o. *Nedharfning*, f. 2.

NEDHUGGA, v. a. 3. (böjes som *Hugga*) 1) Med yxa fälla. *N. ett träd.* — 2) (fig.) Med vapen fälla, döda. *N. en fiende med sabeln.* — Älv. *Hugga ned.* — *Nedhuggande*, n. 4. o. *Nedhuggning*, f. 2.

NEDHÅRA, v. a. 1. Öfvertäcka med hår. — Älv. *Håra ned.*

NEDI, nedi, prep. o. adv. Se *Neduti*.

II.

NEDIFRÅN, ned ifrån, prep. Från nedre ändan af ett föremål; från ett nedre rum, ställe. *Hela trådet n. roten ända upp till toppen. Det hördes n. förstugan ända upp i öfversta våningen.* — *Adv.* (nedifrån) Från ett nedre ställe. *N. ända upp. Långt n.*

NEDIGENOM, ned igenom, prep. o. adv. Ned igenom ett föremål.

NEDIKRING, nedikring, prep. o. adv. Se *Nedomkring*.

NEDKALLA, v. a. 1. Kalla att nedkomma. *N. någon från öfre våningen af ett hus.* (Fig.) *N. Guds välsignelse öfver någon*, bedja Gud att välsigna honom. — Älv. *Kalla ned.* — *Nedkallande*, n. 4.

NEDKIPPA, v. a. 1. Se *Kippa ned* (under *Kippa*).

NEDKLAPPA, v. a. 1. Genom klappning nedslå, nedtrycka, jemna. — Älv. *Klappa ned.*

NEDKLIPPA, v. a. 2. Genom klippning lossa något, så att det faller ned. — Älv. *Klippa ned.* — *Nedklippande*, n. 4. o. *Nedklippning*, f. 2.

NEDKOMMA, v. n. 3. (böjes som *Komma*) 1) Komma ned till ett ställe. — 2) Förlösas. Sages endast om fruntimmer af hög rang. — Endast för bem. 1. kan sägas *Komma ned.* — *Nedkommande*, n. 4. (endast för bem. 1).

NEDKOMST, c. 3. 1) Nedkommande. — 2) Förlösning. *Jfr. Nedkomma*, bem. 2.

NEDKRATTA, v. a. 1. Genom krattnig nedmylla. — Älv. *Krattna ned.* — *Nedkrattande*, n. 4. o. *Nedkrattning*, f. 2.

NEDKRITA, v. a. 1. Stryka full med krita. — Älv. *Krita ned.*

NEDKÖRA, v. a. 2. 1) Köra (hästar, oxar, vagn, o. s. v.) ned till ett ställe. — 2) Föra, forsla ned med körden. *N. lastgods till hamnen.* — 3) Drifva, jaga, fösa ned. *N. boskapen till sjön.* — 4) Häftigt röra, flytta nedåt. *N. handen i fickan.* — För alla bem. äfven, och vanligare, *Köra ned.* — *Nedkörande*, n. 4. o. *Nedkörning*, f. 2.

NEDKÖRSEL, m. sing. Nedkörande.

NEDLIGGA, v. n. 1. (böjes som *Ligga*) Vara liggande nere. Vanligen sages *Ligga ned*. Brukas mest i part. pres. *N. n-de*, ofta adjektivt.

NEDLJUNGA, v. a. 1. (i poesi) 1) Med åskvignen nedslå. — 2) (fig.) Nedslå, tillintetgöra med en kraft, liknande åskans. — *V. n.* Med blixstens snabbhet nedfara.

NEDLORTA, v. a. 1. (i lägre språket) Lorta full, alldeles orena. — Älv. *Lorta ned.*

NEDLOSSA, v. a. 1. Lossa något, så att det nedfaller. — Älv. *Lossa ned.*

NEDLYFTA, v. a. 1. o. 2. Lyfta upp och nedtaga. — Älv. *Lyfta ned.* — *Nedlyftande*, n. 4. o. *Nedlyftning*, f. 2.

NEDLYSA, v. a. 2. Medfölja och lysa någon nedgående. — Älv. *Lysa ned.*

NEDLÅTA SIG, v. r. 3. (böjes som *Låta*) I handling eller umgänge eftergifva något af sin värdighet. Sages om en högre i förhållande till en lägre. *Konungen nedlät sig att tilltala honom. N. sig till någon*, inlåta sig i sällskap, beröring med en lägre. — 2) Förnedra sig. *N. sig till bedrägeri.*

NEDLÅTANDE, a. 1. Sages om en hög, förnäm person, som i tal och umgänge mot lägre eftergifver något af sin värdighet, och bemöter dem med en viss förtrolig vänlighet. *Ministern var mycket n. mot honom.* — *S. n. 4.* Häti-

delsen, att någon nedlåter sig, visar sig nedlåtande.

NEDLÅTENHET, f. 3. Egenskapen att vara nedlåtande.

NEDLÄGGA, v. a. 2. (böjes som *Lägga*) 1) Förflytta i liggande läge. *N. kläder i en låda, koffert, kista. N. vapen, gevär, lägga dem ifrån sig, till tecken att man afstår ifrån strid, ger sig åt fienden.* (Fig.) *N. kronan, regeringen, afsäga sig den. N. embete, tjenst, taga afsked derifrån. N. sitt yrke, handel, rörelse, fabrik o. s. v., upphöra dermed. N. en sak, en process, upphöra att bedriva den, afstå från sin talan. N. i förvar, lemna i förvar, t. ex. N. (vanligare: ned-sätta) en penningssumma i förvar hos någon. N. kostnad, arbete på något, derpå använda kostnad, arbete. — Älv. Lägga ned (man säger dock icke gerna: L. n. kronan; embete, tjenst, l. ned i förvar). — 2) Fälla till marken, döda. N. en fiende. — Älv. Lägga ned. — Nedläggande, n. 4. o. Nedläggning, f. 2.*

NEDLÄSA, v. a. 2. Nedläsa och igenläsa om. *N. kläder i en kista. — Älv. Läsa ned.*

NEDLÖPA, v. n. 3. (böjes som *Löpa*) 1) Springa ned. — 2) Hafa sträckning nedåt. *Ett tåg, som n-per från mastloppen till däck. — Älv. Löpa ned. — Nedlöpande, n. 4.*

NEDLÖSA, v. a. 2. Se *Nedlossa*. — Älv. *Lösa ned.*

NEDMAKA, v. a. 1. Maka, jemka längre ned. — Älv. *Maka ned.*

NEDMJÖLA, v. a. 1. Öfvertäcka med mjöl. — Älv. *Mjola ned.*

NEDMUTA, v. a. 1. Med mutor nedtysta. — Älv. *Muta ned. — Nedmutande, n. 4. o. Nedmutning, f. 2.*

NEDMYLLA, v. a. 1. 1) Bringa ned i myllan, åkerjorden. *N. säd. — 2) Begrava. — Älv. Mylla ned. — Nedmyllande, n. 4.*

NEDMÖLA, v. a. 1. Se *Nedmylla*.

NEDMÖRK, a. 2. Alldeles mörk. Brukas endast i uttrycket: *Det är alldeles n-t*, fullkomligt nattmörkt.

NEDOM, nedåmm, prep. Se *Nedanför* och *Nedomkring*. — Adv. (nedåmm o. nedåmm) Se *Nedomkring*.

NEDOMKRING, nedåmmkring, prep. Kring nedra delen, kanten af något. *Sy till en bord n. klädningen. — Adv. (nedåmmkring o. nedåmmkring) Kring nedre kanten. N. gick en list.*

NEDPACKA, v. a. 1. Nedlägga i viss ordning, tätt och packadt. — Älv. *Packa ned. — Nedpackande, n. 4. o. Nedpackning, f. 2.*

NEDPETA, v. a. 1. Med fingret, en sticka, käpp o. s. v. nedskjuta, nedmaka. — Älv. *Peta ned.*

NEDPLATTA, v. a. 1. Göra platt. — Älv. *Platta ned. — Nedplattande, n. 4. o. Nedplattning, f. 2.*

NEDPLÖJA, v. a. 2. Genom plöjning nedmylla. — Älv. *Plöja ned. — Nedplöjande, n. 4. o. Nedplöjning, f. 2.*

NEDPRESSA, v. a. 1. 1) Med press nedtrycka. — 2) (i allm.) Nedtrycka. Äfven i fig. mening.

NEDPRUTA, v. a. 1. Genom prutning ned-sätta. *N. priset på en vara. — Älv. Pruta ned. — Nedprutande, n. 4. o. Nedprutning, f. 2.*

NEDPÅ, nedpå, se *Nedanpå*.

NEDRE, m., **NEDRA**, f. o. n. adj. kompar. af *Neder*. 1) Som är, befinner sig, har sitt läge

längre, ned, inunder. *N. delen, ändan. N. våningen. — 2) Lägre belägen. N. Egypten. N. Tyskland. — Adv. Se Nere.*

NEDREGNA, v. n. 1. Nedfälla tätt som ett regn. *En skur af pilar n-de.*

NEDRIDA, v. a. 3. (böjes som *Rida*) 1) Rida ned till en ort. — 2) Se *Kullrida*. — Älv. *Rida ned.*

NEDRIFVA, v. a. 3. (böjes som *Risva*) Ända till marken nedtaga något, som blifvit upprest, uppmuradt, uppygdt. *N. ett hus, en mur, en bro. — Älv. Risva ned. — Nedrifvande, n. 4. o. Nedrifning, f. 2.*

NEDRIG, a. 2. 1) Låg till sinnelag, tänkesätt och i handling. *En n. menniska. — 2) Som förräder låga tänkesätt. Ett n-t uppförande. — Syn. (för begge bem.) Låg, Lågsinnad, Gemen.*

NEDRIGHET, f. 3. 1) Låg själ, låga tänkesätt. *Han har visat tillräckliga prof på sin n. — 2) Nedrig handling, nedrigt uppförande. Göra sig skyldig till en n. — Syn. (för begge bem.) Låghet, Gemenhet.*

NEDRIGT, adv. På ett nedrigt sätt. *Bära sig n. åt emot någon. — Syn. Lågt.*

NEDRISTA, v. a. 1. Rista, så att något nedfaller. *N. frukt af ett träd. — Älv. Rista ned. — Nedristande, n. 4. o. Nedristning, f. 2.*

NEDROPA, v. a. 1. Med rop nedkalla. — Älv. *Ropa ned.*

NEDRÖKA, v. a. 2. Med rök nedsvärta; röka så starkt, att något blir alldeles fullt med rök. — Älv. *Röka ned. — Nedrökt, part. pass. Aktivt i uttrycket: N. tafla, sådan som genom tidens längd blifvit svart eller mörk.*

NEDSABLA, v. a. 1. Med sabel nedhugga, nedgöra. — *Nedsablande, n. 4.*

NEDSALTA, v. a. 1. Inlägga i saltlake. *N. fisk. — Älv. Salta ned. — Nedsaltande, n. 4. o. Nedsaltning, f. 2.*

NEDSJUKNA, v. n. 1. Sjukna, så att man blir sängliggande.

NEDSJUNKA, v. n. 3. (böjes som *Sjunka*) 1) Har samma bem. som *Sjunka*. *N. i gytja* (Fig.) *N. i laster*, helt och hållet åt dem öfverlemna sig. *N. i tankar*, fördjupa sig i tankar. — Älv. *Sjunka ned. — Nedsjunkande, n. 4.*

NEDSKABBA, v. a. 1. Smitta full med skabb. — Älv. *Skabba ned.*

NEDSKJUTA, v. a. 3. (böjes som *Skjuta*) 1) Skjuta på något, så att det faller ned. *Hon rå-kade att n. en kopp ifrån bordet. N. någon i sjön. — 2) a) Med skott ur skjutgevärd nedslå, förstöra. Med kanoner n. en mur. — b) Med skott döda. Låta n. de fångna fienderna. — c) Med skott träffa något, så att det faller ned. N. fågeln vid fågelskjutning. — Älv. (för alla bem.) Skjuta ned. — Nedskjutande, n. 4. o. Nedskjutning, f. 2.*

NEDSKJUTSA, v. a. 1. 1) Skjutsa till ett lägre beläget ställe. *N. någon till hamnen. — 2) Se Neddrifva. — Älv. Skjutsa ned. — Nedskjutsande, n. 4. o. Nedskjutsning, f. 2.*

NEDSKRIFVA, v. a. 3. (böjes som *Skrifva*) Med bläck och penna på papper anteckna. Brukas endast i skriftspråket.

NEDSKRUFVA, v. a. 1. Genom skrufning sänka, göra lägre. — Älv. *Skrufva ned. — Nedskrufvande, n. 4. o. Nedskrufning, f. 2.*

NEDSKRYNKLA, v. a. 1. Skrynkla något, så att det blir fullt af skrynklar. — Älv. *Skrynkla ned.*

NEDSKÄLLA, v. a. 2. (fam.) Öfverhopa med skällsord, förfölja med smådelse och förtal. — Älv. *Skälla ned.*

NEDSKÄRA, v. a. 3. (böjes som *Skära*) Skära lös person eller sak, så att de falla ned. *N. en som hängt sig.*

NEDSKÖLJA, v. a. 2. Med något vått, som sköljer, neddrifva. *N. maten med vin. — Älv. Skölja ned. — Nedsköljande, n. 4. o. Nedsköljning, f. 2.*

NEDSLAG, n. 3. (i musik) Slag med takt-pinnen nedåt, för att tillkännagifva en starkare taktadel.

NEDSLAGEN, a. 2. neutr. — et. Som fällt modet; vid sorgset mod. — Syn. Modfäld; se f. 6. *Bedröfvad. — Nedslaget, adv.*

NEDSLAGENHET, f. 3. Nedslaget sinne, sorgset mod. — Syn. Modfäldhet; se f. 6. *Bedröfvelse.*

NEDSLAGNING, f. 2. Handlingen, då man nedslår.

NEDSLASKA, v. a. 1. Slaska full. — Älv. *Slaska ned.*

NEDSLUKA, v. a. 1. Se *Sluka*. — Älv. *Sluka ned.*

NEDSLÅ, v. a. 3. (böjes som *Slå*) 1) Slå något, så att det blir lägre. — 2) Slå till marken, nedlägga, döda. *N. en fiende. N. en oxe med en klubba. — 3) Neddrifva, nedstötta. N. en påle i marken. — 4) Lägga ned åt marken, luta ned. Regnet har n-slagit säden. — 5) Fälla, sänka. N. ögonen, sänka blickarna nedåt. — 6) (fig.) a) Nederlägga. N. ens argumenter. — b) Minska, tillintetgöra. N. modet. Denna händelse n-slog alldeles hans mod. N. ens kopp. — Älv. (för alla bem.) Slå ned. — N-en-de, part. akt. Brukas äfv. adjektivt och betydligt: Som nedslår modet. En n. nyhet, händelse. — Nedslående, n. 4.*

NEDSMETA, v. a. 1. Smeta full. — Älv. *Smeta ned.*

NEDSMUTSA, v. a. 1. Alldeles smutsa. — Älv. *Smutsa ned.*

NEDSMÄLTA, v. a. 2. Smälta arbetad ädel metall. Sages isynn. om silver. — Älv. *Smälta ned. — Nedsmältande, n. 4. o. Nedsmältning, f. 2.*

NEDSMÖRJA, v. a. 2. (böjes som *Smörja*) Öfverallt besudla, fläcka med något smörjigt ämne. — Älv. *Smörja ned.*

NEDSNÖA, v. a. 1. Öfvertäcka med snö.

NEDSOTA, v. a. 1. Sota full. — Älv. *Sota ned.*

NEDSPARKA, v. a. 1. Sparka till något, så att det faller ned. — Älv. *Sparka ned. — Nedsparkande, n. 4. o. Nedsparkning, f. 2.*

NEDSPILLA, v. a. 2. Spilla full. — Älv. *Spilla ned.*

NEDSPÄNNA, v. a. 2. Upplösa något med spänne fästadt, nedflytta det och åter spänna till. — Älv. *Spänna ned.*

NEDSTAMMA, v. n. 1. (mindre brukl.) Härstamma. Sages i fråga om någon ganska afhågsen stamfader.

NEDSTAMPA, v. a. 1. Genom stampning göra lägre, jemna, tillplatta. — Älv. *Stampa ned.*

NEDSTICKA, v. a. 3. (böjes som *Sticka*, I) 1) Nedföra, nedstoppa genom hål, öppning. *N. handen i sockan. — 2) Sticka till något, så att det faller ned. — 3) Fälla till marken med uddigt vapen eller eggjern, döda. N. någon med knif, dolk, värja. — Älv. (för alla bem.) Sticka ned. — Nedstickande, n. 4. o. Nedstickning, f. 2.*

NEDSTIGA, v. n. 3. (böjes som *Stiga*) 1) Gå, stiga nedåt. *N. utför trappan. — 2) (fig.) a) Sänka sig, falla. Barometern har n-git. Priset har n-git till 8 rdr tunnan. — b) Nedlåta sig. Han n-gir i sina skrifter ofta till böblen. — Älv. Stiga ned (dock mindre ofta i fig. bem.). — N-n-de, part. pres. Brukas adjektivt i uttrycket: *N. linie* (ell. led), släktled, hvarvid räknas nedåt, ifrån far till son. — Nedstigande, n. 4. o. Nedstigning, f. 2.*

NEDSTRYKA, v. a. 3. (böjes som *Stryka*) Stryka något så, att det fälles ned. *N. tuggen på en hatt. — Älv. Stryka ned. — Nedstrykande, n. 4. o. Nedstrykning, f. 2.*

NEDSTJELPA, v. a. 2. Stjelpa något, så att det faller ned. — Älv. *Stjelpa ned. — Nedstjelpande, n. 4. o. Nedstjelpning, f. 2.*

NEDSTÄMMA, v. a. 2. 1) Stämma lägre. *N. ett musikinstrument. — Älv. Stämma ned. — 2) (fig.) Minska, nedsätta, göra ringare. N. sina anspråk. N. tonen, vara mindre pockande, högljudd; gifva med sig. — Nedstämmande, n. 4. o. Nedstämmning, f. 2.*

NEDSTÄNKA, v. a. 2. Stänka full. — Älv. *Stänka ned.*

NEDSTÖTA, v. a. 2. 1) Stöta till något, så att det faller. *N. en kägla. — 2) Med stötning neddrifva. N. laddningen i bösspipan. — 3) Gifva någon en stöt med knif, dolk, värja o. s. v., så att han faller, dör. N. en fiende. — Älv. (för alla bem.) Stöta ned. — Nedstötande, n. 4. o. Nedstötning, f. 2.*

NEDSUDDA, v. a. 1. Sudda full. — Älv. *Sudda ned.*

NEDSVÄRTA, v. a. 1. Nedsmörja med svärta; fläcka full, besudla med något svart ämne. — Älv. *Svärta ned.*

NEDSÄ, v. a. 2. Se *Sä*.

NEDSÄNKA, v. a. 2. 1) Se *Sänka*. — Älv. *Sänka ned. — 2) (fig.) Se För-sänka, 2. Denna underrättelse n-kte honom i sorg. — Nedsänkande, n. 4. o. Nedsänkning, f. 2.*

NEDSÄTTA, v. a. 2. (Älv. *Sätta ned*) 1) Sätta något ifrån sig på en nedanför varande yta. *N. en flaska, som man bär, på marken. — 2) Sätta längre ned, flytta ned. — 3) Nödgå att sitta ned. — 4) N. i förvar ell. blott n., lemna i förvar. N. penningar hos någon. — Syn. Depo-nera. — 5) (fig.) a) Minska, göra ringare, fälla. N. priset på en vara. N. sina anspråk. — b) Förringa, förklena. N. ens förtjenster. — Älv. (för alla bem.) Sätta ned. — N. sig, v. r. 1) Sätta sig neder. — 2) Rosätta sig. N. sig på landet, i en stad, i Amerika. — Älv. Sätta sig ned. — Nedsättande, n. 4. o. Nedsättning, f. 2.*

NEDSÖLA, v. a. 1. Söla öfverallt, alldeles ore. — Älv. *Söla ned. — Nedsöljande, n. 4.*

NEDTAGA, v. a. 3. (böjes som *Taga*) Taga och nedföra ell. nedflytta. *N. en tafla af väggen. — Älv. Taga ned. — Nedtagande, n. 4. o. Nedtagning, f. 2.*

NEDTALGA, v. a. 1. Nedsmörja med talg. — Älv. *Talg ned.*

NEDTILL, nedtill, adv. Se *Nedanpå*, *Nedvid*.

NEDTJÄRA, v. a. 1. Tjära full. — Älv. *Tjära ned.*

NEDTRAMPA, v. a. 1. Genom trampning nedtrycka, nedplatta, jemna, packa.

NEDTRUGA, v. a. 1. Tvinga ned. Sages om mat. — Älv. *Truga ned. — Nedtrugande, n. 4.*

Sjukdom, som härrör af oordning i nervsystemet.

NERVSLAG, n. s. Se *Slagfluss*.
NERVSTARK, a. 2. Som har starka nerver.
NERVSTYRKA, f. sing. Nervernas kraftfulla tillstånd.
NERVSAG, a. 2. Som har svaga nerver.
NERVSAGHET, f. s. Svaghet i nervsystemet.

NERVSYSTEM, nervsystem, n. s. o. s. (anat.) Gemensam benämning på hjernan, ryggmergen, nerverna och deras betäckning, betraktade såsom ett sammanhängande helt.

NERVTRÅD, m. 2. Hvarje af de fina trådar, af hvilka en nerv består.

NERVVFÄNAD, m. sing. Utgrenningen af nerverna i människokroppen.

NERVÖS, nervös, a. 2. 1) Beträffande nerverna; som härrör af ordning i nervsystemet. *N-a lidanden*. — 2) Se *Nervsvag*.

NESA, f. sing. Vanära. *Det är en n. för fria män att besegras af slafvar*. — Syn. Se *Skam*.

NESLIG, a. 2. Som medför nesa, skam, vanära; som vanära. *N-i straff*. *N. handling*. — Syn. Se *Skamlög*.

NESLIGHET, f. s. 1) Egenskapen att vara neslig. *N-en af en gerning*. — Syn. Se *Skamlighet*. — 2) Nestig handling. *Begå en n.* I denna bem. mindre brukligt.

NESLIGT, adv. På ett nesligt, vanärande sätt. *N. fly för en långt svagare fiende*.

NESSLA, NETTELDOK, se *Nässla*, *Nättelduk*.

NETTO, nä'tto, adv. (ital.; handelst.) Efter afdrag af allt hvad som bör afdragas. *Fatet väger n. 500 skålpund*. Adjektivt säges äfv. *N. vigt*, blotta varuvigten.

NEUTRAL, --äl, a. 2. (lat. *Neutralis*) 1) Som ej håller med någotdera partiet; opartisk. *I kriget emellan England och Frankrike förblef Sverige n-t. En n. makt*. — 2) (gram.) Som har egenskap af verbum neutrum. *Ett n-t verb*. *N. bemärkelse*. — 3) (kem.) *N-t salt*, jemt mättadt, d. v. s. då syra och bas äro förenade i sådant förhållande, att ingendera kan yttira sina egendomliga egenskaper, så länge föreningen varar.

NEUTRALISATION, -----ischon, f. s. 1) Försättande i neutralt tillstånd. — 2) (kem.) Förfarandet, hvarigenom ett ämne neutraliseras.

NEUTRALISERA, v. a. 1. 1) Göra neutral, försätta i neutralt tillstånd. — 2) (kem.) Upphäfva tvenne kroppars egendomliga egenskaper, genom att förena dem i ett visst förhållande. — 3) (fig.) Betaga kraft och verkan, förlama. — *Neutraliserande*, n. 4 o. *Neutralisering*, f. 2.

NEUTRALITET, ----ét, f. s. Tillstånd, då man ej håller med någotdera partiet; opartiskhet.

NEUTRALSALT, --älsalt, n. s. Se *Neutralt salt* (under *Neutral*).

NEUTRUM, neutrum, n. pl. *neutra*. (lat. ord, som egentl. betyder: Ingetdera) (gram.) 1) Ord, som hvarken är maskulin eller feminin. — 2) *Verbum n. ell. blott n.*, som hvarken är aktiv eller passiv, d. v. s. hvarken uttrycker ett verkande på något annat föremål, ej heller emottagandet af en verkan.

NEVROLOGI, nevrälögi, f. s. (från grek.) Läran om nerverna.

NEVÖ, -ö', m. 3. (fr. *Neveu*, af lat. *Nepos*) Bror- eller systerson.

NI, pron. pers. pl. 1) Brukas i st. f. J, mest i talspråket. *Ni ären allför få*. — 2) Nyttjas äfv. i singular i st. f. *Du*, dels till fader eller

moder, bland allmoget och i den äldre fransyskt efterbildade dramatiska stilen, t. ex.: *Ni far, låt mig få följa med till marknaden; ni hämnar edert blod, ni hämnar er, min far*; dels till mindre bekanta personer eller af ringare stånd än den talande, t. ex.: *Min herre, ni får ursäkta, att jag ej tror det; men kära ni, gör mig den tjänsten*.

NIA, f. 1. 1) (sam.) Tilltala med ordet *Ni*. *Vet hut, och ni mig inte*.

NIA, f. 1. 1) Siffror, som betecknar talet nio. — 2) Föremål, betecknad med siffran 9. — 3) Kort med nio tecken eller s. k. ögon.

NICHT, nicht, n. sing. indef. Frömjölet af mossväxten *Nichtlummer*, hvilket användes vid fyrverkerier och skådespel till artificiella blisar: [Nikt, Nicht].

NICHTLUMMER, nichtlumm'r, m. sing. Mossväxten *Lycopodium clavatum*. Kallas äfv. *Mattegräs* eller *Kalfrelvor*.

NICE, m. 2. Nickning med hufvudet en gång. *Med en n. gifva sitt bifall till något*. *Gifva någon en nådig n.* — Har sammansättningen *Bifallsnick*.

NICKA, f. 1. Se *Nickhake*.

NICKA, v. n. 1. 1) Hastigt och kort, en eller flera gånger lätt efter hvarandra, böja hufvudet framåt, vanligtvis till tecken af bifall, ynnest eller välvilja. *N. åt någon*. Brukas äfven aktivt, mest skämtvis, t. ex.: *N. bifall*. *N. god mening*, genom nickning gifva sitt välviljiga tänkesätt tillkänna. — 2) Säges äfven om liflösa föremål, då de hafva en liknande rörelse. *Trädtopparna n. för vinden*. — 3) (sam. skämtv.) Säges om en, som håller på att somna i sittande ställning utan stöd för hufvudet, emedan han då nickar litet emellanåt. *Han var så sömrig, att han satt och n-de*.

NICKANDE, n. 4. Se *Nickning*, 1.

NICKARE, m. 3. En, som nickar, gör vana af att nicka.

NICKNING, f. 2. 1) Handlingen, då man nickar. — 2) Se *Nick*.

NICKEL, nick'l, m. sing. Ett slags magnetisk metall, som användes till beredning af argentan eller nysilfver.

NICKELGLANS, m. sing. Hvit nickelnamn.

NICKHAKE, m. 2. pl. — *hakar*. Ett slags liten kanon, som nyttjas på fartyg. Kallas äfven *Nicka*.

NICKTISTEL, m. 2. pl. — *tistlar*. Se *Sloktistel*.

NICOTIN, --i'n, n. sing. Vegetabilisk saltbas i bladen och fröen af tobak.

NIDING, m. 2. (i gamla språket *Nidingur*) 1) (af *Nid*, skymf) En, som är af alla föraktad och den hvar man osträffadt kan skymfa. *Hvar mans n.*, en af alla afskydd och föraktad man. — 2) (af *Nid*, ofund, äfv. skada, tillfogad af ofund eller arghet) Den, som begått någon grof, i högsta grad nedrig ogerning.

NIDINGSÄKTIG, a. 2. I högsta grad nedrig och afskyvärd.

NIDINGSMORD, n. s. Mord, som har karakteren af nidingsverk.

NIDINGSSTÖLD, m. 3. Stöld ifrån dem, som äro på något sätt urständsatte att hindra det. *Den som plundrar en sjuk, begår n.*

NIDINGSVERK, n. s. 1) I högsta måtto afskyvärd ogerning. — 2) (i nuvarande lägen) Brott, som genom särskilda omständigheter, hvarunder det utföres, får en svårare karakter, än det i och

genom sjelfva handlingen äger. *Mord på en sof-vande eller simmande är n.*

NIDSK, n'id'sk, a. 2. (af *Nid*, snålhet) Alltför sparsam. — Syn. Se *Snål*. — *Nidskt*, adv. [Nisk].

NIDSKHET, f. s. Öfverdrifven sparsamhet. — Syn. Se *Snålhet*. [Niskhet.]

NIDVISA, f. 1. (gam. ord af *Nid*, skymf) Smådelikt.

NIE, se *Nio*.

NIELLERA, niäll'ra, v. a. 1. Pryda med in-graverade eller medelt stålskifvor inpressade teckningar, på hvilka alla linier äro utfyllda med svart färg. — *Niellering*, f. 2.

NIES, niels, f. s. (fr. *Niece*) Bror- eller systerdotter.

NIET, se *Nit*.

NIGA, v. n. 3. Impf. *Neg*. Sup. *Nigit*. Böja på begge knäen och åter hastigt räta upp sig, till tecken af vördnad, aktning o. s. v., brukligt af fruntimmer vid hälsning m. m., äfven i dans. *Frun-timmer n., karlar buga sig*. — *Nigande*, n. 4.

NIGNING, f. 2. Den kroppsrörelse man gör, då man niger. *Göra en n. för någon*.

NIGRIN, -i'n, m. 3. (mineral.) Svart titan.

NILHÄST, m. 2. Se *Flodhäst*.

NILKROKODIL, nil'krokod'il, m. 3. Den bäst kända arten af krokodiler, af 10 till 15 alnars längd. *Crocodilus niloticus*.

NILSKÖLDPADDA, f. 1. Ett släkte af Sköldpaddorna, tre fot lång, grön med hvita fläckar. Finnes i Nilen. *Trionyx aegyptiaca*.

NIMBUS, n'im'buss, m. sing. (lat. ord, som egentl. betyder: Moln) Strålkran, helgonsken.

NIO, n'io, grundtal. Åtta och ett tillsammans. *De n. systärarna*, Muserna.

NIODUBBEL, a. 2. 1) Nio gånger så stor. — 2) Säges om något, som består af nio likadana eller liknande saker, eller blott varande af samma natur, samma art. Jfr. *Dubbel*, 2.

NIODUBBELT, adv. Nio gånger; nio gånger så mycket. *N. så stor*. *Gifva n. igen*.

NIOFALDIG, a. 2. Se *Niodubbel*.

NIOFALDT, adv. Se *Niodubbel*.

NIOHANDA, a. oböjl. Nio slags.

NIOHUNDRA, grundtal. Nio gånger hundra.

NIOHUNDRADE, ordningstal. Den, som i ordningen följer näst efter den åttahundra nittionde nionde.

NIOHÖRNIG, a. 2. Som har nio hörn.

NIOHÖRNING, m. 2. En af nio räta linier innesluten figur.

NIOMÄNNA, a. oböjl. Som består af nio män. *N. råd*.

NIOMÄNNING, f. 2. (bot.) Växt, hvars blomma har nio ståndare.

NIONDE, a. 1. Ordningstal. Som är näst efter den åttonde. *Hvar n. dag*. *För det n. För n. gången*.

NIONDEDEL, m. 2. En del af ett helt, hvilket är deladt i nio lika stora delar.

NIOPUNDIG, a. 2. *N. kanon*, som afskjuter en kula om nio skålpunds vikt.

NIOSIDIG, a. 2. *N. figur*, som inneslutes af nio sidor (det samma som *Niohörnig figur*).

NIOSKIFTE, n. 4. (äkerbr.) Ett slags omloppsbruk, indeladt i nio skiften.

NIOSTAFVIG, a. 2. (prosod.) Som består af nio stafvelser. *N-t ord*.

NIOSTÄMMIG, a. 2. (i musik och sång) Som består af nio stämmor.

NIOTAL, n. s. Räknetal af nio.

NIOTIO, se *Nittio*.
NIOTUSEN, grundtal. Nio gånger tusen.

NIOTUSENDE, ordningstal. Som är i ordningen näst efter den åttatusende niohundra nittionde nionde.

NIOÄRIG, a. 2. 1) Nio år gammal. — 2) Som varar eller varat nio år.

NIPP, m. 3. (bruksl. mest i plur.; af fr. *Nipe*) Litet smycke af något dyrbart ämne, såsom guld, juveler, o. s. v. — Syn. *Klenod*, *Smycke*.

NIPPERHANDEL, m. sing. Se *Modehandel*.

NIPPERHANDLARE, m. 3. — *LESKA*, f. 1. Se *Modehandlare*.

NIPPERTIPPA, f. 1. (sam. skämtv.) Se *Grann-låtsdokka*.

NISCH, se *Nidsk*.

NISCH, n'issch, m. 3. (fr. *Niche*) Fördjupning i en mur, att deruti sätta bilder; äfv. fördjupning för ett fönster, en kakelugn o. d. — Deraf *Kakel-ugns-*, *Fönsternisch*, m. fl.

NISSE, nom. pron. 2. pl. *nissar*. 1) Benämning i folkspråket, i st. f. *Nils*. — 2) Se *Tomte-gubbe*.

NISSÖGA, n. 4. pl. — *ögon*. En mjukfenig benfisk om 3—4 tums längd, i bäckar. *Cobitis Taenia*.

NIT, m. 3. (t. *Niete*) Så kallas i lotteri nummer eller lottsedel utan vinst.

NIT, n. sing. Brinnande iver för framgången, befordrandet af en sak. *N. för rätt och sanning*, för kristna läran. *Af n. för det rätta*.

NITA, v. a. 1. (t. *nieten*) Medelt nitnaglar förena tvenne bleck eller tunna metallremmar med hvarandra, på det sätt, att naglarna stickas genom å begge pjäserna anbragta motsvarande hål och sedan på begge ändar nedstukas till breda hufvuden.

NITBLECK, n. s. Se *Nitjern*.

NITFULL, a. 2. Full af nit, ganska nitisk.

NITHAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Hammare, som hålles på ena ändan af en nitnagel, under det man uthamar den andra.

NITISK, a. 2. 1) Eldad af nit. *En n. Herrans tjänare*. *Visa sig mycket n. för sanningen*. — 2) (om sak) Som vittnar om nit. *N-t bemödande*.

NITISKT, adv. Med nit. *N. verka för en sak*.

NITJERN, n. s. Fyrkantigt järnstycke, hvilket vid nitning hålles emot nitnageln.

NITNAGEL, m. 2. pl. — *naglar*. Trabbig cylinder, som begagnas att hopnita tvenne pjäser med hvarandra.

NITRUM, n'itrum, n. sing. (lat.) Salpeter.

NITRÖS, -ös, a. 2. Salpeterhaltig.

NITTIO, grundtal. Nio gånger tio. *N. år gammal*.

NITTIONDE, ordningstal. Som är näst efter den åttonde nionde.

NITTIONDEDEL, m. 2. En del af ett helt, som är deladt i nittio lika stora delar.

NITTON, n'itlän, grundtal. Nio och tio tillsammans.

NITTONDE, ordningstal. Som är näst efter den adertonde.

NITTONDEDEL, m. 2. En del af ett helt, som är deladt i nitton lika delar.

NITÄLSKA, v. n. 1. Med brinnande nit ifrå för något. *N. för dygd och religion*.

NITÄLSKAN, f. sing. indef. Nitiskt ifrån.

NITÄLSKANDE, a. 1. (egentl. part. pres. af *Nitälska*) Som eldas af ett brinnande nit. *En n. man*.

NITÄLSKÄRE, m. 3. En, som med brinnande nit ifrån för något.

NIVELERA, v. a. 1. (fr. *Niveler*) 1) Se *Afväga*, 2. — 2) Göra ett plan vågrätt. — *Nivelering*, f. 2.

NIVÅ, -å, m. 3. (fr. *Niveau*) Vattenjämna yta, en vätskas horisontala yta.

NJUGG, a. 2. Allt för sparsam. *N. på bevärm. Gifva med n-a händer*, allt för sparsamt. (Ordspr.) *N. spar och fan tar*, hvad som sparas ihop af en snål, förstöres ofta af en slösare. — *Njuggt*, adv.

NJUGGA, v. n. 1. (fam.) Vara öfverdrifvet sparsamt. — *Syn.* Snålas.

NJUGGHET, f. 3. Öfverdrifven sparsamhet. — *Syn.* Se *Snålhet*.

NJUPA, se *Nypa*.

NJUPON, se *Nypen*.

NJURBRAND, m. sing. (med.) Inflammation i njurarna.

NJURBÄCKEN, n. 3. (anat.) En större säck, hvaruti njurbägarna utgjuta sig.

NJURBÄGARE, m. 3. (anat.) Hvardera af de små säcker, som omgifva njurvårtarna.

NJURE, m. 2. pl. *njurar*. 1) (anat.) Så kallade hvardera af tvenne långruna, blekröda, af en mängd fina hopvälda blodkärl bestående kroppar, stödda vid ryggraden, ungefär i midten af bukaviteten, hvilka ur blodet afsöndra salt- och jordartade fuktigheter, som sedan genom egna kanaler nedföras i urinblåsan. — 2) (bergv.) Benämning på de runda körtlar af vissa bergarter, som anträffas blott här och der i berg och malmgångar.

NJURFETT, n. sing. Fett, som beläcker njurhinnan.

NJURFORMIG, a. 2. Till formen liknande en njure.

NJURGRUS, n. sing. Samling af grusartade ämnen i njurarna.

NJURHINNA, f. 1. Hinna, som omgifver hvardera utaf njurarna.

NJURKOLIK, -ik, f. sing. Kolik, som härör af sten i njurarna.

NJURKÖRTEL, m. 2. pl. — *körtlar*. Se *Bijnjüre*.

NJURLAF, m. 2. pl. — *lafvar*. Lafsläget Nephroma.

NJURSTEK, f. 2. Bakfjerdigen af en slagad kalv, emellan de långa refsen och låret.

NJURSTEN, m. 2. 1) (med.) Liten rund, glatt, brungul, stenartad kropp, som stundom bildar sig i njurbäcken och derifrån medförljer urinen. — 2) (mineral.) En stenart, äfv. kallad Nephrit, gråaktigt grön, skimrande eller matt.

NJURTALG, m. sing. Njurfett af slagthoskap, använt vid matlagning. (Fig. fam.) *Känna efter n-en på någon*, pröfva, hvad någon går för, hålla efter någon.

NJURVÄRK, m. sing. Värk i njurarna.

NJURVÄRTA, f. 1. (anat.) Benämning på de värtika utväxter nedan under njurarna, ur hvilka urinen framkommer genom flera öppningar.

NJUTA, v. a. 3. Impf. *Njöt*. Sup. *Njutit*. Part. pass. *Njuten* (i förspåket *Nyta*) 1) Till sin fördel, nytta eller nöje bruka något, som man innehar eller äger. *N. lön, pension. Han n-ter 200 Rdr i lön.* — 2) För denna bem. säges i allmänhet *Ätnjuta*. — 3) Brukas i utsträckt mening om allt, som förskaffar välbefinnande, fördel, nöje, o. s. v. *N. en god helssa. N. lugn, fred, lycka, sällhet. N. mycket anseende, all-*

mån aktning. N. ens sällskap, umgänge. N. föda, intaga något födoämne. — 3) Smaka nöjet, behaget af något. *N. sin lycka. N. lifvet. N. det närvarande. N. segrens frukter. N. verldens nöjen.* Brukas i denna mening ofta absolut, helst i fråga om lyckans förmåner eller nöjen, t. ex.: *Han är rik, men förstår ej att n. Njutom! lifvet är kort.* — Brukas äfven stundom neutralt, t. ex.: *N. af lyckans förmåner, af ens sällskap. N. af ens förvirring, förlägenhet, olycka o. s. v.,* erlara en känsla af nöje vid åsynen deraf.

NJUTANDE, n. 4. Se *Ätnjutande*.

NJUTNING, f. 2. Känsla af välbehag, nöje, vid tillfredsställelsen af ett behof, vare sig fysiskt eller andligt. *N-en af en välsmakande frukt, af god föda. Lifvets n-ar.* Arbetet är för honom en *n.* *De n-ar, vitterhetens skänker. Ädla, rda n-ar.* — *Ss. N-sfull, -srik.*

NOBEL, nå'b'l, a. 2. (fr. *Noble*, af lat. *Nobilis*) 1) Adelig, hög, förmån. — 2) a) (fig.) Ädel, ädelmodig, ädelsinnad. — b) Ädelt värdig, stolt. — *Nobelt*, adv.

NOBIS, nobiss, a. sing. oböjl. (fam. skämtv.) Vinkällare.

NOBLESS, nåbl'ess, f. 3. 1) Adel, adelskap. — 2) (fig.) a) Ädelhet, ädelmod. — b) Ädel värdighet, ädel höghet, ädelt uttryck; stolthet.

NOCK, m. 2. 1) (ursprungl.) Skura. — 2) Liten hake för garnet på en spinrocksrulle. (Fig. fam.) *Ha något på n-en*, hafva litet rus. — 3) (skepp.) Ändan af en rå, gaffel, m. m. [Nocke, Näck.]

NOCKA, v. a. 1. Med tråd eller silke tvärs igenom tvenne eller flera öfver hvarandra lagda tyger göra styng, som hopfästa dem. [Näcka.]

NOCKA, f. 1. (mest i plur.) Nålstyng med tråd eller silke tvärs igenom tvenne tyger. Jfr. *Nocka*, v. a. [Näcka.]

NOCKBÄNDSSEL, m. 2. pl. — *bändslar*. (skepp.) Benämning på hvardera af de yttersta bändslar, med hvilka ett segel är fästadt vid en rå, en gaffel, o. s. v.

NOCKELTIMMER, n. 3. pl. (skepp.) De timmer, vid hvilka kranbjelkarne äro fastbultade.

NOCKGÄRDING, m. 2. (skepp.) Hvarje tåg, som är fästadt vid undra delen af ett segels ständande lik.

NOCKKLAMP, m. 2. (skepp.) En tråklöss på en rå- eller gaffelnock, hvilken hindrar der varande tacklage från att slira.

NOCKNING, f. 2. Handlingen, då man nockar. **NOCKPERT**, nå'ckp'ert, m. 2. (skepp.) Ett tåg, som i bukt hänger under en märsrånock, och tjänar, vid reining, att stå uti för den, som skall lägga på stickbulten.

NOCKTACKEL, n. 3. (skepp.) Fyrskuren talja, som fastes vid stor- och sockrånockarna, för svåra tyngders upphissning.

NOCKTALJA, f. 1. Se *Nocktackel*.

NOD, m. 3. *Noder* kallas, i astronomien, de tvenne punkter på ekliptikan, der en planets bana skär henne.

NOG, adv. Tillräckligt. *Hafva n. att lefva af. N. af tårar. En dag är mig n. Ej n. dermed, att han är lat; han är äfven liderlig. N. af, tillräckligt. N. af med komplimenter. N. af, n. sagdt, det behöfves ej sägas mer. Öfver n., mer än n., mer än tillräckligt. Tids n., tillräckligt tidigt. Han har n. för sin tid, är förderfvad, olycklig för hela sin lifstid. Han har fått n., äfv. (fig.) är tillräckligt tuklad; har fått*

dödsknäppen. — *Syn.* Tillräckligt. Basta. — 2) Temligen. *Bra n. Han är stor n.* — 3) Allt för. *N. stor, liten, trång.* — 4) Visst, visserligen, utan tvivel. *N. går det an. Han lär n. komma. Det lär n. bli svårt att lyckas deri. N. vet man, huru det går till. N. vill man, att gäran skall gå; men ingen vill hålla i skaflet. Jag får n. se det framdeles.* — 5) Brukas nästan som interjektion i uttrycket: *Det var n.!* hvarmed betecknas en känsla af öfverraskning, häpnad, o. s. v. *Vet du, han har vunnit högsta vinsten på lotteri. Det var n.!*

A. m. *Nog* har afseende på myckenhet, som man åtnjuter af en sak; *Tillräckligt* på hvad man behöfver för sitt ändamål.

NOGA, a. oböjl. (kompar. *Nogare*; superl. *Nogast*) 1) Noggrann. *Han är mycket n. i uppfyllandet af sina pligter.* — 2) Som fordrar noggrannhet, punktlighet; nogräknad. *Vara n. om respekt.* *Han är n. i den delen.* — 3) Ganska sparsam, hushållsaktig, nästan snål. *Hon är mycket n. mot sina tjänare. Vara n. om penningen, styfvern. N. om tiden, rädd om den, mån att ej förspilla den.* — 4) (om sak) a) Noggrann. *Gifva n. akt på någon. Göra n-ste reda för sig.* — b) *N-ste priset*, lägsta priset, hvortill en vara kan säljas.

NOGA, adv. 1) Noggrant, uppmärksam, riktigt. *N. uppfylla sina skyldigheter. Höra n. på. När jag ser n-re derpå. Han ser ej så n. derpå, är dermed ej så nogräknad. Man kan ej så n. veta. Se n. efter en. Han räknar ej så n. med oss.* — *Syn.* Grannmeligen. — 2) Väl, fullkomligt, så mycket som möjligt. *Han är n. bevandrad i den vetenskapen. Pruta n.* — *Som n-st*, adv. Med knapp nöd. *Han slapp som n. undan.*

NOGGRANN, a. 2. 1) (om person) Som strängt afmäter allt efter en viss måtstock: a) Mån att med sträng riktighet göra, verkställa, uträtta allt, hvad man företager. *N. i uppfyllandet af sina pligter.* — *Syn.* Sträng, Punktlig, Ackurat. — b) Som af andra fordrar noggrannhet. — 2) (om sak) Som sker, gjord med noggrannhet. *N-t uppfyllande af pligt. En n. beräkning.* — *Syn.* (för alla bem.) Noga.

NOGGRANNHET, f. 3. 1) (om person) a) Egenskapen att vilja strängt, riktigt göra, verkställa, uträtta allt, hvad man företager. *N. i sina pligters uppfyllande.* — *Syn.* Punktlighet, Ackuratess. — b) Egenskapen att af andra fordra samma iakttagande af sträng riktighet i allt. — 2) (om sak) Sträng, fullkomlig riktighet. *N-en af en uträkning, beräkning.*

NOGGRANT, adv. På ett noggrant sätt, med noggrannhet. *N. uppfylla sina skyldigheter.* — *Syn.* Noga, Punktligt.

NOGHET, f. 3. (föga brukl.) Mycken sparsamhet, öfverdrifven hushållsaktighet.

NOGRÄKNAD, a. 2. Egentl.: Som vid räkenskaps uppgörande räknar noga, d. v. s. ej efter skänker det minsta. Brukas fig. om den, som af andra fordrar strängt iakttagande af pligt, uppmärksamhet. *I den punkten är han mycket n.* — *Syn.* Noga, Laggrann, Grannlaga, Granntyckt, Grannräknad.

NOGSAMT, adv. Tillräckligt. *Det är n. bekant, att...*

NOJS, n. sing. oböjl. (fam.) Se *Spe, Gäck. Hålla n.*, gäckas. — *Syn.* Se *Begabberi*.

NOKTAMBUL, nåcktambul, m. 3. (från lat.) Se *Somnambul*.

NOKTAMBULISM, nåcktambul'ism, m. sing. Se *Somnambulism*.

NOLL, n. 3. (egentl. *Null*, af lat. *Nullus*, ingen) 1) Ingenting, intet. *Förklara för n. och af intet värde*, förklara ogiltigt. *Af n. och intet värde*, ogiltigt. — 2) (aritm.) Tecknet 0, som utmärker frånvaro af någon talstorhet.

NOLLA, f. 1. 1) Siffran noll (0). — 2) (fig. fam.) Person utan all betydighet.

NOLLKRYSS, n. 3. (skepp.) Bredaste stället på ett fartyg.

NOLLKRYSS-SPANT, n. 3. (skepp.) Medelspantet på ett fartyg eller det vid fartygets största bredd.

NOMAD, nämåd, m. 3. (från grek.) En, som vandrar omkring med sina hjordar, utan fast boningsplats. — *Ss. N-folk, -lefna.*

NOMADISERA, nämådisera, v. n. 1. Kringvandra såsom nomad, utan fast boningsplats.

NOMADISK, nämådisk, a. 2. Kringvandrande på nomaders vis, utan fast boningsplats.

NOMENKLATUR, nomänklatur, f. 3. (af lat. *Nomen*, namn) Förteckning på de termer och uttryck, som särskilt tillhöra en konst eller vetenskap.

NOMINAL, --ål, a. 2. (vetensk.) Som har afseende blott på namnet, ej på saken.

NOMINALVÄRDE, --ålvärde, n. 4. Se *Nominell värde* (under *Nominell*).

NOMINATION, ---tschön, f. 3. 1) Utnämning. — 2) Rättighet att utnämna.

NOMINATIV, ---i'v, m. 3. (gram.) Första kasus i den latinska och öfver denna bildade språk-läror. Subjektets kasus, Hufvudsakställning. [— tif, — tivus.]

NOMINEL, --nä'll, a. 2. Som är blott till namnet. *N-t värde*, som en sak har till namnet eller i den allmänna meningen, men ej i verkligheten (Namnvärde; motsats: Realvärde).

NONA, nōna, f. 1. (lat.; i musik) Nionde tonen ifrån grundtonen.

NON PLUS ULTRA, nann pluss ulltra. Latinskt uttryck, som egentl. betyder: intet der-öfver, och säges om det som är oöfverträffligt, det högsta, bästa i sitt slag.

NONSENS, nå'unsäns (efter franska uttalet: nonsänng), n. sing. oböjl. (fr. ord af lat. *Non*, icke, och *Sensus*, förnuft) Oförnuft, omening, orimlighet.

NOPP, n. sing. Små knutar, garnändar och smolk på kläde.

NOPPA, v. a. 1. Utrycka noppet af kläde. — *N. sig, v. r.* Se *Noppa sig*. — *Noppande*, n. 4. o. *Noppning*, f. 2.

NOPPA, f. 1. Liten knottig ojemhet på kläde.

NOPPARE, m. 3. — *PERSKA*, f. 1. Arbetsbjon på en klädesfabrik, som noppar kläde.

NOPPIG, a. 2. Full med noppor. — *Noppighet*, f. 3.

NOPPIJERN, n. 3. Fjädertång, hvarmed kläde noppas.

NOPPRA, v. a. 1. 1) Se *Noppa*. — 2) Med fingerspetsarna bortaga små ojemheter ifrån ytan af en sak, isynn. kläder. — *N. sig, v. r.* (om fåglar) Med näbben plocka bort ohyra och orenlighet ifrån skinnet.

NOPPSAX, f. 2. eller

NOPPTÅNG, f. 3. pl. — *tånger*. Se *Noppjern*.

NORD, m. sing. (mest i bestämd form) 1) Se *Norr*. *Åt från n-en. Vädrer blåser från n-en.*

N. till östen (NO), ett streck åt öster ifrån norden. *N. till väst* (NV), ett streck åt väster ifrån norden. — 2) Jordens nordliga länder, såsom Ryssland, Skandinavien, m. fl. (Fig.) *N-ens lejon*, Carl XII.

NORDAN, m. sing. Förkortadt i st. f. Nordavind.

NORDANBLÅST, m. 3. Blåst ifrån norden.

NORDANFETER, adv. Se *Nordanifrån*.

NORDANFLÄKT, m. 2. Vindfläkt ifrån norden.

NORDANFRÅN, adv. Från norden.

NORDANOM, nördann ämm, prep. Norr om.

N. Torneå.

NORDANSKOG, m. sing. oböjl. Fordom bruklig benämning på den del af Sverige, som ligger norr om skogarna Kalmorden och Tiveden.

NORDANSKOGS, adv. (gam.) Åt nördanskog.

Jfr. föreg. ord.

NORDANVIND, m. 2. Vind, som blåser ifrån norden.

NORDANVÄDER, n. 3. Se *Nordanvind*.

NORDBLOSS, n. 3. Se *Norrskén*.

NORDBO, m. 3. pl. — *bor*. Inbyggare i norden.

NORDEN, m. sing. def. Se *Nord*.

NORDFARARE, m. 3. En, som seglar åt norden, åt ett nordligt land.

NORDISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på norden (se *Nord*, 2). *De n-a länderna*, folken. *N. gästfrihet*.

NORDKAPARE, m. 3. En art af Hvalfiskarna, 30—33 alnar lång. *Balaena glacialis*.

NORDLIG, a. 2. 1) Som kommer ifrån norden. *N. vind*, *blåst*. — 2) Som har riktning åt norden, norrut belägen. *N. riktning*, *kurs*. *N. latitud* ell. *bredd*, räknad norr ifrån middagslinien.

NORDLIGT, adv. 1) I norr. *N. belägen*.

— 2) Åt norr. *Segla n.* 3) Från norr. *Det blåser n.*

NORDLJUS, n. 3. Se *Norrskén*.

NORDLÄNDNING, m. 2. Se *Nordbo*.

NORDNORDOST, m. sing. Två streck åt öster ifrån norden. Tecknas NNO.

NORDNORDVEST, m. sing. Två streck åt väster ifrån norden. Tecknas NNW.

NORDOST, m. sing. 1) Det väderstreck, som ligger mitt emellan norr och öster. Tecknas NO.

I, från n. N. till nord (NOIN), ett streck nordligare än nordost. *N. till ost* (NOIO), ett streck östligare än nordost. — 2) Nordostlig vind.

Det blåser en n. — *Se. N-vind*.

NORDOSTLIG, a. 2. 1) Belägen i nordost. *N. kust*. — 2) Som kommer ifrån nordost. *N. vind*. — 3) Som har riktning åt norden. *N. segling*, *kurs*.

NORDPOL, m. 3. 1) Den punkt i norr, hvaromkring himlavalvet synes vända sig. — 2) Den i norr belägna ändpunkten af jordaxeln. — 3) Den punkt på en magnet, som vid dess fria vändning syftar åt norr.

NORDSKÉN, se *Norrskén*.

NORDSTJERNA, f. 4. 1) *N-n*, fixstjärna af andra storleken vid ändan af svansen på Lilla Björn, nära intill norra himmelpolen. — 2) Stjärna, hvilken som dekoration tillhör Nordstjerneorden. *Han har fått n-n*.

NORDSTJERNEORDEN, m. sing. Svensk ridorden, stiftad år 1748, bestående i en stjärna, delad i fyra strålar, och i hvars mitt synes, i svart fält, en nordstjärna med omskrift: *Nescit occasum*. Utdelas till belöning för förtjenster på den civila embetsvägen, samt inom lärdomens och yttterhetens områden.

NORDVARTS, nördvärts, ell. **NORDVÄRTS**, nördvärts, adv. (i. *nördvärts*) Norrut, åt norden.

NORDVEST, m. sing. 1) Det väderstreck, som ligger mitt emellan norr och väster. *Belägen i n. Vinden blåser från n. N. till väst* (NVV), ett streck vestligare än nordvest. *N. till nord* (NVN), ett streck nordligare än nordvest. — 2) Nordvestlig vind. — *Se. N-vind*.

NORDVESTAN, m. sing. oböjl. Nordvestlig vind.

NORDVESTLIG, a. 2. 1) Belägen i nordvest. *N. kust*. — 2) Som kommer ifrån nordvest. *N. vind*. — 3) Som har riktning åt nordvest. *N. segling*, *kurs*.

NORDVESTRA, adj. def. Se *Nordvestlig*, 1.

N-a kusten, *udden*.

NORDÖSTRA, adj. def. Se *Nordöstlig*, 1.

N-a kusten, *udden*.

NORFOLKSCYPRESS, nårrfållkssypress, f. 3. En art Cypress på Söderhavets dar, ett af de största träd på jorden. *Cupressus columnaris*.

NORM, nårrm, f. 3. (lat. *Norma*) Regel, rättningsnåre, mönster.

NORMAL, nårrmål, a. 2. 1) Enlig regel eller föreskrift, regelrätt. — 2) Tjenande till regel, rättningsnåre. — 3) (geom.) Vinkelrät, lodrät.

NORMALITET, nårrmålité, f. 3. Enlighet med regel.

NORMALKRAFT, nårrmålkräft, f. 3. (fys.) Den ena af de tvänne krafter, i hvilka centripetalkraften för andra kroppslinier än cirklar kan upp-lösas, och som är vinkelrät emot tangenten.

NORMALSKOLA, nårrmålskola, f. 4. Skola, som skall tjena till mönster för andra. Mönsterskola.

NORNA, f. 4. *Nornor* kallades i fornskandinaviska myten de tre Ödets gudinnor, Urd (det förtutna), Verdandi (det närvarande), och Skuld (det tillkommande).

NORR, s. oböjl. 1) Den världstrakt eller det himmelsstreck, som är beläget rakt emot Söder. *Han kommer från n. Segla åt n. I n. belägen. Vågen går i n. och söder*, i riktning från norr till söder. — 2) Se *Norrholm*. *Bo på n. Gå till n.* — *Adv.* I norra delen, trakten. *N. i Sverige. N. ifrån*, från norr. *N. om*, i norr från. *t. ex. N. om Upsala*.

NORRA, adj. def. Se *Nordlig*, 2. *N. polen*, se *Nordpolen*. *N. vägen*, *kusten*. *N. sidan*, *kanten*. *N. Amerika*.

NORRBAGGE, m. 2. pl. — *baggar*. 1) Öknamn på Norrmännen. Jfr. *Bagge*. — 2) Norsk häst.

NORRMALM, nårrmål, nom. prop. m. Den norra af Stockholms begge s. k. Malm eller förstäder. Jfr. *Malm*.

NORRHOM, prep. Se *Norr om* (under *Norr*).

NORRPOL, nårrpöl, se *Nordpol*.

NORRQVINT, m. 2. Se *Bergfånk*.

NORRSKEN, n. 3. Ett himmelsfenomen, hvilket visar sig i början som ett rödaktigt skimmer på himmelen i norr eller nordvest, men utbreder sig derefter i långt uppåt utlöpare eldröda strålar.

NORRUT, nårrut, adv. eller

NORRÅT, nårråt, adv. Åt norr.

NORS, nårrs, m. 2. Mjukfenig, ätlig fisk af Laxsläktet, 8 tum lång, brun på ryggen, på sidorna blåaktig; sprider en obehaglig lukt omkring sig; fångas i N. Europas flodmynningar. Salmo Eperlanus.

NORSHÄF, m. 2. pl. — *håfvar*. Fiskhåf, hvarmed nors vårtiden fångas.

NORSVERKAR, m. 2. pl. Ett fiskredskap af spjeler och granrisraskor till fångande af nors.

NOS, m. 2. Nedersta delen af hufvudet på vissa däggdjur och fiskar, såsom nötboskap, hästar, hundar, m. fl.

NOSA, v. n. 1. Sticka fram nosen, för att vädra. *N. på*, vädra på. *N. i*, sticka nosen i något. (Fam.) *N. icke dit*, våga ej att röra der-vid, låt bli det. — *Nosande*, n. 4.

NOSGRIMMA, f. 1. Anstalt, liknande en grimma, som sättes på nosen af en hund, att han ej må bitas.

NOSHORNSBAGGE, m. 2. pl. — *baggar*. Skallbagge, 1½ tum lång, rödbrun med ett stort tillbakaböjdt horn på hufvudet. *Oryctes nasicornis*.

NOSHÖRNING, m. 2. Idislande, vildt, otämjligt djursläkte med klumpig växt, korta och krokiga ben, samt på nosen en rörlig, hornlik utväxt. *Rhinoceros*. *Indisk N.*, med en askgrå, tjock, nästan naken hud, som ligger i veck, 12 fot lång och 7 fot hög; i Ostindien. *Rh. indicus*.

NOSKLÄMMA, f. 1. Se *Brems*.

NOSKORG, m. 2. Ett slags korglik nosgrinna.

NOSMASK, m. 2. Se *Fårsting*.

NOSMÖRT, m. 2. Mjukfenig fisk af Cyprin-släktet, en fot lång, med fyrkantig mun och framstående men tvärhuggen nos. *Cyprinus nasus*.

NOSREM, f. 2. pl. — *remmar*. Rem på ett bates, hvilken håller remslaget slutet till hästens hufvud. *Sätta n-men på en häst*.

NOSPRICKIG, a. 2. (sam. skämtv.) Sages om personer med en viss fryntlig, näpen och tilltaggen uppsyn.

NOT, f. 3. I. (lat. *Nota*) 1) Skriftlig anmärkning till förklarande af ett ställe i en bok. *En latinsk auktor med n-er*. — 2) Sedel, innehållande anvisning på en bank för utbetalning af en viss summa. Har sammansättningen Banknot. — 3) Skriftlig framställning; afgifven af en diplomat till en annan, i någon angelägenhet, som rörer beggades respektive hof. — 4) Tecken, hvarigenom en viss ton betecknas. Tontecken. *Sjunga efter n-er*. *Sätta på n-er*, beteckna ett tonstycke med noter. (Fig. fam.) *Det går efter n-er*, raskt, qvickt, hurtigt, eftertryckligt. — *Noter*, pl., har äfv. samma betydelse som Musikaler.

NOT, f. 2. II. Ett slags fiskredskap, bestående af ett stort nät, ofta med armar, och som drages på bottnen af sjön, af flera olika slag, såsom Stöt-, Vinter-, Sommar-, Land-, Spil-, Varp-, Dragnot, m. fl., hvilka alla ses på sina ställen. *Draga n.*, fiska med not. — *Se. N-fiske*.

NOTA, nota, f. 1. (lat. *Nota*) Liten räkning på sålda saker, som tillställas löparen.

NOTA BENE, notabene. Latinsk ord, som betyder: Märk väl. — Brukas äfven substantivt i bem. af: Anmärkning. — Skrifves äfv. *Notabene*, och förkortadt *N.B.*

NOTABEL, notab'l, a. 2. Anmärkningsvärd, betydande, anseelig.

NOTABILITET, ---- ét, f. 3. Märkvärdighet. — *N-er*, de anseddaste personerna i ett land, en stad eller ort.

NOTARIAL-INSTRUMENT, --- ällinstru-männt, n. 3. o. 3. Laga handling, uppsatt af notarius publicus.

NOTARIAT, ---- at, n. 3. En notaries syssla.

NOTARIE, notarie, m. 3. (lat. *Notarius*, skrifvare) En, som vid en domstol eller annat embets-

verk förer protokollet, såsom Hofrättsnotarie, m. fl. — *Notarius publicus* (uttalas: notariuss publi-kuss), tjänsteman, hvilken det åligger att på embetets vägnar upprätta vissa laga handlingar, beviltna redan upprättade, m. m. — *Se. Notarie-syssla*.

NOTARM, m. 2. Åt sidan utgående del af en not.

NOTBLÖMSTER, n. 3. Örtsläktet Lobelia.

NOTBOK, nötbok, f. 3. pl. — *böcker*. Bok eller häfte, innehållande musiknoter.

NOTDRÄGT, c. 3. Dragning af not; fiske med not.

NOTERA, v. a. 1. (lat. *Notare*) 1) Anteckna. — 2) Anskrifva. Mest i part. pass. *N-d. Illa n.*, illa anskrifven.

NOTFLÖTE, n. 4. Flöte på fisknot.

NOTGARN, n. 5. Garn, som begagnas till bindning af not.

NOTGISTA, f. 4. Upp till klufven, i marken nedslagen påle, hvarpå en not upphänges till torkning.

NOTGRÄS, n. 3. Se *Notblomster*.

NOTHUS, n. 3. Skjul eller bod, hvaruti fiskredskap upphänges till torkning och förvar.

NOTIFIKATION, ---- tshón, f. 3. Tillkännagivande, meddelande af en underrättelse, t. ex. om dödsfall, ett barns födelse, äktenskaps ingående, o. s. v. — [cation.]

NOTIFIKATIONSBEF, ---- tshónsbrév, n. 3. Bef, hvaruti något notificeras.

NOTIFIKATIONSKORT, ---- tshónskört, n. 3. Blankett, hvarmed ett dödsfall tillkännagifves.

NOTIFICERA, v. a. 1. Tillkännagifva, med-dela underrättelse om någon familjehändelse af vikt, t. ex. dödsfall, ett barns födelse, o. s. v.

NOTION, notschón, f. 3. (lat. *Notio*) Begrepp. (Logisk term.)

NOTIS, not-ís, m. 2. Isbelagd sjö, hvarpå drages vinternot.

NOTIS, notís, f. 3. (fr. *Notice*, af lat. *Notitia*) Kännedom, kunskap, underrättelse. *Få n. om något*. *Taga n. af något*, derom inhämta under-rättelse.

NOTEIL, m. 2. Den del af en fisknot, dit fisken drifves och der den fångas.

NOTRÅKA, f. 4. Se *Notflöte*.

NOTKUNG, m. 2. Anföraren vid dragning af vinternot.

NOTLINIE, nötlínje, f. 3. Linie i ett not-system.

NOTORISK, a. 2. (lat. *Notorius*) Allmänt be-kant. *En n-t faktum*.

NOTPAPPER, n. 3. Papper med uppdagna notlinier, som begagnas till notskrifning.

NOTPLAN, n. 3. o. 3. Se *Notssystem*.

NOTPULPET, nötpullpét, m. 3. Se *Not-ställare*.

NOTRAD, f. 3. Se *Notlinie*.

NOTSKRIFNING, f. 2. Skrifning af musik-noter.

NOTSKRIFVARE, m. 3. 1) En, som skrif-ver noter. — 2) En, som i allmänhet sysselsätter sig med notskrifning och gör yrke deraf.

NOTSKRUF, m. 2. pl. — *skrufvar*. (artil.) Vanlig spetsig stor skruf, hvarmed skrot uttages ur en laddad kanon.

NOTSLANGA, f. 4. (ford.) Benämning på ett slags kanoner, som brukades att beskjuta fästningar.

NOTSTIFT, n. 3. Se *Rostral*.

NOTSTYCKE, n. 4. Tonstykke, satt på noter. — *N-n*, pl. Se *Musikallier*.

NOTSTÄLLARE, m. 3. Ställning, hvar på noterna läggas, då man spelar vissa slags musik-instrumenter.

NOTSYSTEM, notsystem, n. 3. De fem lin- nierna, som begagnas till notskrifning.

NOTSÄTTARE, m. 3. Inrättning, hvilken af sig själf sätter på noter allt, som spelas på fortepiano eller dylikt instrument.

NOTTECKEN, n. 3. 4) Se *Not*, I, 4. — 2) Liten bokstaf, siffra, asterisk i texten af en bok, som hänvisar till någon not (I, bém 4).

NOTTELN, not-teln, m. 2. Teln på en not. Jfr. *Teln*.

NOTTRYCK, n. 3. Tryckta musiknoter.

NOTTRYCKARE, m. 3. En, som trycker musiknoter.

NOTTRYCKERI, n. 3. Ställe, der musikallier tryckas.

NOTVAK, notvåk, f. 2. Isvak, som väckes vid notdragnin, för notens nedförande under isen eller för att ordentligt kunna utskjuta och draga den.

NOTVARP, n. 5. 1) Hvarje särskilt gång en fisknot utföres i sjön och drages. *I första n-et fingo vi 20 pund fisk.* — 2) Ställe, der not drages.

NOTÄTARE, m. 3. (skämtv.) En, som med största färdighet spelar efter not, men utan all känsla och upplåtning i föredraget.

NOTTURN, notturno, n. (ital.) 1) Tonstykke, ämnadt att utföras nattetid, satt mest för bläs- instrumenter, och utan bestämd karaktär. — 2) Se *Serenad*.

NOUVEAUTÉ, nuvâté, f. 3. (franskt ord af medeltidslat. *Novellitas*) Nyhet, ny sak, nymodigt tyg, nyligen utkommen bok, skrift, gravur, musik, o. s. v. — En och annan har börjat skriva *Nuvâté*. Ordet motsvaras i äldre språket af *Nymåre*.

NOVATION, -- tschón, f. 3. (lat. *Novatio*) 1) Förändring. — 2) Förnyelse (t. ex. af en skuldsedel).

NOVELL, noväll, m. 3. (fr. *Nouvelle*, af lat. *Novellus*) 1) (ursprungl.) Föredraget af en anekdot på ett bildadt hvardagsspråk. — 2) (nu) Berättelse, af kortare innehåll och med mindre person- al än i romanen.

NOVELLIST, -- i'sst, m. 3. Författare af no- veller.

NOVEMBER, novämmb'r, nom. prop. m. (lat. af *Novem*, nio) Elfte månaden i året. Vinter- månad.

NOVICIAT, --- át, n. 3. o. 3. Munkars eller nunnors prøfvotid, innan de afläggas klosterlöftet.

NOVIS, -- i's, c. 3. (fr. *Novice*, af lat. *Novitius*) 1) En, som undergår prøfvotid i kloster, för att blifva munk eller nunna. — 2) Nybegginnare, nyläring.

NU, adv. 1) I detta ögonblick, i denna stund. *Se, n kommer han. N på stunden, n. nyss.* *Det är n tredje månaden. Rätt n., se Rättu.* — 2) I närvarande tid. *N. äro andra moder rådande år för hundra år tillbaka. N. för tiden, i närvarande tid. N. varande* (skrifves äfv. *Nuvarande*), i denna tid varande, t. ex.: *Efter n. varande bruk; efter n. varande modet. N. mera* (skrifves äfv. *Numera*), för när- varande, t. ex.: *Han är n. mera kapiten; äfv. hädanefter, t. ex.: Det blir n. omöjligt för ho- nom att kunna hålla ut längre.* — 3) Då. *N. hände, att...* När han n. skulle svara. — 4) Således. *Efter n. saken har fått denna ut-*

gång. — 5) Brukas stundom i st. f. *Än, t. ex.: N. en, n. en annan.* — 6) Har i lagstil samma betydelse som konj. *Om, t. ex.: N. dro ej bröst- arfeingar, om ej bröstafvingar finnas.* — 7) *Hvad n.? hvad står på? hvad är det? hvad vill det säga? (Föräldr.) N. väl! se Nå väl!* — 8. n. Ögonblick. *I ett n. I detta n.*

NUBB, m. 2. 1) Spik af minsta sort. — 2) (i sing., kollekt.) Större mängd deraf. *Ett parti n.* NUBBA, v. a. 1. Fästa med nubbar. *N. fast, ihöp. N. igen, till,* med nubbar tillsluta.

NUCK, n. sing. oböjl. (pop.; af franska ordet *Nuque*, nacke) *Gifva nu,* taga någon i nackgroten och upprepade gånger häftigt trycka ned dess hufvud framåt.

NUCKA, f. 1. (pop. o. fam., föraktl.) Liten oansenlig kvinna.

NUDLAR, m. 2. pl. (af isl. *Hnudla*, älta till- sammans i små stycken) Finaste sort makrongsyn. Kallas på italienska *Vermicelli*.

NUDITET, f. 3. (lat. *Nuditās*) 1) Nakenhet, — 2) (mål.) Naken människofigur.

NULL, se *Noll*.

NULLITET, -- ét, f. 3. (af lat. *Nullus*, ingen) Oglättighet; domvilla.

NUMERA, numera, adv. Se *Nu mera* (under *Nu*).

NUMERERA (uttalas i allm. nummerera), v. a. 1. Med numror eller siffror beteckna. — *Nu- mererande, n. 4. o. Numerering, f. 2.*

NUMERI, numerer, m. pl. (ital.) Benämning på fjerdre Mose bok, emedan den innehåller en uppräknin af de tolf Israels släfter.

NUMERISK, a. 2. Som har afseende på räknetal.

NUMERO (uttalas i allm. nummro) ell. NUMRO. Ablativ af lat. ordet Numerus, räknetal. Sättes framför siffror och betyder: Till talet, siffran eller ordningen. — Skrifves vanligen förkortadt *Nro* ell. *Nro*, t. ex.: *Huset Nro 77. Vin af Nro 1.* När flera tal betecknas, skrifves *Nris* (abl. pl. af Numerus).

NUMERUS, nummeruss, m. (lat.; gram.) Se *Nummer*.

NUMERÄR, numererär, adj. 1. (af lat. *Nu- merus*) Grundad på tal; räknre, t. ex.: *N-t värde*, räknvärde. — *S. m. 3. 1) Antal.* — 2) Penning- stock.

NUMISMATIK, --- i'k, f. sing. (af lat. *Nu- misma*, grek. *Nomisma*, mynt) Vetenskapen om gamla mynt och medaljer. Myntvetenskap.

NUMISMATIKUS, -- mätikuss ell. NUMIS- MATIKER, -- mätick'r, m. pl. — *tici* ell. — *liker*. En, som är kunnig i myntvetenskapen.

NUMISMATISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på gamla mynt och medaljer.

NUMMER, numm'r, m. sing. (lat. *Numerus*) 1) Antal, ordningstal. *För att fylla n-n*, säges om öfverflödig person eller sak, som tjänar blott att göra ett visst antal fullt. — 2) Siffra. Har för denna bém. pl. *Numror*, och i folkspråket sing. *Numra*, f. En n. på lotteriet. — 3) (gram.) Det, som i nomina och verber utmärker antalet. *N-n är tvåfaldig: Singular och Plural.* — 4) (ret.) Välljud i vers eller prosa.

NUMMERKARL, numm'rkar, m. 2. Karl, som under viss nummer tjänstgör vid en trupp af krigsfolk.

NUMMERLOTTERI, num --- i, n. 3. Offent- lig spelinrättning, bestående i lotteri (se d. o.) med vissa numror, på hvilka göras insatser, hvar- efter vinsterna bestämmas af de vid offentlig drag- ning utkommande numror. *I Sverige har sun-*

nits n., inrättadt för statens räkning af K. Gustaf III år 1771.

NUMMERTAFLA, f. 1. Se *Siffertafla*.

NUMMERTAL, n. 3. 4) Antal af numror, antal. — 2) Se *Ordningstal*.

NUMMERTRÄD, m. sing. Benämning på jern- och stålträd, sorterad efter numror och bunden i ringar.

NUMRERA, NUMRO, se *Numerera, Numero*.

NUNNA, v. n. t. (pop. o. fam.) Helt sakta gnola. Jfr. *Gnola*.

NUNNA, f. 1. (lat. *Nonna*) 1) Kvinna, som tillhör en viss andelig klosterorden. — *Syn.* Klostersyster. — 2) En fjärl, hvars larf är för harrskogen mycket skadlig. *Bombyx Monacha.* — *Ss. Nunndragt, -dok, Nunnekloster.*

NUNTIE, nuntisic, ell. NUNTUS, nuntisius, m. 3. pl. *nuntier*. (lat. *Nuntius*, sändebud) Påf- ligt sändebud till en regering.

NUOVO CONTO, se *Conto nuovo* (under *Conto*).

NUTID, nutid, m. sing. (nytt ord) Närva- rande tid.

NUTRITION, -- tschón, f. 3. (fysiol.) Krop- pens uppehållande medelst näringsmedel, inne- fattande matens smältning, dess assimilation (se d. o.) och onyttiga ämnens afsöndrande.

NUTRITIV, -- i'v, a. 2. (af lat. *Nutrire*, nära) Närande.

NUVARANDE, a. 1. Se *Nu varande* (under *Nu*).

NY, a. 2. neutr. *nytt*. 1) Som för kort tid sedan blifvit gjord, förfärdigad, skett, finnes sedan helt kort tid. Sages både i fysisk och andlig mening. *Nytt arbete, verk. N. rock, bok. Nytt verktyg. N. utrustning. N. plan. N. hän- delse, uppfinnin. N. idra, religion. Nytt ord, nygjordt, nyskapadt; äfven sådant som ifrån ett frammande språk nyligen blifvit infördt, men ej kommit allmänt i bruk. Nya Testamentet, se Testament. N. menniska, en af ringa härkomst, som gjort lycka; äfv. (teol.) en pånyttfödd men- ska; äfv. (fig.) en som känner sig likasom född till nytt lif, fullt återställd till lif, helse, krafter. Nytt ansigte, person, som man icke förut sett. Nya världen, Amerika. Nya stilen, Gregorianska tidsräkningen. — 2) Sages stundom om person eller sak, som har någon likhet, öfverensstämmelse med annan person eller sak. *Det är en n. Cesar, en n. Alexander. En n. syndaflod.* — 3) Som åter börjar eller börjat, åter inträdt, förnyas, upp- repas. *Jorden börjar d. 1 Jan. ett nytt om- löpp kring solen. En n. olycka har tillstött. Ständigt nya nöjen. Nytt år, åter inträdande hvar af jordens omlopp kring solen. Önska godt nytt år, tillönska någon Guds välsignelse under ett ingående år. (Boktr.) N. rad, i början in- dragen rad, hvarmed nytt stycke börjas. — 4) Brukas, synnerligast i komparativ och superlativ, om det, som sednare eller sednast skett, inträffat, kommit i bruk. *De nyaste händelserna. En- ligt nyare underrättelser. Det nya modet är ett dumt mod. Den klädseln är i nyaste sm- ken. Nyaste tidningarne. Nyare tider.* (Sub- stantiv) *De äldre och de nyare, äldre och i sednare tider lefvande folk. — Neutrum Nytt an- tager ofta substantiv natur, t. ex.: N. på året. Fråga efter n., efter nyheter. Hvad nytt? Han har alltid något n. att omtala. Det var n. för mig, visste jag ej förut. Han läser allt n., allt det nya, som utkommer af trycket. — På nytt, Å nyo, adv. Åter. Födas på nytt. Börja å nyo. Fela å nyo. — Man skrifver van-***

ligen *Ånyo*. — *Åf nyo*, adv. (gam.) Har samma betydelse som *Å nyo*. — *Ss. N-bränd, -född, -silad, -vald, -värfd, m. fl.*

NY, n. 4. Det skifte af månens omlopps bana kring jorden, då han synes som en smal skära. *I n. och nedan.*

NYANS, -- änggs, m. 5. (fr. *Nuance*) 1) Öfver- gångsfärg emellan de sju hufvudfärgerna. — 2) (mål.) Fördrifning på en tafla. — 3) (fig.) Fin, omärklig skillnad, afvikelse.

NYANSERA, nyanngsra, v. a. 1. t) (mål.) Skugga; fördrifva färger. — 2) (fig.) Gifva fin, omärklig skillnad.

NYBAKAD, a. 2. 1) (om bröd) Nyligen ba- kad. — 2) (fig. fam.) Nyligen utnämnd. *En n. löftnant.*

NYBEGYNNARE, m. 3. En, som nyligen be- gynt med något.

NYBRUKAD, a. 2. *N. jord*, för första gången upptagen och odlad.

NYBRYTNING, f. 2. 1) Jords upptagning ur lina. — 2) Se *Nyplog*.

NYBUREN, a. 2. neutr. — *et*, 1) (om kor, tackor, m. fl.) Som nyligen burit. — 2) Nyfödd.

NYBYGGA, v. a. 2. Bygga nytt. Brukas mest i part. pass. *Nybyggd. Ett n-gdt hus.*

NYBYGGARE, m. 3. En, som nedsatt sig på en förut obebyggd ort. *Svenska n. i Lappland.* — *Syn.* Kolonist (endast om dem, som utflyttat till ett främmande land).

NYBYGGE, n. 4. Nybyggt ställe, der en ny- byggare nedsatt sig. *Anlägg n-n.* — *Syn.* Kol- loni (i främmande land).

NYCK, m. 3. Plötsligt, utan allt skäl påkom- met infall. *Vara full af n-er. Det var bara en n. af henne.* — *Syn.* Kapris.

A. n. m. Kommer af gamla ordet *Nyck*, slag, stöt, knyck.

NYCKEL, nyck'l, m. 2. pl. *nycklar*. 1) Red- skap af metall, vanligtvis jern, till öppnande af lås. *Sätta n-n i låset. Vrida sänder en n. Inom lås och n., se Lås.* — 2) Benämning på vissa vid gränsen af ett land belägna fästningar eller fasta städer, hvilka för en fiende äro af högsta vikt att eröfra, för att kunna med säker- het intränga i landet. — 3) Se *Klav*. 3. — 4) (bot.) *Johannis Nycklar*, örten *Cynosorchis*.

NYCKELAX, n. 3. Nedersta delen af en nyckel, eller den som förer tillbaka kolfven i låset.

NYCKELBAND, n. 3. Band, hvar på nycklar äro uppbundna.

NYCKELBEN, n. 3. (anat.) Ett i öfre delen af kroppen beläget ben, som sträcker sig emellan Skulderbladet och Bröstenet samt tjänar till stöd för armen.

NYCKELBÖSSA, f. 1. Nyckelrör, hvars ax blifvit aflaget, och hvarå i andra ändan ett lång- hål blifvit anbragt; nyttjas som leksak af barn att skjuta med.

NYCKELHARPA, f. t. Ett slags numera nästan obrukligt stråkinstrument.

NYCKELHÅL, n. 3. Hålet i ett lås, hvaruti nyckeln instickes.

NYCKELHÄNGARE, m. 3. Pjes af metall med flera krok ar att hänga nycklar på.

NYCKELKNIPPA, f. 1. Flera på en nyckel- ring sammanhängande nycklar.

NYCKELKROK, m. 2. Krok att hänga nyck- lar på.

NYCKELPIGA, f. 1. Se *Guldhöna*.

NYCKELPIPA, f. 1. Den raka tenen på en nyckel, då den är ihålig.

NYCKELRING, m. 2. Ring af metall att hänga nycklar på.

NYCKELRÖR, n. 3. Se *Nyckelpipa*.

NYCKELSKYLT, m. 2. Skylt, som betäcker ett nyckelhål.

NYCKFULL, a. 2. Full af nycker. En *n. menniska*. — *Nyckfullhet*, f. 3.

NYKTER, m. fl. se *Nykter*.

NYFIKEN, a. 2. neutr. — *et*. Begärlig att se, höra, erlara hvad som med nyhetens behag kan lifva sinnet och inbillningskraften. En *n. menniska*. Vara *n. på något*.

NYFIKENHET, f. 3. Egenskapen att vara nyfiken. *Det retar, väcker den allmänna n-en*.

NYFIKET, adv. På ett nyfikenhet sätt, med nyfikenhet.

NYGIFT, a. 1. Som blifvit nyligen gift. *Ett n. folk*, tvenne nyligen gifsta makar. — Brukas äfv. substantivt. *De n-e*.

NYGIRIG, a. 2. Se *Nyfsken*. — *Nygirighet*, f. 3. — *Nygirigt*, adv.

NYGJORD, a. 2. Nyligen gjord, tillverkad. *N-a ord*, nya uppfunna.

NYGREKISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på Nygrekerna. *N-a språket*. *N. byggnadskonst*, en sammansättning af antika och nya byggnadsformer.

NYGÖTISK, a. 2. *N. byggnadskonst*, som hade spetsbågen till grundform.

NYHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara ny. *N-ens behag, förtjenst*. — 2) Ny sak, något nytt. *Fisk är nu en n. för oss*. — 3) Underrättelse om något nytt. *En god, elak n.* Vänta *n-er om ens helsotillstånd*. — 4) Ny lära (i religion, politik, o. s. v.); nytt bruk, ny inrättning, förändring. *Hvarje n. finner anhängare*. *Folket springer efter n-er*. — 5) Nymodig köpmansvara. *Man finner alltid någon n. hos denne köpman*. — 6) Nyligen utkommen bok, skrift, gravur. *Boklådans n-er*. — *Ss. N-sbegär, -säl-skare*.

NYHETSJÄGARE, m. 3. En, som jagar efter, flitigt efterforskar nyheter (bem. 3).

NYHETSKRÄMARE, m. 3. En, som alltid har nyheter att omöla.

NYHETSMÅKARE, m. 3. En, som har öfverdrifvet tycke för och gern vill införa nya inrättningar, bruk, förändringar i bestående förhållanden. Säges mest i politisk mening.

NYHETSMAGASIN, --- -s'n, n. 3. o. 5. 1) Magasin för nya varor. — 2) (fam.) a) Ställe, der alltid nytt vankas. — b) (fig.) Se *Nyhetsskrämare*.

NYHETSTIFTA, m. 3. En, som söker att införa nyheter (bem. 4).

NYKLÄCKT, a. 1. 1) Nyligen kläckt. — 2) (fig. fam.) Nyligen tillkommen, utkommen, utnämnd, o. s. v. — *Syn. Nybakad*.

NYKOMLING, m. 2. En, som nyligen ankommit till en ort, börjat visa sig på ett ställe, o. s. v.

NYKOMMEN, a. 2. neutr. — *et*. Nyligen ankommen. Brukas stundom substantivt: *En n.*

NYKRISTEN, a. 2. neutr. — *et*. Nyligen omvänd till kristendomen. Brukas oftast som substantiv. *En n.*

NYKTER, ny'k't'r, a. 2. 1) Som ännu ingen-ting förtärt på dagen. I allmänhet säges numera för denna ordets ursprungliga mening: Fastande. *N. spott*, saliven hos en person, som ännu ingen-ting förtärt på dagen. *På n. mage*, på fastande mage. — 2) Ej rusig. *Han hade druckit ett*

par glas, men var fullkomligt n. Bli n. igen. *Han är aldrig n.* — 3) Som aldrig eller högst sällan berusar sig. *Den afstidne var känd för att alltid hafva varit nykter n.* — 4) (fig.) Säges om författare eller vittnerhetslister, som saknar fantasi och snilledd, men med öfvervågande förståndsskärpa.

NYKTERHET, f. 3. Egenskapen att vara nykter (bem. 2, 3, 4).

NYKTERHETSFÖRENING, f. 2. Förening af personer, som förbundit sig att afhålla sig ifrån spirituösa drycker och att hvar i sin mån söka att främja nykterhet ibland folket.

NYKTERT, adv. På ett nyktert sätt, med nykterhet. Säges både egentligen och fig. *Lefva n. Dikta n.*

NYLIG, a. 2. (nytt ord, föga brukl.) Nyligen inträffad, skedd.

NYLIGEN, adv. För kort tid sedan. *En n. inträffad händelse*.

NYLÄRING, m. 2. En, som nyligen börjat lära något.

NYMF, ny'm'f, f. 3. (grek. *Nymphē*) 1) Så kallades i Grekerna och Romares fabellära vissa ungdomliga halfgudinnor, hvilka benämndes olika efter olika bestämmelse och uppehållsort, såsom: Dryad, Njafad, Oread, m. fl. — 2) (fam.) Glädjeflicka. — Äfv. Glädjenymf. — *N-er*, pl. (anat.) De små blygsellapparne hos qvinnan. — *Ss. N-lit*. [Nymph.]

NYMODIG, a. 2. Som är på nya modet, öfverensstämmer med sednast rådande bruk. — *Nymodighet*, f. 3. — *Nymodigt*, adv.

NYMÄNAD, m. 3. eller

NYMÄNE, m. 2. pl. — *mänar*. Se *Nytändning*.

NYMÄRE, n. 4. (gam.) Något nytt, nyhet. — Svarar emot det franska *Nouveauté*.

NYO, se under *Ny*, adj.

NYP, n. 3. (fam.) Nypning. *Gifva någon ett n.*

NYPA, v. a. 3. Impf. Nöp. Sup. *Nypit* ell. *Nypit*. Part. pass. *Nypen* ell. *Nypen*. 1) Med all styrka klämma mellan de yttersta fingerspetsarna, mellan tångändar, o. s. v. *N. någon i örat*. *N. med glöddande tänger*. *N. af, se Afnyta*. *N. sönder*, nypa något så hårdt, att det går sönder. — 2) (fig. fam.) a) Tukta, aga. — b) Stjåla, tillgripa. — *Har fordom skrivits Njupa*. — *Nypande*, n. 4.

NYPA, f. 1. Så mycket af ett ämne, som man kan hålla mellan tummen och de två nästliggande fingerändarna. *En n. mjöl*. — I äldre språket *Njupa*.

NYPLOG, m. 2. För första gången upptagen och plöjd jord.

NYPLÖJNING, f. 2. 1) Plöjning af nyupptagen jord. — 2) Se *Nyplog*.

NYPNING, f. 2. Handlingen, då man nyper.

NYPON, n. 3. Det röda bäret af Nyponbusken. — I äldre språket *Njupon*.

NYPONBLOMMA, f. 1. Blomma af Nyponbusken.

NYPONBUSKE, m. 2. pl. — *buskar*. Allmänt känd buskväxt med vackra, vålluktande, röda eller hvita blommor, af Rossläktet. *Rosa canina*.

NYPONROS, f. 1. Se *Nyponblomma*.

NYPONNOPPA, f. 1. Soppa, tillredd af nypon.

NYPTÄNG, f. 3. pl. — *tänger*. Se *Knip-täng*.

NYRÖDJNING, f. 2. 1) Jords uppröjning

till brukning. — 2) Jord, som sålunda rödjdes eller nyss blifvit uppröjd.

NYSS, m. sing. (af gamla ordet *Niosn*, spejeri) Brukas endast i uttrycket: *Få n.* (ell. *n-en*) *af, om något*, få väder af något, få allgäsen underrättelse om något hemligt, som förhålls, o. s. v.

NYSSA, v. n. 2. Impf. Nös. Sup. *Nysit* och *Nyst*. Säges om det slags ofrivilliga, konvulsiva rörelse i andedrägtsmusklerna, då, efter en djup och länge utdragen inandning, luften plötsligt och häftigt utdrifves genom näsan och munnen. *N. på något*, nysa, såsom förmodadt tecken till, att det man nyss sagt eller tänkt kommer att slå in. *Det nös jag på*.

NYSSGRÄS, n. 3. Örtén *Achillea ptarmica*.

NYSSILFVER, n. sing. Ett slags metall-legering af koppar, zink och nickel; till färgen lik silfver, men något mörkare och med en dragning i gulbrunt. — Kallas äfven *Argentan*.

NYSKAPA, v. a. 1. o. 2. Skapa ånyo, om-skapa till ny.

NYSNING, f. 2. Den ofrivilliga, konvulsiva rörelsen i andedrägtsmusklerna, då man nyser.

NYSMEDEL, n. 3. Medel, som befordrar nysning.

NYSPULVER, n. 3. Pulver, som förorsakar nysning.

NYSS, adv. 1) För en kort stund sedan. *Han var n. här*. *Han kom n.* — *Syn.* Nu på stunden. — 2) För kort tid sedan. *N. plockade blommor*. — *Syn.* Nyligen. — *Ss. N-besörd, -besagd, -förmålt, -nämnd, -omtalt*.

NYSTA, v. a. 1. Uppveckla tråd, garn, så att deraf blifver ett nystan. *N. garnet af nysfoten*. *N. af, upp*, se *Afnysta*, *Uppnysta*. — *Nystande*, n. 4.

NYSTAN, n. 3. Hård boll af tråd, garn, som uppkommer derigenom, att man vindar tråden eller garnet rundt omkring sig sjelfva.

NYSTFOT, m. 3. pl. — *fötter*. Ett slags redskap, hvaraf man betjenar sig, då man nystar.

NYSTNING, f. 2. Förättningen, då man nystar.

NYSTPINNE, m. 2. pl. — *pinnar*. Liten pinne, hvarpå man nystar.

NYTER, ny't'r, a. 2. (i äldre språket *Nyt*) För-nöjd, glad, tillfredsställd. — *Nyterhet*, f. 3.

NYTTA, f. sing. 1) Bruket af en sak, till eröande af ett bestämdt ändamål, isynn. till förbättring af ens tillstånd. *En sak, som gör n. Göra n. med en sak*. — 2) Egenskapen af en sak, som på detta sätt kan brukas. *N-n af ett läkemedel*. *Ett ämnes n.* — *Syn.* Duglighet, Gagnelighet, Nyttighet. — 3) Sjelfva det goda, som bruket af en sak bringar. *Med, utan n. Det är till ingen, mycken, ringa n. Hvar har jag deraf för n? Ha eller draga n. af något*. *Det gör ingen n. Det har ingen n. gjort honom*. *Söka sin egen n.* — *Syn.* Fördel, Gagn, Båtnad, Bästa, Fromma, Frukt.

NYTTIG, a. 2. Som medför nytta, tjena, gagnar till något. *Det är n-t att stiga biltida upp om morgnarna*. *Kokosträdet är n-t till mycket*. *Ett medel, n-t emot tandvärk*. *Gifva någon ett n-t råd*. *Det är honom ganska n-t att få slita liten smula ordt.* — *Syn.* Gagnande, Gagnelig, Fördelaktig, Båtnad, Hedsom.

NYTTIGHET, f. 3. (föga brukl.) Se *Nytta*, 2.

NYTTIGT, adv. På nyttigt sätt. *N. använda tiden*.

NYTTJA, v. a. 1. Använda till nytta. *N.*

kläder af siden. *Han n-r sin guldrosa blott vid högtidliga tillfällen*. *N. någon för sina ändamål, till ett arbete*. *Hjelp oss att n. tiden rätt*. *N. sin rätt, sina rättigheter, sin kredit*. *Man bör härvid n. mycken försigtighet, all möjlig skyndsamhet, ordentlighet*. — *Syn.* Använda; Bruka, Begagna, Anlita, Benyttja, Betjena sig af. — *N-nde*, part. akt. Adjektivt i uttrycket: *N. rätt*, rätt att nyttja något, hvaraf man ej sjelf är ägare. — *Nyttjande*, n. 4. — *Syn.* Användning, Bruk, Begagnande.

NYTÄNDNING, f. 2. Månens återframträdande, vid slutet af nedanet, då han först visar sig i form af en helt smal skära. — *Syn.* Ny, Nymåne.

NYVALL, m. 2. Genom uppgrundning eller på annat sätt tillkommen ny jordvall.

NYÄR, ny'är, n. 3. Ingånget nytt år. *På n-et*. *Önska n.*, se *Önska nytt år* (under *Ny*, a.). — *Ss. N-shögtid*.

NYÄRSBREF, n. 3. Bref, som tillsändes någon vid ett ingående nytt år, med tillönskan af glädje och välgång under dess lopp.

NYÄRSDAG, m. 2. Första dagen af ett ingående nytt år.

NYÄRSGÄFVA, f. 1. Gåfva, som efter gammal sed gifves släktigen, vänner eller tjänare på nyårsaftonen.

NYÄRSVISIT, --- -i't, m. 3. Lyckönskningsbesök, som göres på nyårsdagen eller i början af det nya året.

NYÄRSÖNSKAN, f. sing. indef. eller

NYÄRSÖNSKNING, f. 2. Tillönskan af glädje och välgång under loppet af ett ingående eller nyss ingånget år.

NÄ, int. Brukas i mångfaldigt skiftande betydelse. 1) Vid frågor. (Uttalas då långt, utdraget: näå). *N., hur gick det sedan?* — 2) I botande ton. (Uttalas för denna bem. än långt, än kort.) *N., din lymmel, vill du låta bli det der!* *N., jag skall hjälpa dig, din skärm!* — 3) Uttrycker öfverraskning, förundran. (Uttalas kort.) *N., aldrig såg jag maken!* *N., hvem skulle tro det!* *N., det var besynnerligt*. — 4) Brukas uppmanings- eller uppmuntringsvis eller i befäl-lande ton. (Uttalas kort.) *N., säg oss nu hur det är*. *N., så kom nu*. *N., är det inte värre, så går det väl an*. *N., gå nu fort, som jag sagt*. — *N. väl* (skrivs äfv. *Näväl*) innebär uppmaning, uppmuntran, tillfredsställelse, belåtenhet, t. ex.: *N. väl, min vän, låt nu höra, hvad som ligger dig på hjertat*. *N. väl, då bör du inte misströsta*. — *Nä, nä*, int. Brukas med stegradt uttryck för bem. 2 af det enkla *Nä*, t. ex.: *N., låt bli mig*. — *Nä Nä*, int. 1) (uttalas: nänä) Nyttjas: a) Anmanings- eller uppmuntringsvis. *N. n., vackert!* *N. n., blif ej rädd*. — b) Hotelsevis. *N. n., vi råkas väl*. — c) Såsom uttryck af eftersinnande eller tålmod, undergifvenhet. *N. n., det kan icke gå så fort*. *N. n., vi få väl då ge oss tålmod*. *N. n., man får väl vänta då så länge*. *N. n., han blef ock väl belönt*. — 2) (uttalas: nänä) Säges hotelsevis, med förhöjdt uttryck. *N. n., låt mig vara i fred*.

Anm. Det olika uttalet för *Nä* nä borde måhända äfven på olika sätt betecknas. Sålledes kunde man för bem. 1 skriva: *Nä-nä*, och för bem. 2 *Nä-nä*.

NÄ, v. a. o. n. 2. (af gamla adv. *Nä*, nära, således egentl.: Nära sig) 1) Hinna fram till ett mål, hinna, räcka, sträcka sig. *N. målet för sin*